

Літаратурна і мастацтва

№ 20 (2599)

ПЯТНІЦА

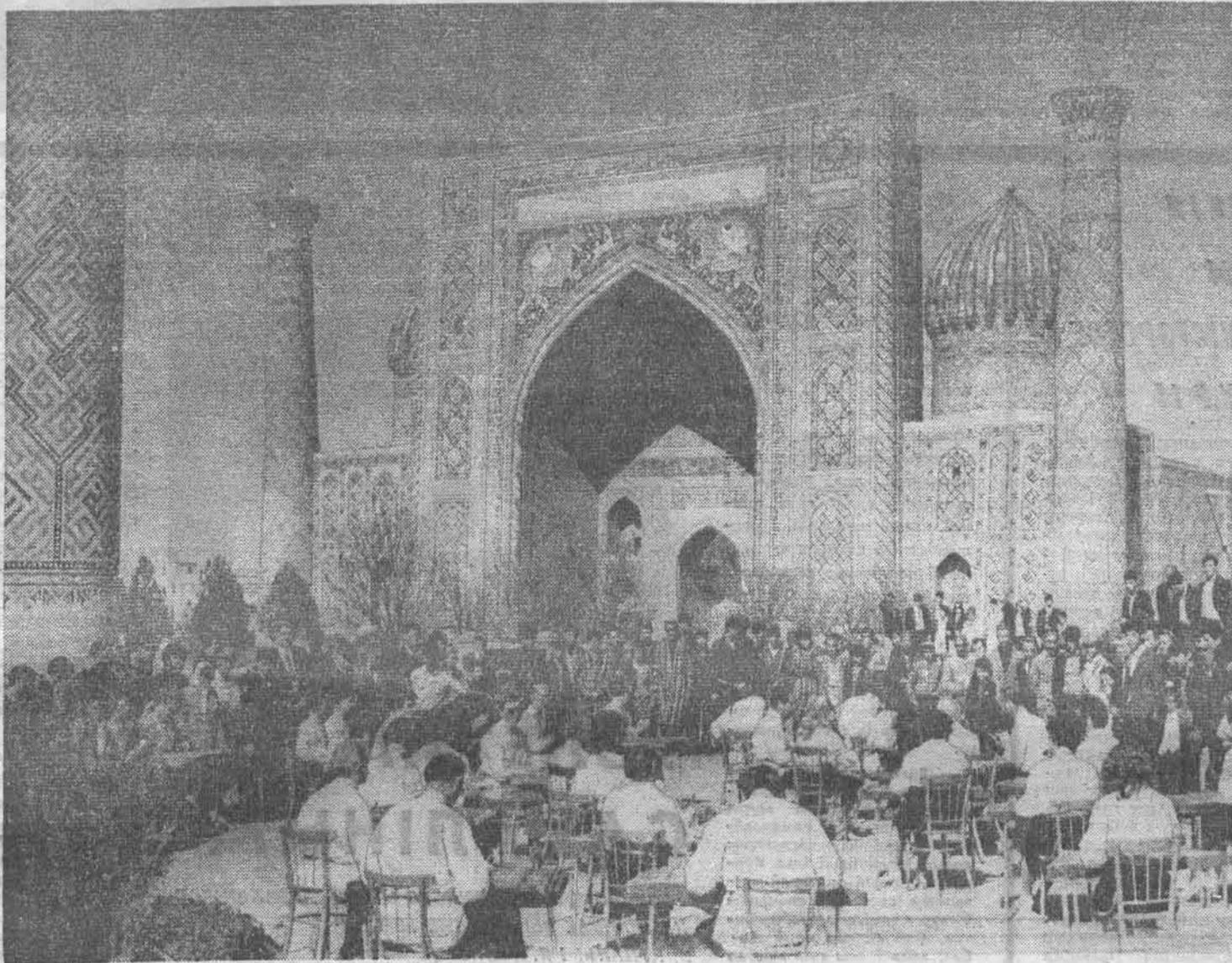
19

маг 1972 г.
Выдаецца з 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ НА ШАСНАЦЦАЦІ СТАРОНКАХ

Цана 8 кап.

**50 год
УТВАРЭННЯ
СССР**

ДЗЯРЖАУНЫ народны аркестр Беларускай ССР — у дарозе. Ён ужо выступіў перад жыхарамі Баку, Краснаводска, Небіт-Дага, казахскіх стэпаў і памірскіх далін. Незабыўнымі засталіся ўражання ад канцэрта ў адным са слаўных саўгасаў Заходняга Казахстана «Бярозаўскім», многія жыхары якога — беларусы, што паехалі асвойваць цаліну ў 50-х гадах. Шмат пабудоў у саўгасе ўзвалі будаўнічыя атрады мінскага політэхнічнага інстытута. Надзвычай цёпла прымалі жыхары «Бярозаўскага» пасланцаў Беларускай зямлі.

А праз некалькі дзён артысты ўжо выступалі ля падножжа Паміра, у жыхароў калгаса «Перамога» Ленінабадскага раёна Таджыкскай ССР (здымак унізе). Цымбальная музыка, якая ў нашым уяўленні неадрыўная ад маляўнічых беларускіх пейзажаў,

набыла нібы новыя фарбы і адценні ў яркім ззянні памірскіх вяршынь.

І зноў — дарога.. Сотні жыхароў старажытнага Самарканда сабраліся пад блакітным шатром бязоблачнага неба, каб паслухаць беларускія напевы (здымак угары).

У сталіцы Узбекістана Ташкенце артысты знаёмліліся з новымі кварталамі, узведзенымі рукамі беларускіх будаўнікоў. Горад стаў прыгажэйшым, чым быў да землетраўсеньня. Канцэрты праходзілі ў выдатнай новай канцэртнай зале «Бахор».

Выступіўшы ў сталіцы Кіргізіі Фрунзе, беларускія артысты выехалі ў далёкія горныя раёны Цянь-Шаня і ўсюды чулі традыцыйнае сардэчнае «Рахмат» — «Дзякуй».

Напорадзе — выступленні ў Кустанаі, Аркадыку, Цалінаградзе.

Свой гастрольны маршрут працягласцю ў 16 000 кіламетраў калектыў аркестра прысвячае вялікаму святу братніх народаў — 50-годдзю ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Тэкст і фота М. РУБІНШТЭЙНА.

Шлях паказан вам шырокі,
Шлях прасторны,
Светлы, зорны.
Дык наперад цвёрдым крокам,
Шум вясенні, яснавокі!
Дзеці волі, дзеці бурні...

Так некалі пісаў Якуб Колас у вершы «Піянерам».

Дзеці волі, дзеці бурні... Гэта не проста паэтычная метафара. Тыя, першыя, былі народжаны рэвалюцыйнай, апалены навалянічным подымам грамадзянскай вайны. Ім наканавана было будаваць новае жыццё, заваяваць бацькамі.

Не адно пакаленне савецкіх людзей з пляшчотай, з гонарам успамінае піянерскую пару. Піянер — значыць першапраходца. Савецкія піянеры і сапраўды першапраходцы. І ў час цяжкіх выпрабаванняў, і ў гады мірнага будаўніцтва яны з гонарам неслі і нясуць высокае імя ўнукаў Ільіча.

Пяцьдзесят гадоў савецкай піянерыі. Сёння ў яе радах 23 мільёны дзяцей. На піянерскім сцягу — ордэн Леніна, усенароднае прызнанне заслуг арганізацыі. «Створаная па ініцыятыве Камуністыч-

най партыі піянерская арганізацыя, — гаворыцца ў пастанове ЦК КПСС «Аб 50-годдзі Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя У. І. Леніна», — з'яўляецца важным звяном у сістэме камуністычнага выхавання падрастаючага пакалення. Пад кіраўніцтвам партыі і свайго вожатага — Ленінскага камсамола піянерская арганізацыя разам са школай, сям'ёй і савецкай грамадскай арганізацыяй удзельнічае ў вырашэнні задач ідэя-маральнага станаўлення і ўсебаковага развіцця юных грамадзян.

Даўняя сардэчная дружба ў піянераў краіны з работнікамі літаратуры і мастацтва. Слаўным справам піянеры прысвячалі сваё натхнёнае слова савецкіх пісьменнікаў, свае лепшыя песні — кампазітары, свае карціны — мастакі.

На здымку нашага фотакореспанданта Ул. Крука — адна з такіх сустрэч. Да піянераў мінскай сярэдняй школы № 30 прыйшоў старэйшы беларускі дзіцячы пісьменнік Аляксей Якімовіч. Аляксей Іванавіч вёсць пра што расказаць юным ланіцам. Ён быў рэдактарам першага беларускага піянерскага часопіса «Сіры Ільіча».

МАСТАЦКІЯ САВЕТЫ ПРЫ МІНІСТЭРСТВЕ КУЛЬТУРЫ

Для абмеркавання надзённых творчых праблем, аказання дапамогі ў развіцці тэатральнага і музычнага мастацтва, харэаграфіі і эстрады ў Міністэрстве культуры БССР створаны два кансультатыўныя органы: мастацкі савет па музычным мастацтве, харэаграфіі, эстрадзе і мастацкі савет па драматычных тэатрах. Калегія Міністэрства культуры БССР зацвердзіла палажэнні аб гэтых саветах і іх склад.

Мастацкі савет па музычным мастацтве, харэаграфіі і эстрадзе будзе аналізаваць і абгульняць вынікі канцэртных сезонаў, цікавіцца станам музычнай драматургіі, харэаграфіі, разглядаць асноўныя тэндэнцыі і праблематыку сучаснага беларускага опернага і балетнага мастацтва, музычнай камедыі і эстрады, іх ідэяльна-наіраванасці і мастацкай якасці. У яго полі зроку будзе таксама пытанні павышэння прафесійнага майстэрства, падрыхтоўкі і выхавання маладых творчых сіл, праблемы развіцця вакальна-харавой культуры, яе сувязі з народнай творчасцю, стану музычнай крытыкі ў рэспубліцы.

У склад савета па музычным мастацтве, харэаграфіі і эстрадзе ўвайшлі кампазітары, драматургі, дырыжоры, балетмайстры, кіраўнікі творчых калектываў, артысты, музыканты, мастацтвазнаўцы (46 членаў). Старшынёй гэтага савета зацверджаны народны артыст СССР Р. Шырма, яго намеснікам — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Ю. Семяняка і начальнік Упраўлення па справах мастацтваў міністэрства А. Каландзёнак.

Мастацкі савет па драматычных тэатрах будзе абгульняць творчую дзейнасць гэтых калектываў, даць пра павышэнне ідэя-мастацкага ўзроўню спектакляў, умацаванне сувязей з глядачом. На парадку дня яго пасяджэнняў будзе таксама пытанні развіцця беларускай драматургіі, павышэння майстэрства рэжысуры і акцёраў, стану тэатральнай крытыкі і тэатразнаўства ў рэспубліцы. Будзе таксама абмяртвацца навуковыя працы па гісторыі і тэорыі беларускага тэатра і драматургіі.

У складзе мастацкага савета па драматычных тэатрах — кіраўнікі тэатраў, рэжысёры, артысты, тэатральныя мастакі, крытыкі, драматургі, работнікі органаў культуры рэспублікі — усяго 48 чалавек. Старшынёй савета зацверджаны народны артыст СССР Л. Рахленка, намеснікам — народная артыстка СССР А. Клімава і галоўны рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР А. Сяніцаў.

З АЙДЗІЦЕ сёння ў бібліятэку, клуб, дом культуры і вы абавязкова ўбачыце выстаўку твораў народных песняроў, аб'явы запрасяць вас на літаратурны вечар ці канцэрт, у якім будзе гучаць Купалава і Коласава слова. У тэатрах можна паглядзець вясёлую іскрыстую «Паўлінку», у кіна-тэатрах і па тэлебачанні — кінастужкі пра жыццё і творчасць гэтых двух асілкаў нашай культуры. І рэспубліканскі конкурс чытальнікаў на лепшае выкананне твораў Купалы і Коласа, які быў аб'яўлены прэзідыумам савета прафсаюзаў Беларусі і Міністэрствам культуры БССР — адна з многіх праў усенароднай пашаны да іх светлай памяці.

— Яшчэ дакладна не падпічана, — расказвае старшыня рэспубліканскага журы конкурсу-агляду самадзейных чытальнікаў, заслужаны артыст рэспублікі Ілья Курган, — колькі аматараў мастацкага слова ўдзельнічала ў гэтым творчым спаборніцтве. Але справа не ў лічбах, хаця і яны пра многае гавораць. Адно можна сказаць, што не сотні, а тысячы самадзейных артыстаў з любоўю і натхненнем чытаюць сёння несмяротныя творы песняроў беларускага народа.

Агляды пачаліся, як кажучь, з нізоў. Першыя творчыя выпрабаванні адбываліся на сценах сельскіх, калгасных і прафсаюзных клубаў і дамоў культуры. Пасля былі раённыя, затым — абласныя агляды-конкурсы і нарэшце — трэці, заключны яго этап. Лепшыя чытальнікі з абласцей прыехалі ў Мінск. Іх больш за сорак. Людзі розных прафесій, узросту, якія горача любяць мастацкае слова...

Але зойдем у глядзельную залу Палаца культуры прафсаюзаў, дзе адбывалася гэтая ўрачыстасць. Усхваляванае слова сказаў Максім Луканін:

— Сёння ў гэтую залу нас сабрала вялікая пашана да высокага грамадзянскага подзвігу нашых народных песняроў — сапраўдных волагаў беларускай культуры. У свой час Максім Горкі пісаў, што Пушкін у нас пачатак усіх пачаткаў. Тое ж самае можна сказаць і пра Купалу і Коласа. Ад іх пачалася наша літаратура, наша мова. Яны пакінулі нам у спадчыну паэтычную формулу яднання партыі і народа.

У нас многае робіцца, каб творы Купалы і Коласа завябывалі шырокую чытацкую аўдыторыю. Адна з

форм прапаганды мастацкага слова гэты конкурс-агляд. Надзвычай плённая, цікавая і патрэбная справа...

І вось на сцэне вучаніца сярэдняй школы з Асіповіч

чала чытаць славы купалаўскі верш «Беларускім партызанам» нека вельмі ўжо будзённа, сцішана. У першыя хвіліны нават зда-лося, што можа і не варта

ён чытае гумарыстычныя творы. І на гэты раз зала цёпла прыняла яго выступленне — урывак з паэмы «Новая зямля» пра бедлагу дзядзьку-кухара, які ўмудрыўся зварыць кліцкі на бярозавым соку.

Заслужаны поспех заваявала і настаўніца з Асіповіцкага раёна Галіна Чугуева, якая здолела перадаць сваім выкананнем прывабны вобраз смелай, няскоранай Бандароўны.

Журы рэспубліканскага конкурсу-агляду самадзейных чытальнікаў галоўныя прызы размеркавала так: за лепшае выкананне твораў Янкі Купалы — настаўніца Г. Чугуевай, твораў Якуба Коласа — інжынеру І. Гарэцкаму. Прыз Саюза пісьменнікаў БССР атрымала вучаніца Н. Марчэня, газеты «Літаратура і мастацтва» — метадыст Маладзечанскага раённага дома культуры В. Плюшкіна, Літаратурнага музея Янкі Купалы — студэнтка Мінскага педінстытута Г. Палачаніна, Літаратурнага музея Якуба Коласа — работнік Магілёўскага палаца культуры чыгуначнікаў Р. Іуціна, ЦК ЛКСМБ — студэнт інстытута замежных моў М. Сталяроў. Дома мастацкай самадзейнасці рэспубліканскага савета прафсаюзаў — работнікі Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў В. і Э. Нікалаевы, Рэспубліканскага дома народнай творчасці — школьніца В. Грамыка. Усе ўдзельнікі свята купалаўскай і коласаўскай паэзіі атрымалі памятныя сувеніры.

— Мы перажылі нямаля радасных хвілін на гэтым конкурсе, — дзеліцца ўражаннямі сын Якуба Коласа Д. Міцкевіч. — Многія чытальнікі парадавалі сваім майстэрствам і вельмі хацелася б, каб добры пачатак не заглох. Варта, мне здаецца, узаконіць творчае спаборніцтва самадзейных чытальнікаў. Няхай, скажам, раз у два гады праводзіцца рэспубліканскі конкурс чытальнікаў на лепшае выкананне твораў беларускіх пісьменнікаў. Бо чытанне мастацкай літаратуры — гэта вялікі гарт і для аўдыторыі, і для артыстаў-аматараў. Трэба, вядома, звярнуць самую сур'ёзную ўвагу на вучобу самадзейных чытальнікаў. Тут яшчэ не пачаты край работы...

Застаецца толькі далучыцца да слухных прапагоў Дзмітры Канстанцінавіча і пажадаць нашым нястомным прапагандыстам мастацкага слова — самадзейным чытальнікам вялікіх творчых удач.

Я. ДАНСКАЯ.

Прыз настаўніцы Г. Чугуевай ўручае паэт С. Грахоўскі.

УЗЛЁТАМ САКАЛІНЫМ

РЭСПУБЛІКАНСКІ КОНКУРС-АГЛЯД ЧЫТАЛЬНІКАЎ НА ЛЕПШАЕ ВЫКАНАННЕ ТВОРАЎ Я. КУПАЛЫ І Я. КОЛАСА

Прыз інжынеру І. Гарэцкаму ўручае дырэктар музея Я. Коласа Д. Міцкевіч.

Фота Ул. КРУКА.

Валянціна Грамыка. Доўгая дзівочая каса, якую цяпер убачыш не часта. Абветраны вясновым сонцам твар. Мілая, нясмелая, ледзь улоўная ўсмешка. Вельмі шчыра яна чытае верш Якуба Коласа «У палях Беларусі...»

Сярод чытальнікаў уваголе многа моладзі — рабочых, вучняў, студэнтаў. Галіна Палачаніна і Васіль Кандрасюк, Ніна Марчэня і Міхаіл Сталяроў, Галіна Чугуева і Валянціна Плюшкіна, Раіса Іуціна, Ала Баранова, Тамара Васюхіна... Сэрцамі сваімі захоўваюць яны непаўторнае характэрнае паэзіі Купалы і Коласа.

Вучаніца сярэдняй школы з Бярозы Ніна Марчэня па-

было ёй чытаць гэты баявы патрыятычны заклік паэта да свайго народа. Але мінула нейкае імгненне, аціхла хваляванне і... дзе толькі сіла ўзялася ў юнай чытальніцы.

Артысту-прафесіяналу і то нялёгка заставацца сам-насам з глядзельнай залай. А тут аматар, ды яшчэ школьніца. Але кожны, хто сядзеў тады ў зале, быў усхваляваны шчырым словам юнай чытальніцы пра Беларусь-партызанку.

Не першы раз выступае ў конкурсах інжынер Мінскага аўтазавода Іосіф Гарэцкі. Ён любіць творы Купалы і Коласа, ўмее перадаць настрой і пафас іх вершаў. Найбольшы поспех спада-рожнічае Гарэцкаму, калі

ЧАСУ — НЕПАДУЛАДНА

Да 90-годдзя з дня нараджэння Ул. ГАЛУБКА

Вось годзі, чыё жыццё тым дзеясловам «асноўна» і «паказальна» многімі паналеным. След, які накідаюць яны, нібы праўдзюцца з часам. Да такіх людзей належыць і першы народны артыст Беларусі Уладзіслаў Іосіфавіч Галубка.

Ушанаваць памяць Ул. Галубка сабраліся 15 мая ў Доме мастацтва тэатр, хто ведаў Уладзіслава Іосіфавіча, яго сваякі, а таксама артысты, пісьменнікі, дзеячы мастацтваў.

Вечар, прысвечаны 90-годдзю з дня нараджэння Ул. Галубка, адкрыў член-карэспандэнт АН БССР, доктар мастацтвазнаўства Ул. Шэфед.

Сёння мы ведаем Галубка як драматурга, таленавітага рэжысёра, акцёра, арганізатара тэатра, тэатральнага мастака. Але не простае сведжкі прыдаў яго да мастацтва.

Сын мінскага чыгуначніка, які рана страціў бацьку і навінен быў сам зарабляць на хлеб, Ул. Галубок зведзе працу грузчыка, прыказчыка, слесаря. Але здольнасць да музыкі, цікавасць да тэатра, да літаратуры прывялі яго на ніву культуры. Першыя крокі былі зроблены ў «Таварыстве беларускай драмы і камедыі» ў якасці акцёра, затым рэжысёра. Тут жа былі аякчыўлены

пастаноўкі яго першых п'ес: «Суд», «Пісаравы ім'яны», «Апошняя сустрэча».

У 1920 годзе ён стварае «Труп беларускіх артыстаў пад загадам Галубка», пазней яна ператвараецца ў «Вандравы тэатр», затым — у 3-ці Беларускае дзяржаўнае тэатр. Тут ставіцца яго найбольш вядомыя п'есы: «Ганка», «Пан Сурынга», «П'ятыгоны», «Вязніная кроў», «Праменьчык шчасця» і іншыя.

Пра жыццё і дзейнасць Галубка пра ўклад, які ўнёс ён у беларускую драматургію, у нашу нацыянальную культуру, гаварыць пісьменнік А. Званар.

Галубку-акцёру прысвечана сваё выступленне заслужаная артыстка БССР Л. Шышко. Яна ўспоміла сумесную работу з ім у тэатры, ролі, сыграныя з ім у адных спектаклях.

— Нельга забыць і Галубка-чалавека. Чалавека з чыстай і шчодрай душою. Ён быў не толькі таленавітым рэжысёрам і акцёрам, але меў талент быць чалавекам, — сказала артыстка.

— У дваццатых і на пачатку трыццатых гадоў было ў нас у рэспубліцы больш вядомага, больш папулярнага артыста, як Галубок, — так пачаў сваё ўспаміны тэатральны ра-

ботнік Р. Гаеўскі. Ён расказаў пра свае першыя сустрэчы з мастацтвам, з тэатрам Галубка. Цяжка пераацаніць той уклад, які ўнёс Ул. Галубок ў справу развіцця культуры народа. Р. Гаеўскі падрабязна гаварыў пра ўмовы, у якіх працаваў тэатр Галубка ў тыя гады. Не было памяшкання, не было декорацыяў. Часам яны рабіліся самім пастаноўшчыкам у ноч перад прэм'ерай. І пастаянныя шляхі-дарогі, бюсконцы вандраванні ўсёй трупы. Не было на карце Беларусі ніводнага мястэчка, ніводнага вядомага сяла, дзе б не пабываў Галубок з «галубнятамі».

Пра Галубка — жываліца, пейзажыста і дэкаратара, чые работы экспанаваліся на усебеларускіх выставах (а ў Доме пісьменніка была наладжана яго персанальная выстаўка), гаварыў мастак Я. Ціхановіч, які ў свой час працаваў у тэатры Галубка.

Мала што засталося з жыццёвых работ Галубка. Але творы, што захаваліся ў Гомельскім палацы культуры чыгуначнікаў, сведчаць пра тое, што Галубок быў здольны прафесійна мастак, а не аматар, як пра яго калісьці гаварылі. Час унёс свае карэктывы ў ацэнку шматгран-

най таленавітай асобы нашчага вядомага суайчынніка.

Уладзіслаў Іосіфавіч быў не толькі шматгранна таленавіты мастак, але і сапраўдны настаўнік, тонкі выхавальца. І кожны, хто так ці інакш сутыкаўся з гэтым чалавекам, адчуваў на сабе абапальнасць яго непасрэднага, энергічнага і багатага характару. Пра гэта гаварыў пісьменнік Я. Семяжон.

— Мы ўсе яго вучні. І калі мы апраўдалі гэта званне, — гэта робіць нам гонар, — сказаў ён.

Крыніцай, з якой можна чэрпаць бюсконца, — так называў Галубка народны мастак рэспублікі З. Азгур. Ён нагадаў свае сустрэчы з гэтым незвычайна таленавітым і цікавым чалавекам.

Але пра які талент нашага земляка ні гаварылі б на вечары, якія б сустрэчы ні прыгадвалі, амаль кожны прамоўца з вялікім хваляваннем падкрэсліваў — настаў час увекавечыць памяць Галубка. Пакуль што ў рэспубліцы няма ніводнай мемарыяльнай дошкі, прысвечанай Галубку, ніводнай вуліцы, ніводнага тэатра, названых яго імем.

У заключэнне вечара артысты мінскага тэатра і навучэнцы харэаграфічнага вучылішча далі канцэрт, прысвечаны 90-годдзю з дня нараджэння таленавітага рэжысёра, акцёра, мастака Ул. Галубка.

Р. БАКУНОВІЧ.

ДАРАГАЯ ПАМЯЦЬ

Шматнацыянальнае савецкае тэатральнае мастацтва панесла вялікую бальную страту. Памёр Аляксандр Еўдакімавіч Карнейчук — выдатны драматург, таленавіты творы якога на працягу больш сарака год былі заўсёды жаданымі і любімымі на ўсіх сцэнах савецкіх драматычных тэатраў.

Жыццёвая праўда, цікавыя і разнастайныя характары герояў, трапная і сакавітая мова, народны гумар, важныя пытанні сучаснасці ў спалучэнні з вострым, займальным сюжэтам — усё гэта рабіла яго п'есы, розныя па жанру і стылі, блізкімі і роднымі гледачу, які шчодро пакіраў аўтару сваёй шчырай любоўю, глыбокай удзячнасцю. Амаль усе яго творы былі пастаўлены і ў тэатрах нашай Беларускай рэспублікі.

У маёй памяці захоўваецца шмат розных момантаў, звязаных з асабістымі сустрэчамі з Аляксандрам Еўдакімавічам, калі наш купалаўскі тэатр працаваў над пастаноўкай яго п'ес, а пастаўлена іх было някалькі. Ён ведаў і любіў наш тэатр, быў яго шчырым другом. Ведаў і глыбока паважаў нашых старэйшых майстроў сцэны.

Помню, як у час нашых гастроляў у Адэсе ў 1941 годзе Карнейчук пасля спектакля «У стэпах Украіны», які яму вельмі спадабаўся, у гутарцы са мной гаварыў: «Ві, беларускія акцёры, валодаеце нейкім сакрэтам жыцця на сцэне, вы нічога не паназваеце, нічога не іграеце, а проста жывяце на сцэне — і гэта цудоўна».

Нягледзячы на ўсе свае высокія званні, дзяржаўныя пасады, ён быў надзвычай простым, сардэчным чалавекам, дасціпным, жыццярэдасны субсяднік, з прывабнай лагоднай усмешкай, якая, як мне здавалася, ніколі не сыходзіла з яго вуснаў, з добрымі, крыху задуменымі вачыма.

Апошняя незабыўная сустрэча з ім адбылася ў Кіеве ў яго хлебаасольным доме. Пасля спектакля «Хто смеяцца апошнім» ён разам з Вандай Васілеўскай прыйшоў да нас за кулісы і, узбуджаны, задавалася прагледжаным спектаклем, запрасіў усіх нас, удзельнікаў спектакля да сябе ў госці. Помню яго словы: «Я прашу ўвесь ваш таленавіты ансамбль зрабіць мне гонар выпіць са мной у маёй хаце сяброўскую чарку». І мы прасядзелі ў яго доме за гэтай вясёлай і шумнай вячэрай да раніцы. Гутарылі на розныя тэмы. Гаспадар дома ўспамінаў надзвычай цікавыя эпізоды з ваеннага часу і сваёй дыпламатычнай дзейнасцю, гаварылі аб тэатры, наогул аб мастацтве. З пачуццём глыбокай любові і павагі гаварыў Аляксандр Еўдакімавіч пра беларускі народ, яго незвычайны героізм у часе вайны. Незабыўная і дарагая сустрэча!

І вось няўмольная смерць зрабіла сваю справу — яго ўжо няма. Памяць аб ім будзе жыць у нашых сэрцах. Гэта дарагая памяць. Так і запеца адна з яго апошніх п'ес — «Памяць сэрца».

Л. РАХЛЕНКА,
народны артыст СССР.

НА ГЭТАМ СУСТРЭЧЫ Ё

Саюзце пісьменнікаў і гаспадары, і госці гаварылі кожны на сваёй роднай мове, але перакладаць не было патрэбы — усё выдатна разумелі адзін аднаго. Беларускія пісьменнікі прымаюць дарагіх гасцей з Украіны — Міколу Нагнібяду, Аляксея Юшчанку, Міколу Упеніка, Барыслава Сцепанюка, Рыгора Данца, Міколу Сынгаеўскага, якія так многа зрабілі для выдання двухтомніка анталогіі «Беларуская радніцкая паэзія».

Сустрэчу адкрыў уступным словам першы намеснік старшын праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Іван Шамякін. Ён выказаў шчырую падакуладна і перакладчыкам анталогіі і выдавецтву «Дніпро» за сур'ёзную і грунтоўную работу.

М. Нагнібяда нагадаў традыцыі сустрэч беларускіх і украінскіх пісьменнікаў і падрабязна спыніўся на працы над анталогіяй. Мы, сказаў ён, стараліся выбраць самае лепшае з беларускай паэзіі, але яна настолькі багатая, што можна было б выдаваць не два тамы, а чатыры. Наша анталогія — гэта паэтычны летапіс беларускага народа; і характарыстыка нацыянальных яго рыс, і гісторыя яго барацьбы і імкненняў, гэта сталасць і маладоцэ творцаў. Беларуская паэзія нароўні з літаратурамі іншых братніх рэспублік плённа ўплывае на развіццё ўсёй савецкай паэзіі, у прыватнасці, украінскай. У гэтым сэнсе дружбы нашых літаратур, іх ўзаемны адносіны. Зараз мы здалі ў набор аднатомнікі Янкі Купалы і Якуба Коласа для дзяцей (усе, хто прыхаў, прымаюць непасрэдна ўдзел у падрыхтоўцы выданняў). І вилікі том Пятра Глебікі. Вашы песняры будуць побач з Шаўчонкам фарміраваць мастацкія погляды нашых чытачоў.

Пра высокі ўзровень перакладаў у анталогіі, пра дружбу і ўзаемадзеянне творчасці паэтаў дзвюх братніх рэспублік гаварылі Барыслаў Сцепанюк і Язэп Семяжон, Васіль Вітка і Аляксей Юшчанка, Мікола Сынгаеўскі, А. Зарыцкі і М. Арошка, які нараўнаў пераклад-

НА МОВЕ ДРУЖБЫ

чыка з донарам — той таксама аддае сваю кроў другому чалавеку. Хвалюючымы было выступленне Міколы Упеніка — ён быў удзельнікам абароны Сталінграда, сустрэнаўся з нашым Алесем Шаўчуком, бачыў яго, тройчы параненага. А Еўдакія Лось расказала пра свайго брата, які загінуў у баях за вызваленне Украінскай сталіцы.

Размова пра адно выданне перарасла ў вялікую гаворку пра даўнюю, непарушную дружбу, якая змацавана сумесна пралітай крывёю. Кастусь Кірэенка падтрымаў прапанову М. Упеніка, ушанаваць памяць паэтаў, якія загінулі ў барацьбе за свабоду нашых народаў, выданнем іх вершаў у той рэспубліцы, якую яны вызвалілі ад фашысцкай чумы. Добрым словам згадаў ён Яраслава Шпурту, які ўдзельнічаў у баях за Маршэлю, Рыгор Няхай і Аляксей Слесарэн-

ка гаварылі пра неабходнасць абмену брыгадамі пісьменнікаў па лініі бюро прапаганды і арганізацыю продажу украінскіх кніг на Беларусі. А. Грачэнікаў, М. Арошка, М. Сынгаеўскі гаварылі аб актывізацыі творчых сувязей пісьменнікаў маладошага пакалення. Ул. Шахавец расказаў пра падрыхтоўку да выдання анталогіі Украінскай паэзіі на беларускай мове...

Украінскія пісьменнікі пабылі на Беларусі некалькі дзён. Яны разам з беларускімі сябрамі на пры выступілі перад працоўнымі Заводскага раёна і студэнтамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, наведалі Курган Славы і мемарыяльны комплекс «Хатынь». Мікола Нагнібяда і Мікола Сынгаеўскі прачыталі мінчанам творы пра Беларусь і яе шматпакутны лёс, навельныя наезднай у Хатынь.

На здымку — М. Нагнібяда, Б. Сцепанюк, М. Упенік, А. Юшчанка, М. Сынгаеўскі, Фота Ул. КРУКА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ва ўстановах культуры і ў сувязі з пяцідзясяцігоддзем з дня нараджэння паддзякагоддзям рускага драматычнага тэатра Беларускай ССР імя М. Горкага Гусеў Канстанцін Дэмітрыевіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

КУБКІ І ГРАМАТЫ

серватарыя імя А. В. Луначарскага, Беларускай акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы і іншыя.

Пераходныя чырвоны сцяг Міністэрства культуры СССР і грашовая прэмія ўручаны Беларускаму рэспубліканскаму камітату прафсаюза работнікаў культуры. Сцяг для захавання перададзены Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

26 калектываў узнагароджаны граматамі Чырванасцяжных Беларускай

ваеннай і Заходняй пагранічнай акруг. Сярод іх — Музей абароны Брэсцкай крэпасці-героя, Саюзы пісьменнікаў, кампзітараў, архітэктараў, мастакоў БССР, рэдакцыя газет «Знамя юности», «Чырвоная змена», «Вячэрні Мінск», палац культуры Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў і Гомельскі палац чыгуначнікаў імя У. І. Леніна, ансамбль танца БССР і іншыя.

Л. САСІМОВІЧ.

БЕЛАРУСКІ ЛЕС

Чуеш гул?—Гэта сумны,
маркотны лясун
Пачынае няголасна граць:
Пад рукамі яго, напхваючы сум,
Быццам тысяча крэпка
нацягнутых струн,
Танкавольныя сосны звяняць.

Чудоўныя радкі з «Вянка» М. Багдановіча перанясся мяне ў дэю мінулае, у мілую майму сэрцу Броўскаю дачу Бабруйскага лясніцтва, дзе ўжо добрых пяцьдзесят год не даводзілася быць. Гэтая дача, у якой «танкавольныя сосны звяняць», часоў Кацярыны лічылася карабельным лесам і, пэўна ж, з поўным правам: каб пабачыць «шапку» залатавольнай сасны, трэба галаву гэтак угору задраць, што сваё шапка ледзь з галавы не валіцца.

Не хачу трапляць у палон вузкамясцовага патрыятызму — упэўнены, што выдатныя сасновыя бароў у Беларусі нямаюць. Можна, нават, за імі ёсць і добры догляд, бо дрэву патрэбна не столькі лірычная мянушка «зялёны сябра», а, менавіта, догляд. Мне здаецца нават, што лясны пад Мінскам маглі б у нейкай ступені выкарыстоўвацца як паркі.

Варта падумаць не толькі аб вырубцы хворых, пашкоджаных рознымі дрэваедцамі, паміраючых і сухастойных дрэў і буралому, а і пра тое, каб каштоўныя пароды не выціскаліся менш каштоўнымі. Такое назіраецца, скажам, у Мінскай прыгараднай зоне.

Нельга абыйкава глядзець, як сасновыя бары і бярозавыя гаі запаланняе параслі яліны. А паводзіць сябе яна занадта агрэсіўна: дзе завялася яліна — не быць там сасновому бору ці бярозавому гаю.

Клянучы яліну і стаяры. Расказаў мне байку стары стаяр: «Паміраў стаяр, і прыйшлі да яго сукі прасціць, каб дараваў ён ім грахі, дараваў, што мучылі яны яго праз усё жыццё... І адказаў ім небарака: «Табе, сасновы сук, дарую ўсё, і табе, дубовы, дарую, а табе, яловы злыдзень, дараваць не магу...» Сказаў і сканаў...»

І яшчэ пра адно. Не так даўно ў «Правде» была надрукавана нататка: «Шумець арэхамым гаям». У ёй гаварылася, што Дзяржаўны камітэт лясной гаспадаркі Савета Міністраў СССР ухваліў рашэнне стварыць у гэтай лягодцы ў цэнтральных абласцях Расіі больш пяці тысяч гектараў прамысловых плантацый арэхаў.

У сувязі з гэтым вучоны-селекцыянер Навукова-даследчага інстытута лесаводства і механізацыі лясной гаспадаркі Р. Кудашова паведаміла, што падмаскоўны Іванцееўскі гадавальнік інстытута рытуе саджанцы шляхам селекцыі і адбору ў прыродзе найбольш каштоўных форм кустоў. Шляхам скрывавання лясчыны звычайнай з паўднёвымі культурама атрымліваюцца высокакаштоўныя гатункі арэха-фундука. Плады асобных га-

тункаў учаццёра буйнейшыя за ядро звычайнага ляснога арэха.

Такая ўвага да лясчыны зразумелая: ядро арэха — сапраўдная кладука бялку, тлушчу, вітамінаў, амінакіслот.

Думаецца, калі ў Падмаскоўі — «шумець арэхамым гаям», дык чаму ім не шумець у Беларусі? Можна і ў нас прыспеў час на грунце нашай дзікарослай лясчыны, шляхам яе скрывавання з культурнымі гатункамі, стварэння прамысловых арэхамым плантацый? Ды што лясчыны, у нас жа, асабліва ў паўднёвых раёнах, можна расці і пладаносіць грэцкі арэх.

Каб не быць галаслоўным, пэдаю бяспрэчны факт, які меўся ў Бабруйску. Зноў дзявядзецца акулунца ў далёкае мінулае. У майго бацькі ў садзе расло дрэва, якое забіла нас — тады дзяцей — прыемным пахам сваіх пацёртых у далонях лісцяў. Бацька казаў, што гэта — грэцкі арэх, але ён не дачакаўся пакштаваць плады гэтага дрэва... Міналі гады. У сярэдзіне 20-х гадоў я выехаў у Мінск. Часам наезджу ў Бабруйск. На бацькавай сядзібе жыў другі чалавек. Нешта ўжо ў канцы 20-х гадоў ён прынес мне прыгаршчы грэцкіх арэхаў са словамі:

— Ласуйцеся, гэта ж з таго вашага дрэва!

І сапраўды, ласавацца было чым: шалупіне — тонкае, плод ядрыны, смачны.

Вось я і даводжу: у Беларусі могуць і павінны быць плантацыі лясчыны-фундука і грэцкага арэха. Справа за людзьмі!

В. ЛЯШЭВІЧ.

БЫЎ У ЖАБІНЦЫ МУЗЕЙ

Пра школьны краязнаўчы музей у Жабінцы нямаюць пісаць у свой час і брэсцкая абласная газета «Зара», і «Настаўніцкая газета», і «Зоры над Бугам». Абласное тэлебачанне зрабіла перадачу, а Брэсцкі абком партыі выдаў нават спецыяльны плакат, прысвечаны гэтаму музею. І ўвогуле яго дасягненні досыць важныя: удзел у Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў 1967 і 1968 гадах, дыплом I ступені Міністэрства асветы БССР.

Выпуснікі школы, успамінаючы вучобу, з пашанай гавораць пра музей, пра тыя паходы, сустрэчы, справы, якія аб'ядноўвалі іх, захаплялі мужнасцю і гераізмам народа, будзілі ў іх прагу да пазнання.

А паходаў і сустрэч было нямала. Сустрэча з дэлегатам III з'езда партыі Ільёй Міхайлавічам Кузняком, які бацьчы і чуў Уладзіміра Ільіча Леніна, з былым разведчыкам партызанскага атрада Імя Фрунзе Рыгорам Клеба, новікам і Аляксеем Мікалаюком. Ніколі не забуду і сустрэчу ў вёсцы Корды з Цімафеем Давыдавічам Пракапчуком. Тут, у Кордах, у гады Вялікай Айчыннай вайны дзейнічала падпольная камсамольская арганізацыя. Карнікам удалося напасці на яе след. 20 мая 1942 года яны знішчылі ўварваліся ў вёску, скапілі юных мсціўцаў і на вачах вясцоўцаў растралілі...

На тэрыторыі раёна вучні выявілі каля 300 прозвішчаў загінуўшых воінаў. Яны ж аднавілі непадалёк ад вёскі Паўлапал партызанскую зямліну.

Ішлі і ішлі ў музей наведвальнікі. Прыяздзілі экскурсіі з школ раёна, з нагасаў і саўгасаў. Дасюль успамінаюць выпускнікі і Аляксандра Паўлавіча Гогалева — арганізатара музея, чудаўнага настаўніка і чалавеча, які разам з імі прайшоў нойную сцяжынку.

Але летась на ўсходняй ускраіне Жабінкі вырас чудаўны чатырохпалы вярховы гмах новай школы. Да гэтага першая школа, дзе знаходзіўся музей, тулілася ў старой — на два паверхі — будыніне. Было там цеснавата і нязручна, і ў свой час давалася, як кажуць, паламаць галаву, каб размясціць музей. Урэшце, пад музей прыстасавалі нейкую камору без вокнаў, пад самым дахам. Аляксандра Паўлавіч хопі і быў ужо апошнім гадам на пенсіі, аднак са школай і музеем сувязі не траціў. І вось школа перасялілася ў новае памяшканне, а пра музей дырэктар школы Іван Мацвеевіч Баіжко нібы забыўся. Яго пакінулі на старым месцы, у той жа старой пабудове, якая засталася без усякага прыгляду. Амаль штодня Аляксандра Паўлавіч наведваўся да дырэктара школы з напамінкам аб музеі. Той толькі адмахваўся...

Ішлі дні за днямі. Гогалеў усё гэтан жа хадзіў да дырэктара, быў і ў тагачаснага загадчыка аддзела народнай асветы Пятра Мікалаевіча Іванцова, а музей як быў у каморы, так і застаўся. І хто ведае, мо і дагэтуль музей быў бы змануўты, калі б... Адночы ноччу нехта узламаў дзверы — і дрот не дапамог! — і асобныя экспанаты апынуліся ў міліцыі: знайшлі іх добрыя людзі па гарадах і завулках. І толькі тады, нарэшце, спахапіліся ў школе, перавялі рэшткі музейных экспанатаў у новае памяшканне...

Калі ж Жабінкаўскі краязнаўчы музей будзе, нарэшце, адноўлены?

І. ТАРАСЮК.

НА ПРАФЕСІЙНЫМ УЗРОЎНІ

Я — рэжысёр, жыў і працую ў Маскве. Вяскою мінулага года тэатральнае вучылішча імя Шукіна пры Дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Я. Б. Вахтангава даручыла мне паглядзець дыпломны спектакль выпускніка рэжысёрскага факультэта Міхаіла Коласа. Я ведала Коласа па вучэбных работах, не сумнявалася ў яго рэжысёрскіх здольнасцях. Але я не магла ўявіць, што ўражанне ад убачанага мной спектакля — гэта была п'еса І. Мележа «Людзі на балоце» — трэба будзе вызначаць высокім словам «незвычайнае».

Мазырскі народны тэатр — з'ява надзвычай значная. І значнасць гэта вызначаецца не толькі тым, што некалькі дзесяткаў чалавек розных прафесій шмат гадоў запар аддаюць свой адпачынак любімай справе — тэатру, але, гапоўным чынам, тым, што ім удаецца ствараць сапраўдныя творы мастацтва, у ацэнцы якіх не патрэбны ніякія сідкі.

На Усеаюзным фестывалі самадзейнага мастацтва, прысвечаным пяцідзесцігоддзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, гэты самадзейны тэатр заняў прызавое месца і ў маі 1967 года прывёз свой спектакль — драму Янкі Купалы «Раскіданае гняздо» — у Маскву, у Крамлёўскі тэатр. З таго часу калектыў вырас, чаму нямаю садзейнічала сур'ёзная рэжысёрская падрыхтоўка майстэрскага кіраўніка — М. Коласа. Цяпер гэта калектыў, які ў многім дасягнуў прафесійнага ўзроўню, з даволі моцным акцёрскім ансамблем, з першакласным рэжысёрам, чудаўным мастаком. (Мастак П. Захараў некалькі гадоў назад выпадкова трапіў у гэты тэатр, «захварэў» ім і стаў тэатральным мастаком).

У шэрагу дасягненняў калектыву асобнае месца займаюць масавыя сцэны. У спектаклі «Людзі на балоце» героі паказаны з такой верагоднасцю і драматызмам, што гэтакі мог бы пазайздросціць і прафесійны тэатр.

Тэатр іграе на сцэнах розных палацаў культуры і клубаў, і дзе б ні ішоў спектакль, зала заўсёды поўная. Дзякуючы народнаму тэатру, Мазыр стаў тэатральным горадам. Ці не час падумаць аб тым, каб на базе гэтага сур'ёзнага, самабытнага калектыву стварыць у горадзе прафесійны тэатр?

Ю. ВЕРТМАН.

Масква.

З'ЯДНАЛА АГУЛЬНАЯ ЦІКАВАСЦЬ

...Кожная рэпетыцыя ўсё часцей згуртоўвала аматараў музыкі. І вось на сцэне Слонімскага РДК першы раз выступіў новы калектыў маэстэрскай самадзейнасці — аркестр народных інструментаў.

Выступленне было уда-лае. У аркестр прыйшлі новыя удзельнікі. Кіраўнік аркестра Марат Малаў — выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерватарыі. Не толькі для рэпетыцыі збіраюцца удзельнікі аркестра, але і каб пачуць цікавае слова пра любімае кампазітара і яго творчасць, глыбей зразумець нейкі музычны твор. Марат Аляксеевіч не гоніцца за колькасцю развучаных твораў, ён

М. Малаў (першы злева) з удзельнікамі аркестра.

звяртае ўвагу на вучобу удзельнікаў, іх выканаўчае майстэрства. Праўда, аркестр усё роўна мае ўжо даволі грунтоўны рэпертуар — больш дваццаці п'яці складаных твораў.

Цяпер калектыў рыхтуе новую канцэртную праграму з двух аддзяленняў, прысвечаную 50-годдзю ўтварэння СССР.

А. ІВЕРС.

Фота С. ПРАСНЯКА.

ПІСЬМО мастака Д. Маслава («ЛІМ», 24.ІІ.72 г.), здаецца, прысвечана аднаму факту — ці будзе музей вялікаму сьвіну беларускага народа Кастусю Каліноўскаму? Але яно, на маю думку, выходзіць за рамкі факта, узнімае вельмі важнае пытанне аб нашай удзячнасці людзям, чые палымныя сэрцы згарэлі ў бітве за волю, за шчасце народа.

Пісьмо Д. Маслава мне нагадала вось аб чым. Летась адзначалася 225-годдзе з дня нараджэння Тадэвуша Касцюшкі, «вялікага грамадзяніна Польшчы», як яго назваў А. Герцэн.

Не ўсе ведаюць, што Касцюшка нарадзіўся на Брэсцчыне, ля горада Косава. Тут, на ўскраіну горада, ля самай шанцы, што вядзе ў Ружаны, у малюўнічым урочышчы Мерачоўнічына, побач з велічнымі руінамі палаца Вандаліна Пуслоўскага, стаяў сціплы драўляны домік, у якім нарадзіўся і правёў дзіцячыя гады нацыянальны герой польскага народа. Гэты домік у гады Вялікай Айчыннай вайны спалілі фашысты,

ПАВАГА ДА ГІСТОРЫ — УДЗЯЧНАСЦЬ НАШЧАДКАЎ

але да гэтага часу бачна месца, дзе ён стаяў. Праўда, паказаць яго могуць толькі мясцовыя жыхары, бо ні ў Косаве, ні на месцы былога дома Т. Касцюшкі няма ніякага ўказальніка. І турысты, якія часта праязджаюць праз Косава, любячычы дасканаласцю пабудаванага ў першай палове XIX стагоддзя палаца, нават і не ведаюць, што тут, побач, знаходзіцца месца, не менш вартае ўвагі.

Праўда, у краязнаўчым музеі сярэдняй школы, які ствараўся пад кіраўніцтвам дырэктара Я. Янчанкі і выкладчыцы гeаграфіі М. Дычкінай, ёсць шмат матэрыялаў аб жыцці і дзейнасці Т. Касцюшкі. Іх падаравалі школьнаму музею мясцовыя жыхары, прыслалі сябры з ПНР. Тут памятныя медалі ў гонар Т. Касцюшкі, фотарэпрадукцыі дакументаў і мастацкіх палюнаў, мастацкія і наву-

ковыя працы, публікацыі аб ім.

Школьны краязнаўчы музей месціцца ў двух пакойчыках. А ён жа захоўвае матэрыялы не толькі пра Касцюшку, але і па гісторыі Косаўшчыны, па слаўнай барацьбе КПЗБ, партызанскай дзейнасці атрадаў народных мсціўцаў, якія змагаліся з ворагам на тэрыторыі былога Косаўскага раёна.

Матэрыялы, сабраныя школьнікамі, могуць стаць асновай музея Тадэвуша Касцюшкі. У жыхароў горада і навакольных вёсак знайшліся б шматлікія экспанаты, якія дапамаглі б уваскрэсіць тыя далёкія часны, якія расказалі б аб нашым земляку, аб жыцці беларускага народа і яго барацьбе за незалежнасць. І такі музей, мне здаецца, можна было б размясціць побач з рамантычнымі руінамі палаца Пуслоўскага, ля месца, дзе нарадзіўся Т. Касцюшка. Там і зараз стаяць

малюўнічыя домікі, пабудаваныя яшчэ ў пачатку нашага стагоддзя. Месца гэтае вельмі прыгожае — побач лес, сістэма штучных азёр — размяшчана на ажыўленай турысцкай трасе, што вядзе ў Ружаны, на Слонім і Ваўкавыск.

Вядома, стварэнне музея, устаноўка помніка — справа складаная, справа не аднаго дня. А вось указальнікі, мемарыяльная дошка на месцы, дзе нарадзіўся слаўны палкаводзец, не патрабуе вялікіх затрат і намаганняў, яны могуць быць устаноўлены ўжо сёлета. Гэтага патрабуе павага да чалавека, які прысвяціў сваё жыццё барацьбе за вызваленне братаў польскага народа, быў сапраўдным сябрам беларусаў, сярод якіх правёў дзіцячыя і юнацкія гады.

Рыгор БАКІЕВІЧ,
член Саюза
журналістаў.

Брэст.

Тры дні праходзіў у Мінску пленум праўлення Саюза кампазітараў БССР, прысвечаны творчасці маладых.

Пленум адкрыў старшыня праўлення, народны артыст СССР Р. Шырма. У канцэртах гучалі творы сімфанічнай, камернай, харавой і песеннай музыкі. Сярод іх — творы буйнай формы: сімфоніі А. Мдзівані, К. Цесакова і Ф. Пыталева, Канцэрт для сярняк з аркестрам Д. Смольскага, Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Ю. Грыгор'ева, Канцэрт для сярняк з аркестрам Р. Суруса, вакальна-сімфанічны цыкл «Песні Сапфо» А. Янчанкі, кантата «Невядомы салдат» І. Лучанка.

Былі выкананы таксама творы С. Картэса і ўсім маладых аўтараў, наладзіўшы выхаванне студэнтаў канцэртнага ансамбля В. Войцкі, Захараў, І. Ст. Іванова, А. Турышава, Л. Шлег і інш.

Канцэрты, якія адбыліся ў час пленума ў залах філармоніі, Дома мастацтваў, кансерваторыі, універсітэта, Саюза кампазітараў БССР, прыцягнулі вялікую ўвагу грамадскасці і ласкава засведчылі, што на змену старэйшым майстрам ідзе таленавітая моладзь.

У творчай дзейнасці яна адбылася ў апошні дзень пленума, выступілі кампазітары і музыканты І. Лучанок, С. Картэс, Р. Сурус, К. Цесакова, Л. Аўэрбах і іншыя. Доклад зрабіла музыкантка Т. Шчарбакова. На пленум былі запрошаны госці з Масквы, Ленінграда, Украіны, Латвіі, Арменіі.

У рабоце пленума прымаў удзел загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. Марцалеў.

Ніжэй друкуецца артыкул Т. Шчарбаковай, зроблены на аснове даклада.

ГЭТЫ кампазітарскі пленум — своеасаблівы экзамен на сталасць. Экзамен двойчы адказны, бо творы маладых, якія ў час пленума праслуханы, характарызуюць не толькі іх аўтараў. Яны выяўляюць творчы патэнцыял саюза, перспектывы яго росту, кірунак развіцця сучаснай музыкі.

Ці багаты рэальны мастацкі ўклад у сённяшняе беларускае мастацтва робяць маладыя музыканты? Ці ўваходзіць гэты ўклад арганічнай часткай у музычную культуру ўсёй краіны? Ці няма пралікаў на шляху развіцця традыцый нацыянальнай школы? Складзеныя галоўным чынам з навінак апошніх двух гадоў канцэртныя праграмы пленума далі магчымасць падумаць над гэтымі і іншымі пытаннямі. прынамі, над надзвычай складанай праблемай традыцый.

Дзе прафесійная культура гістарычна маладая, там моцная кантрастычна кантрастна працаваў. Пярвінае авалоданне акадэмічнымі нормамі, іх пераасэнсаванне і далучэнне да новага — усё гэта павінна суседнічаць і складана ўзаемадзеінічаць. Падобнае «згучэнне» розначасовых традыцый мае месца і ў беларускай музыцы сёння. У апошні дзесцігоддзе з ажывленнем дзейнасці маладых палярыя з'явіў іх прафесійнай манеры сталі асабліва адчувальныя. Ці добра гэта? На маю думку, гэта з'ява нармальна, натуральная і тыповая. Натуральная таму, што побач з бацькамі жыўць дзеці, якія імкнуцца скарыстаць навіны жыццёва ўражаны. Тыповая таму, што мастацтва XX стагоддзя асабліва багата ідзе ў сабе водгук сацыяльных узрушэнняў, глабальных сутыкненняў, аднастроўвае і самыя вострыя антаганістычныя з'явы часу.

Кампазітар у наш час павінен умець свабодна карыстацца мастацтвам вопытам мінулага, але не расстрачваць у ўзбагачаць гэты вопыт. Абапіраючыся на складаны і супярэчлівыя эксперыменты, ён павінен імкнуцца аб'ектыўна іх ацаніць, умець адабраць з новага сапраўды вартыя, мастацкае, змястоўнае. Думаецца, што па правільным шляху ідзе той малады музыкант, які імкнецца вучыцца і чэрпае ў фальклору, у класікаў, лепшых традыцыйных сучаснай музыкі. Памыляецца не той, хто ўпарта працуе па «ўстаралым» жанры сімфоніі ці «аўстарол» — шукае поспех у эстрадзе; не той, хто выкарыстоўвае санонную тэхніку ці вывучае Баха. Памыляецца той, хто абсалютна аднойчы знойдзена і перастае рыхтавацца наперад. Вынікам сапраўды творчага палыходу да мастацтва сёння павінны стаць працэсы сінтэзуючага характару. Усё залежыць ад таго, як музыкант ставіцца да пытання пераемнасці ў мастацтве. Ці знайшоў ён шлях разумнага албору і сінтэзу лепшага ў мове і формах музыкі.

У СУЧАСНАЙ беларускай музыцы толькі ў асобных выпадках элементы нацыянальнага, традыцыйнага і новага зліваюцца ў каштоўны мастацкім сілавое. Але менавіта гэтыя асобныя выпадкі важныя: з такіх зёрнаў у будучым можа вырасці багатая ніва.

Праслуханы ў канцэртах пленума творы — розныя па сваіх мастацкіх вартасцях. Непадобны адзін на аднаго і іх аўтары: і па ступені таленавітасці, і па адукацыі, і па творчым стажы. І, натуральна, уражанні ад праслуханняў твораў А. Янчанкі, Р. Суруса, І. Лучанка, Э. Зарыцкага, Д. Смольскага, К. Цесакова, С. Картэса, Ф. Пыталева таксама рознае.

Беларуская кампазітарская моладзь шмат і плённа піша пра сваіх сучаснікаў. У апошнія гады, як вядома, напісана многа песень,

«Пахаванне Хатыні», сведчаць пра ўвагу гэтага кампазітара да элементаў аркестравага п'есама імпрэсіяністаў. Гэта працягленне ў структурнай расчленнасці на найдрабнейшыя лэўкі тэматычнага матэрыялу, у тэмбравай і фактурнай варыяцыйнасці, у асаблівай мэлядычнай дэталізацыі аркестравай ткаіны і, нарэшце, у расчленнасці форм. Мы знаёмыя з камернай араторыяй «Песні Хірасімы» Д. Смольскага, вакальна-сімфанічнай пэамай «Попел» С. Картэса, сімфонічна-араторыяй «Эроіка» А. Янчанкі, дзе ў розным кантэксце таксама праявілася імкнен-

най яркасці і ўмелага валодання формай. Аднак тут ёсць тое каштоўнае, што ў перспектыве можа даць цэнавы вынік.

Адначасу прасякнутую лірычнай беларускай песеннасцю мелодыку некаторых песень І. Лучанка, напрыклад, яго «Спадчыну» (словы Я. Купалы), «Лірычную песню» (словы Я. Даматоўскага). У лірычным тэматызме кантаты «Невядомы салдат» адчувальны народны распеў. Думаецца, што стыль Лучанка значна ўзбагаціўся б, калі б увага кампазітара была накіравана не толькі на фальклорнае інтанацыйнае, але і

ЧАС ТВОРЧАСЦІ — НАШЫ ДНІ

Т. ШЧАРБАКОВА

араторыі, кантат аб Савецкай Радзіме, Канцэртна-рэвалюцыйнай, аб Леніне і партыі, аб Беларусі. Хочацца назваць «Песню пра Ульянаўск» і «Апэліяты» І. Лучанка, араторыю «Мая радзіма», песні Д. Смольскага, кантаты «Беларускія сосны» А. Янчанкі і «Нараджэнне дзяржавы» Я. Мдзівані, «Беларусы краі» А. Мдзівані, «Красную плошчу» Э. Зарыцкага, харавыя і камерныя цыклы К. Цесакова і інш.

Маладых хваляюць розныя праблемы сучаснага жыцця — гуманізм, пераўтваральная праца, прыгажосць роднай прыроды, рамантыка вандраванняў... Асобна хочацца адзначыць тэму патрыятычнага подзвігу. Тут моладзь развівае добрае нацыянальнае традыцыйнае пачуццё. Вядома, што да гэтай тэмы звярталіся і звяртаюцца беларускія кампазітары розных пакаленняў. Яна дамінуе ў творчасці І. Лучанка (кантата «Невядомы салдат», песні-баллады на словы М. Яселя, хоры аб Хатыні, Брэсце і інш.). Блізкія да гэтых тэматычных матываў развівае і К. Цесакоў у сімфоніі № 2 «Паміці Веры Харужай». Я. Касалапаў у хоры «Няскораныя». А. Мдзівані ў «Пахаванні Хатыні». Д. Смольскі ў шэрагу песень у «Партызанскім трыпціку»...

З задавальненнем адзначаючы знешнія прыкметы сучаснага, мы, разам з тым, добра разумеем, што музыка багата не фактычна, не апісальна, а актыўна мастацкай думкі. І калі з гэтага боку раглядаць музыку нашых маладых кампазітараў, то сярод работ апошніх 5—6 гадоў ёсць вельмі цікавыя сваім сур'езным падыходам да вырашэння праблемы сучаснасці. Музыкальная грамадскасць рэспублікі адзначыла як творчы ўдачы кантату «Заўсёды з Леніным» К. Цесакова, арганічны канцэрт № 1 А. Янчанкі, араторыю «Мая радзіма» Д. Смольскага, кантату «Невядомы салдат» І. Лучанка, канцэрт для фартэпіяна з аркестрам С. Картэса.

Гісторыя беларускай музыкі сведчыць аб тым, што музыканты рэспублікі былі заўсёды чулыя да сучасных спродкаў выяўлення. Нашы кампазітары і цяпер пастаянна абапіраюцца на лепшыя традыцыі рускай савецкай і сучаснай зарубежнай музыкі. Але нельга не адзначыць, што ў апошні дзесцігоддзе нашы маладыя кампазітары імкнуцца далучыцца да амаль не засвоенага або наогул невядомага раней. Калі паспрабаваць зафіксаваць з'яву знешняга прыкметы новых з'яў у музычным матэрыяле нашых маладых кампазітараў, дык вызначыцца структура І, што асабліва важна, змяняюцца карціны. У стылістыку фартэпіяна сарыты І. Лучанка, «Настрою» Р. Суруса, напрыклад, пранікаюць бартакаўскія ўплывы. Аб гэтым гавораць інтанацыйна рытмічныя, тэмбравыя, фактурныя ўласцівасці тэматызму, леднагарманічна і п'яністычны бок гэтых твораў. «Песні для аркестра» (сімфонія № 2) А. Мдзівані, як і «Рэскі»,

не да радыкальнага абнаўлення матэрыялу музыкі і яе канструктыўнай структуры.

У апошнія гады намецілася яўная тэндэнцыя пераацэнкі мастацкіх каштоўнасці, больш поўна і аб'ёмна ўспрымаць розныя сучасныя стылі і крытычна адбіраць новае. У некаторых работах А. Янчанкі, І. Лучанка, С. Картэса, Д. Смольскага, А. Мдзівані, В. Войцкі састракаюцца вопыты комплекснага выкарыстання фальклорнай стылістыкі і неакласіцызму, санорныя, алетарычныя з'явы (напрыклад, у «Музыцы для струнных» С. Картэса, у фартэпіянальнай санаце І. Лучанка, у 2-м арганічным канцэрте А. Янчанкі).

ДА ГЭТАГА ЧАСУ гаварылася аб пашырэнні дыяпазона стыльвага кантатнага беларускай музыкі з музыкой нашага часу. А ці ўмеюць маладыя кампазітары арганічна карыстацца новымі формамі, не губляючы самабытнасці? Далёка не заўсёды. Твораў, якія радалі і сталі самастойнасцю рашэнняў, няма. Магчыма, што зварот да народных карэнных музыкі дапаможа нашым маладым музыкантам у пошуках самабытнай сучаснай мовы.

Тут аднолькава важныя і маральна-патрэба працаваць на нацыянальна-пэўнай глебе ў мастацтве, і ўменне творча падыходзіць да фальклору. У гэтай надзвычай актуальнай галіне музычнага мастацтва нашай моладзі неабходна працаваць больш смела і разам з тым з большым мастацкім тактам.

Сцэлай і Харыбдай на шляху маладых да фальклору сёння з'яўляецца тое, што можна назваць фальклорным спадчыствам і калібраваннем традыцыйнага тэхнікі. Цяжка сказаць, якая з гэтых небяспек большая. Павярхоўны этнаграфізм у нашы дні, як правіла, звязаны з недастаткова высокім прафесіяналізмам. Ён перашкаджае працэсу далучэння моладзі да сапраўдных духоўных каштоўнасцей народа. Капіраванне ж заўсёды ў значковым выніку бясплённае. Ключавым, абапіраючыся на лепшыя ўзоры творчасці музыкантаў мінулага і нашых сучаснікаў, трэба шукаць новыя шляхі.

Мы ведаем, што савецкая кампазітарская моладзь вядзе гэты пошук. Жывая сувязь кампазітара з фальклорам у нашы дні немагчыма без ўмення пранікнуць у глыбіні народнага мастацтва, раскрыць яго. І, як паказвае практыка савецкай імянацыянальнай музыкі, добры плён пры пазнавальнасці ў фальклор дае не прымітывізацыя мовы музыкі, а сур'езнае ўзбагачэнне сучасных спродкаў выяўлення непаўторнымі своеасаблівымі рысамі.

Адзін з вельмі гістарычна абумоўленых шляхоў такой работы — праўленне ў сутнасць фальклорнага стылю, ўменне раскрыць яго. Маладыя беларускія музыканты адважваюцца рухацца па ім пакуль што з боязліва. В. Авіцкі для цымбалаў сола В. Войцкі і «Песні для аркестра» А. Мдзівані ўвядуць мяне цікавымі па метадах фальклорнай работы. Я далёка ад думкі, што гэта безумоўна ўдачы аўтараў: у «Акварэлі» ёсць празмерная схільнасць да санорнасці, а «Песням для аркестра» часам не хапае чыста музыч-

на характэрны дэтанізм, які маецца ў народным харавым мастацтве, на спецыфічнае голасвадзненне, на музыкальна-інструментальную малюнічасць, якая чакае яшчэ ўвагі музыкантаў.

Значна часцей, чым метады працікнення ў фальклорную стылістыку, нашы кампазітары ўжываюць іншы метады, нсвердзаны ў мастацтве буйным музыкантамі нашага стагоддзя — Бартакам, Шапастаковічам, Пракоф'евым, Стравінскім. Гаворка ідзе аб выкарыстанні фальклору ў пэўнай ужо стыльвай сістэме і ўзаемадзеянні яго з індывідуальным стылем кампазітара. Галоўная дыялексыс тут у тым, што індывідуалізаваныя адносіны да фальклору магчымы пры наяўнасці сапраўды самабытнага стылю. Калі ж і стыль маласамастойны, і прафесіяналізм нізкі, то і работа з фальклорам не будзе па-мастацку пераконаўчай.

У 2-й сімфоніі К. Цесакова выкарыстана лірычная песня «Рабіна рабіначка», з дапамогай якой кампазітар стварае наостаў мую, душэўную журбы. Кампазітар драматызуе песню і інтанацыйна, і свабоднай лады-гарманічнай арацоўкай, імкнецца знайсці і адпаведныя аркестравыя фарбы, выкарыстоўваючы вакал. Але ўжо самае першае правядзненне песеннай тэмы ў пачатку другой часткі габоем на фоне творавага контрапункціруючага голасу фагота пагружае слухача ў мастацкі інтанацыйнае асяроддзе і тэхналогію. І другойнае вынік аказаў маласамастойным...

Хочацца заклікаць моладзь да пытліва працаваць з фальклорам і прыліпа пываваць яго глыбіні, шукаць актыўныя формы сувязі з народным матэрыялам. Канечне, адсутнасць фальклорных апликацый у творах таго ці іншага аўтара яшчэ не азначае яго інертнасці ў гэтым пытанні. Наадварот, на справе можа быць, што аўтар адмоўна ставіцца да пасўных метадаў работы, што яго не задавальняюць традыцыйныя адносіны да народнага матэрыялу, а новыя яшчэ не знойдзены. Але вось ці шчыра такі аўтар?

З ЗАДАВАЛЬНЕНЕМ кажучы аб узросшай актыўнасці моладзі ў апошні дзесцігоддзе, не забудзем аб невялікіх праблемах, якія трэба вырашаць і творца, і арганізацыйна. Гаворка ідзе і аб пэўным злучэнні жанравага дыяпазону беларускай музыкі ў апошнія гады, аб скапы прадастаўленым і не дужа цікавым з мастацкага боку нацыянальным рэпертуары вядучых выканаўчых калектываў рэспублікі. Пленум паказаў і відэавочны яшчэ недастаткова высокі ўзровень прафесіяналізму нашых музыкантаў. Гэта адчуваецца не толькі ў выкананні буйных аркестравых харавых жанраў, але і ў жанры песні, напрыклад, і тут нельга не ўспоміць пра рэальныя цяжкасці падрыхтоўкі кампазітарскіх і выканаўчых кадраў у рэспубліцы.

Толькі сумесны намаганні ўсіх, хто зацікаўлены ў паліпшэнні справы, дадуць станоўчыя вынікі.

КИЕВ СУСТРЭУ снім бязвольным небам, яснім, ласкавым сонцам і маляўнічымі афішамі, тэатральнымі фотавітрынамі, выстаўленымі на самых людных месцах. Якім на стыку зямлі і вясны на Украіне праводзіўся тыдзень драматургіі братніх рэспублік. І ён стаў на-вясноваму радасным святам.

Тэатральнаму святу папярэднічалі будні. Кожны з сямідзесяці тэатраў Украіны рыхтаваў спектаклі на п'есах братніх рэспублік. Пастаноўкі прысвячаліся 50-годдзю ўтварэння СССР. Пошым быў конкурс, журы падводзіла вынікі, прысуджала прэміі, дыпломы — за спектаклі, за жаночыя і мужчынскія ролі, за работу рэжысёраў, мастакоў, кампазітараў. З прыемнасцю паведамляю, што з 37 дыпламаў 8 прысуджана за пастаноўкі і ўдзел у спектаклях на беларускіх п'есах.

Тэатральны фестываль пачаўся пастаноўкай спектакля «Вернасць» на п'есе Міколы Заруднага ў Кіеўскім драматычным тэатры імя Франка, што натуральна і заканамерна. Гэта ж свая ўласная, украінская п'еса, якая да таго ж расказвае пра важныя, этапныя ў жыцці народа падзеі з часоў грамадзянскай вайны.

Аднак прызнаюся, што спектакль «Вернасць» не зрабіў на мяне моцнага ўражання. Драматург занадта часта збіваецца на «выталтанія» спежкі. На гэтыя спежкі ірэдзка скіроўвае актёраў і рэжысёраў. У спектаклі, па-прыклад, ёсць вельмі эфектыўны, прыгожы цыганка, якая гэтак жа эфектыўна і прыгожа выконвае песні, танцы, а заадно і (каб хоць неяк звязаць іе з падзеямі) вядзе змову з контррэвалюцыйнай. Спектакль аздоблены ўстаўнымі песенна-танцавальнымі нумарамі, якія, мякка кажучы, занадта ўжо сталі традыцыйнымі.

Але вось на сцэну, у спектакль уваходзіць Наталія Ужвій, старэйшы, праслаўлены майстра украінскага тэатра. Роля старой жанчыны, якую яна выконвае, невялікая і, я б сказаў, схематычная, нават наўная. Тым не менш, Ужвій верыць ад пачатку да канца. І здзіўляецца той глыбіні пачуццяў, той душэўнай шырыні і адкрытасці, жыццёвай мудрасці, пра-варлівасці, якімі надзяляе актрыса сваю гераіню.

Яшчэ больш глыбокае ўражанне робіць Наталія Ужвій у спектаклі «У ноч месячнага зацьмення» Мустаі Карыма, дзе яна выконвае цэнтральную ролю Таніабіке. Гэты спектакль быў бадай што самым яркім з усіх фестывальных пастацовак.

...Неба, якое ў часы зацьмення будзе палюхаць людзей сваёй загадкава-сцю, выглядае як расцягнутая, моцна напятая шкура дзікага звера. Узгорча-

ты кавалек зямлі таксама абцягнуты шкурай. Тут, на гэтай зямлі, дзьмуць дзікія вятры, у суровых стэпах лютуюць ваўкі. Тут жывуць знешне панурны, суровыя людзі, з іх даўнімі жорсткімі традыцыямі і звычаямі.

І ў такой атмасферы зараджаецца, шырыцца, набірае моц лічотнае, траляцкое, безабароннае каханне Ак'ягет і Зубаржат.

Паэзія і проза жыцця, прыземленае і ўзвышанае ў спектаклі тонка і натуральна аб'яднана ў адзінае мастацкае цэлае.

І, бадай, больш за ўсіх сінтэзуе два гэтыя пачаткі Наталія Ужвій. Яе Таніабіке — цэнтр і нерв пастаноўкі. Актрыса стварае псіхалагічна вельмі

фэстывалі спеціаліст мог спабарні-наць з «Марыяй». Пастаноўка парада-вала тонкім сцэнічным прачытаннем п'есы, зладжанасцю ўсіх яе кампанен-таў, ансамблевасцю, высокім густам. І больш за ўсё — трактоўкай ролі Марыі Адзіновай. Маладая выканаў-ца Валерыя Заклучная — актрыца выключна арганічная, абаяльная. Хо-чацца верыць, што з гадамі яе та-лент будзе стаць і набіраць усё большую моц.

Асабіста мяне вельмі цікавілі спек-таклі, пастаўленыя на п'есах белару-скіх аўтараў. На Кіеўскім тыдні дра-матургіі братніх рэспублік быў пака-заны, у прыватнасці, «Трыбунал» Андрэя Макаёнка ў пастаноўцы Нат-

А потым запрасіў «гасцей» за стол, паставіў пачастункі. Але і цяпер смя-ецца з іх, здэкенца, асабліва з Сы-радзева (артыст І. Кавалеўскі). Ця-рэшка падсеў да яго бліжэй, прыкі-нуўся п'яным. Нібыта с'яна стаў махаць перад самым носам паліцэй-скага, ступнуў па місцы. Міска пера-варнулася, закуса разляцелася. Сы-радосёў старанна пазбіраў крошкі са сваіх штаноў і з'еў іх. Калабок зноў пачаў нібыта дапамагаць — падняў з падлогі кавалек гурка, дзеля прылі-ку крыху абдёр яго і гадаў Сырадо-еву. Цярэшка выдае сабе за слубрука Сырадзева, беспырымона лпае яго па плячы — адна ж застольная кампа-

НЕЗНАЁМАЕ ЗНАЁМАЕ

ТЫДЗЕНЬ ДРАМАТУРГІІ БРАТНІХ РЭСПУБЛІК У КІЕВЕ

складаны вобраз, малое яго буйнымі, кідкімі мазкамі.

Таніабіке выхавана ў павазе да традыцый, у падпарадкаванні жорсткім, часам бесчалавечым законам акасакалаў. І разам з тым Таніабіке — жанчына, маці, чалавек з чужым сэрцамі. Яна любіць свайго сына Ак'ягет і хоча яму шчасця. Тым не менш не здольна на пратэст супраць века-вых традыцый. Ак'ягет і яго каха-ную Зубаржат звязваюць і выганяюць з паселішча ў дзікі стэп, да галодных ваўкоў.

Ак'ягет і Зубаржат — паэтычныя і шырыя ў выкананні Ю. Сарычава і Н. Гіляроўскай — пакідаюць ло-дзей, выпраўляюцца на верную пагі-бель. Але і цяпер яны горды сваім каханнем, усведамленнем, што ў іх хапіла мужнасці не падпарадкавацца варварскім законам і яны сумленна пройдуць сваю апошнюю дарогу. Ні-глядзчы на трагічную развязку, тры-умфовае каханне, перамагае светлае чалавечас пачуццё.

Моўні, знешне спакойна стаіць Таніабіке, праводзячы сына і нявест-ку на смерць. А матчына сэрца раз-рываецца ад насцерпнага болю. І яно не вытрымлівае. Таніабіке падае на зямлю, яе падае падарванай дынамі-там цвёрдай, непрыступнай скаля.

Такі фінал яркай, таленавітай па-станоўкі франкоўцаў.

Вельмі прыемна было пазнаёміцца са спектаклем «Марыя» А. Сальніска-га ў Кіеўскім рускім тэатры імя Л. Украінкі. Гэтая работа была пака-зана гасцям па-за конкурсам. Але мне думаецца, што далёка не кожны

таўскага тэатра імя Гоголя (адзін з дваццаці чатырох украінскіх спек-такляў на гэтай п'есе). Палтаўчане адмовіліся ад розных этнаграфічных заставак, знешняй арнаментоўні. Рэ-жысёр В. Кашперскі, мастак А. Ка-марда, актёры не імгнунца на кожны крок, дзе трэба і дзе не трэба, падкрэсліваюць, што яны ставяць мена-віта беларускую п'есу. Калектыў пра-панаваў сваё бачанне «Трыбунала».

Гледзячы, напрыклад, на Паліну (артыстка Р. Аляксееўка), цяжка ска-заць, беларуска яна ці украінка. Хутчэй украінка і па манеры гаворкі, і па ладу мыслення. Гэтая крыху грузнаватая, мажняя жанчына ў доме, відаць, — вышэйшая ўлада. І сілы ў яе шмат, і напорыстасці. Яна ўладна камандуе мужам і дзецьмі.

Цярэшка Калабок у артэста Ю. Па-пова вельмі лёгкі, рухавы. Здаецца, ён не можа ўседзець на месцы, не столькі ходзіць, колькі беге кароткі-мі, хуткімі крокамі. Цярэшка мяккі, падатлівы з жонкай, але і ўпарта па-свойму. Тое, што наважыўся зра-біць, выканае.

Вельмі хітры і дасціпны Кала-бок — Папоў. Вось, скажам, прыйшлі да яго паліцаі Сырадзеў і нямецкі камендант. Гаспадар хаты нібыта ад-душы староеца ім дагадзіць. Паці-ва расправае каменданта і ведае яго шыньель на самае люднае месца, па-лік святлічай і спальняй. І такое ўра-жанне, што гэта не вешалка, а вісіль-ца, і што там не толькі шыньель, а і сам фаншты. І Цярэшка з асаблівым задавальненнем пагодывае камендан-таў шыньель.

ніл. А вочы яго смяюцца з нікічмынас-ці і дурасці паліцэйскага.

Задуманая Калабком ігра выходзіць на славу. Ён падханіў Сырадзева, выцягнуў яго на сярэдзіну хаты. Абняліся, зацягнулі песню. А песню Калабок падабраў такую, якую ха-цеў. — «Броня крэпка, п танні нашы быстры...» Паліцэйскі з п'яным азар-там гарлавіць яе на ўсю хату. І толь-кі пазней да яго даходзіць, што за песню спявае. Не на жарт спалохаўся, паглядзеў на каменданта — крыў бо-жа, хоць бы ён не зразумеў гэтых слоў...

У «Трыбунале» Макаёнка нямаю какедыійных сітуацый. Палтаўчане какедыійныя сцэны іграюць мякка, без фарсавага налёту, з добрым тактам і, хочацца спецыяльна падкрэсліць, без «салёнасці». У спектаклі апушча-ны некаторыя «вострыя» слоўны, фразы (іх, на маю думку, мог бы з поспехам апусціць і сам аўтар тва-ра), і ў такой рэдакцыі, як сцвярджалі ў Кіеве, іграе «Трыбунал» абсалют-на большасць украінскіх калектываў.

Сцэна, дзе Сырадзеў спрабуе зваль-ціць Надзю (некаторыя калектывы, імкнучыся паказаць нервы гледа-чоў, асабліва старанна абыгрываюць іе), у Палтаўскім тэатры пададзена па-мастацку тактоўна.

Іграючы «Трыбунал», украінскі ка-лектыў больш увагі надае не какедыійным, а драматычным сітуацыям. Шкада толькі, што да драмы часам прымешваецца сентыментальнасць, даволі характэрная для многіх укра-

КАМУНІСТЫ Міністэрства культуры БССР на чарговым партыйным сходзе абмяркоўвалі пытанне падбору, вучо-бы і расстаноўкі кадраў. Зайшла гаворка аб раённых семінарах культработнікаў. Хто за гэта ад-казвае? Хто плануе іх работу, ана-лізуе вынікі?.. Гаворка выпадко-вая?.. Не. Не выпадковая.

Загадчыкі раённых аддзелаў культуры ведаюць цану трохдзён-ным семінарам, добра бачаць іх плюсы і мінусы. Яны ведаюць, што кожны новы збор бібліятэкараў і клубнікаў трэба планавач так, каб даць людзям больш практыч-ных навываў, павучыць на лепшых прыкладах. Вось і практыкуюцца формы вучобы: паказальныя веча-ры, абмен вопытам, выезды ў пе-радавыя ўстановы культуры. Ак-рамя таго — тут і агульная «пра-філактыка» слухачоў («не тры-маць клуб на замку, не сядзець, склаўшы рукі»), і агульны ін-структаж («трэба, абавязаны»), і папярэджанні адміністрацыйныя («правары, пакараем»). Семіна-ры бываюць раз у квартал, і за квартал у адзеле культуры набі-раецца столькі пытанняў да сваіх «семінарыстаў», што хоць тры дні не выходзь з-за трыбуны. І паўстае пытанне — ці шмат дае такі семі-нар? Падумаўшы, трэба прызна-ца: не, не шмат.

Культработнікі, пасядзеўшы на семінары, незадаволены звычай-на. Каб наступны семінар правесці цікавей, раёны аддзел культуры пачынае праціць спецыяліста звер-ху — метадыста. І ўжо, калі ка-мандзіраваны ў раён метадыст спадабаўся, — на наступны семінар

яго зноў папросяць, бо такіх лю-дзей, на вялікі жаль, у нас мала.

Вось старшы метадыст Рэс-публіканскага дома народнай твор-часці па масава-арганізатарскай рабоце Васіль Максімавіч Астапук. Ён вялікі практык, добры спецыя-ліст сваёй справы. Але ад таго, што ён тры разы запар будзе пры-сутнічаць на семінары ў адным і тым жа раёне — масавікоў там не прыбавіцца і майстэрства іх не павысіцца. Прычына? А яна ў тым, што ў самой вучобе няма сістэмы. Парадасалына, але факт: бачачы, як прымаюць рэспублікан-скага спецыяліста сельскія клубні-кі, самі загадчыкі раённых аддзе-

дзіцца гаварыць адно і тое ж. Зноў слухачы скардзяцца на сум на лекцыях, а загадчык аддзела зноў напірае голаў, як бы «не засу-шыць» наступны семінар.

У практыцы раённых семінараў многа недахопаў. Аналізуючы іх, бачыш, што пытанні тэорыі, мето-дыкі клубнай справы раённаму ад-дзелу культуры не пад сілу. Тым больш, што ўключачь іх у планы работы семінараў, не маючы ў гэ-тым строгай сістэмы, няма патрэ-бы. Якая карысць, скажам, ад пы-танняў, вынесеных на лотаўскі семінар гэтага года Ляхавіцкім ра-ённым аддзелам культуры: «Мета-ды вуснай прапаганды і агітацыі»,

няецца. Але навошта тады існу-юць практыкумы пры раённых да-мах культуры і бібліятэках?

Другая наша агульная бяда па семінарах — мноства тэм. Тала-чынскі раённы аддзел культуры, напрыклад, у план трохдзённага семінара ўключыў калі дваццаці пытанняў. Тут прынычы абору рэпертуару, развучванне новых пе-сень, вучэбна-выхаваўчал работа ў калектывах і метадыка стварэн-ня летапісаў, прапаганда сельска-гаспадарчых ведаў, краязнаўчал работа і г. д. Усё гэта, безумоўна, трэба ведаць. Але навошта «пера-грузкі»? Чым больш размоў, тым менш толку. Мы не навучыліся

ПРАБЛЕМЫ МЕРКАВАННІ, РОЗДУМ

лаў культуры прызнаюцца:

— Васіль хлопец. Насмяшыў ад душы.

Вось, аказваецца, у чым сут-насць справы. Насмяшыў раз, на-смешыў другі. Але пры такой ува-зе самому Васілю Максімавічу не да смеху. Ён жа навінен ехаць у раён вучыць культработнікаў метадыцы і практыцы мастацтва, а не смяшыць. Павінен, ды не ат-рымліваецца. Хіба асобнымі наез-дамі шмат навучыш? Тым больш, за нейкі дзве гадзіны.

Пройдзе адзін, другі квартал, і аддзелу культуры ўсё роўна са-мому давядзецца «ўпрагацца ў се-мінарскі воз». Зноў перад слухача-мі пачынаюць мільгаець знаёмыя твары на крузе: аддзел — дом культуры — бібліятэка. Работнікі гэтых устаноў кажучы: «выдыхліся ўжо» — кожны семінар ім даво-

«Маральнае выхаванне насельніцт-ва», «Клубы па інтарэсах». Мала таго, што гэтыя пытанні агульныя. Іх пастаноўка не абумоўлена неаб-ходнасцю, патрэбамі культасветус-таной. І натуральна, пасля такога семінара паўстае пытанне: якую карысць атрымалі работнікі? Кар-ысць, безумоўна, мала.

У планы семінарскіх заняткаў ўключваюцца розныя пытанні. Есць тэмы з «пастаяннай прапскай»: планаванне, улік, справядчаснасць, метадыка падрыхтоўкі вечара, афармленне клуба і іншыя. Можна сабе ўявіць, з якім «зубным бо-лем» выслухоўваюць прапсеныя ісціны кадравыя культработнікі. Загадчыкі аддзелаў культуры доб-ра разумеюць іх і ўсё-такі свядома ідуць на гэта — а што зробіш, на-вічоў вучыць трэба, добра пала-віна культработнікаў штогод мя-

з многіх пытанняў вылучаць най-больш важныя, вузлавыя, даваць на іх усебаковыя і грунтоўныя адказы.

Загадчык Бярозаўскага раённага аддзела культуры Мікалай Клі-менцэвіч Каманін, які амаль дваццаць гадоў працуе на гэтай пасадзе, лічыць, што трохдзённыя семінары патрэбны, але іх трэба ўдасканалваць.

— На трохдзённых семінарах няма калі займацца тэорыяй, — скардзіцца Мікалай Кліменцэ-віч. — Таму ў дадатак да штоквар-талных трохдзённых семінараў праводзім кожны месяц аднадзён-ныя семінары. На іх займаемся выключна практычнымі справамі: развучваем песні, танцы.

Кожны загадчык аддзела культу-ры стараецца па-свойму зрабіць да семінара нейкі «дадатак». У Ан-

штых спектаклях, асабліва пастаўленых на п'есах сваёй нацыянальнай класікі. Такім сентыментальным, нават саладзівым здаўся мне прымірэнне Калаба з Палінай.

Гэта, аднак, толькі асобны выдаткі. Закачываецца спектакль на выскокай трагічнай ноте. Раздаецца магутны выбух (Цярэшка Валодзька ўрывае фантыстаў і гіне сам), сцена імгненна змяняецца. З'яўляецца святло, і мы бачым уводзілі чырвонае зарыва. Яно ахапіла амаль усё неба. На гэтым барвовым фоне — абвугленыя камяны, званы Хатыні. Раздаюцца іх трывожныя гукі. Артысты на сцэне п'ёмы замерлі, застылі ў журботным маўчанні. Потым нічога раз пагасла святло, і раздаўся адчайны плач — галазёна Цярэшкі Калаба. Сам па сабе такі ўзніскі фінал уражвае. Праўда, мне здаецца, што ён не зусім адпавядае стылістыцы спектакля, сыграннага без прэзэнціі, вельмі змянога, шчырага, бытавога ў самым добрым значэнні гэтага слова.

У адзін з вечароў давалася ахвяраваць пастаноўкай «Я, бабуля, Іліко і Іларыён» Чарнавіцкага музычна-драматычнага тэатра імя Кабылянскай, каб паглядзець «Зацоканага апостала» А. Макаёнка ў Кіеўскім рускім тэатры імя Л. Украіні. Гэты спектакль не атрымаў ніякай прэміі і таму, натуральна, на фестывалі не паказваўся. Урэшце я не пашкадаваў, што зрабіў такі выбар.

Праўда, спачатку пастаноўка крыху пасяроджыла. Пакой, у якім будучы разгортвацца падзеі, паўкружам акаймляюць кніжныя паліцы, на якіх расставлены вялікія, грувасткія тамы. Уверсе даліцы, у цэнтры — статуя нейкага бога ці апостала. Пасярэдзіне пакой, бліжэй да рампы, — тэлефон. Злева і справа ўваходы ў пакой. Такое афармленне, планіроўка сцэны самі па сабе не могуць выклікаць прэрэчання. Але справа ў тым, што ўсё гэта ўжо было і ў адным спектаклі, і ў другім... Выканаўцы, якія ігралі Тату і Маму, выглядалі крыху стараватымі для тых разоў, якія выдучы на тэлефоне. Затое вобраз Сына ў выкананні Барыса Вазнюка здаўся мне вельмі цікавым.

Яго герой, хоць і расце ў мітуслівым, каб не сказаць істэрычным асяроддзі (дзікія шумы, віск і з вуліцы, і з пласцінак, што пракручваюць у доме, раз-пораз раздаюцца ў спектаклі, ствараючы аднаведны фон), — усё ж натура па-свойму даволі цэльная. Артыст не «гамлетызуюе» вобраз, чым іншы раз гронаць выканаўцы гэтай ролі, не перабольшвае яго дунюжных пакут і супярэчнасцей... Адбываецца працэс пазнання, менавіта працэс, які мае сваю завязку, развіццё, кульмінацыю — рэжысёр А. Бабенка выстройвае спектакль з лагічнай і псіхалагічнай паслядоўнасцю.

Вось перад Сьням адкрываецца ўся фальш, праджасць, нячырасць яго бацькоў. І ён пачынае бунтаваць, на грубасць адказвае грубасцю, на бесчалавечнасць — бесчалавечнасцю. Сын праводзіць вопыт за вопытам...

Калі спектакль пачынае ўжо набліжацца да свайго фіналу, на сцэне з'яўляецца Дзед. Роль Дзеда не вельмі выразная ў п'есе і ў пастаноўках ён наймасцей ператвараецца ў службовы, функцыянальны персанаж. Дзед у спектаклі тэатра імя Л. Украіні — адна з асноўных дзейных асоб, дзякуючы не толькі акцёрскаму майстэрству М. Розіна, але і такому месцу, якое яму адводзіць рэжысёр у пастаноўцы. Гэты Дзед — разумны прайдзісвет, палітыкан высокага класа.

Дзед з'явіўся ў спектаклі яграз у той момант, калі Сын праводзіць чарговую і, магчыма, самы адказны псіхалагічны вопыт — гаворыць усю ўсю праўду. Менавіта цяпер перад хлопчыкам адкрываецца яшчэ адна ісціна (працэс пазнання дасягнуў сваёй кульмінацыі): у тым асяроддзі, дзе ён знаходзіцца праўда нікому не патрэбна.

Пасля падзення з трэцяга паверху Сын вяртаецца ў дом. Ён больш не бунтуе, выконвае літаральна ўсё, што яму гавораць. Сястра з трывогай зазначае, што ён стаў ідыётам і цяпер не будзе ні прэм'ер-міністрам, ні прэзідэнтам. А Дзед на гэта ёй адказвае, што яграз цяпер Сын і можа ім зрабіцца.

Ён першы заўважыў, што Сын змяніў сваю тактыку, перайначыў сябе. І цяпер будзе такім, як Мама, Тата, Дзед, як многія іншыя людзі з яго асяроддзя. Сын пасля падзення зусім не здаецца вяртаем. Вочы яго глядзяць на-ранейшаму разумна. Мабыць, ён проста зразумеў, што праўдай нічога не даможацца, што яе гаварыць — значыць мець адны толькі непрыемнасці.

Не ведаю, ці менавіта так задумваў гэтыя вобразы Андрэй Макаёнак. Мне здаецца, што інакш. Але сведчу, што і такое прачытанне іх атрымалася змястоўным, па-сапраўднаму цікавым.

ПАДЧАС тыдня, на які, дарэчы прыбылі госці ледзве не з усіх саюзных рэспублік, праводзілася вялікая тэатральная канферэнцыя. Закраналі на ёй многія праблемы і, бадай, больш за ўсё гаварылі пра тое, як ставіць на сцэне п'есы аўтараў іншых народаў.

Тыдзень драматургіі братніх рэспублік у Кіеве даў для пастаноўкі і вырашэння такой праблемы даволі багаты матэрыял. Але слова для гаворкі на старонках газеты аб прынцыпах сцэнічнага прачытання ішчанацыянальнай п'есы я папрашу другім разам.

Анатоль САБАЛЕЎСкі,
наандыдат мастацтвазнаўства.

КОНКУРС НАРОДНЫХ ТЭАТРАЎ

На здымку — сцэна са спектакля «Хітрыкі Скапэна».

Фота Ул. КРУКА.

Трэці раз за апошнія гады адбываецца конкурс народных калектываў мастацкай самадзейнасці прафсаюзаў Мінскай вобласці. Спэбарнічаюць сем народных тэатраў, знаёмлячы гледачоў сталіцы са сваімі новымі работамі, якія яны прысвяцілі 50-годдзю ўтварэння СССР.

Сем тэатраў, сем розных творчых калектываў. Народны тэатр палаца культуры трактарнага завода паказаў на конкурсе драму Якуба Коласа «Вайна вайне». Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны работнік культуры БССР А. Бяляў, мастак — В. Кульваноўскі, кансультант — народны артыст СССР П. Малчанай.

Народны тэатр палаца культуры Мінскага кам-

вольнага камбіната паказаў драму «Гэты вандраваньня» А. Арбузава. Гэты складаны спектакль увасобілі на сцэне рэжысёр-пастаноўшчык, заслужаны артыст Грузінскай ССР Б. Казінец, рэжысёр Г. Жаркоў і мастак, заслужаны дзвеч мастацтваў Казахскай ССР В. Галубовіч.

Добрае ўражанне ў гледача пакінула камедыя Мальера «Хітрыкі Скапэна» ў выкананні народнага тэатра мімікі і жэсту Беларускага таварыства глуханаемых. Паспеху спектакля ў многім спрыяла таленавітая ігра артыстаў-аматараў А. Мірошкіна, А. Плужнікова, Л. Кукіна і іншых. Сапраўды тытанічную работу правяла дыктар-перакладчыца Галіна Лабой-

кіна. Словы дыктара-перакладчыка сінхронна супадалі з мімікай і жэстамі актёра. Паставіла гэты цікавы спектакль заслужаная артыстка БССР Ю. Арончык.

У рэпертуары ўдзельнікаў агляду творы савецкіх аўтараў і класікаў. Народны тэатр Мінскага акруговага дома афіцэраў паказаў драму К. Фіна «Жанчына без узросту». Трагікамедыю А. Макаёнка «Трыбунал» паставіў народны тэатр Маладзечанскага вытворчага мзблевага аб'яднання.

Агляд працягнецца да 23 мая. Народны тэатр палаца культуры прафсаюзаў пакажа «Зыкавых» М. Горкага, а мінскія аўтазаводцы — драму Ю. Чапурына «Маё сэрца з табой».

ВОДГУКІ, АДКАЗЫ

Пад такім загалоўкам у «Літаратуры і мастацтве» за 24 снежня мінулага года было змешчана пісьмо аб дрэннай дастаўцы паштовай карэспандэнцыі ў 29 адзіленні сувязі г. Мінска. Як паведаміла нам Мі-

НАВОШТА ЧАЛАВЕКУ ГАЗЕТА?

ністэрства сувязі БССР, выпадкі несвоечасовай дастаўкі газет падпісчынам мелі месца.

З 1-га лютага г.г. у 29-м аддзяленні сувязі ўвараньне матэрыялаў на таварна-даслаўку, унамякчаны штат паштальёнаў.

Кіраўніцтва Мінскага паштамта за непрыняцце апэратыўных мер да ўнам'якчвання штату паштальёнаў строга ўназана, а тансама зніжан памер прэміі за 4 квартал.

мянах, напрыклад, работнікі сельскіх клубаў (па групах), кожны тыдзень з'язджаюцца ў раённы дом культуры для навучання практычным навыкам у тым ці іншым жаўры самадзейнага мастацтва. У Шчучыне спрабавалі стварыць школу асноў культуры. У Мінскім раёне працягваюць штомесячныя аднадзённыя парадзі-інструктажы. У Слуцкім хочучь арганізаваць вучобу асобна для маладых культурнікаў, асабліва для тых, хто мае спецыяльную адукацыю, асобна — для маладых дыпламаваных спецыялістаў, а тансама — для тых, хто працуе ў клубах і бібліятэках.

метадычныя даклады асвятляюць усё формы і метады работы культурна-асветустановаў. Выкладанне відзеца ў цеснай сувязі метады і практыкі. Пытанні тэорыі падмацоўваюцца прыкладамі з вопыту перадавых устаноў рэспублікі. Гэта дасягаецца не толькі цыкламі лекцый, а і заняткамі па абмере вопытам, канферэнцыямі, семінарамі, дакладамі і рэфератамі слухачоў. Увесь курс клубнай справы забяспечваюць кваліфікаваныя спецыялісты, вопытныя практыкі — выкладчыкі вун, метадысты абласных і рэспубліканскіх цэнтраў, работнікі абласных упраўленняў і Міністэрства культуры БССР. Двух-

праглядам і абмеркаваннем вучэбна-метадычных мерапрыемстваў, канкрэтным аналізам работы ўстаноў культуры, з шырокім абменам вопытам і г. д. Школа разлічвае на пастаянны склад тых, хто вучыцца, і тых, хто вучыць.

Школы перадавога вопыту патрэбны. Але паколькі яны ўзнікаюць у нас пакуль стыхійна, без дастатковай і грунтоўнай падрыхтоўкі, без падтрымкі і кіраўніцтва з боку абласных упраўленняў і Міністэрства культуры, яны не прыносяць дастатковай карысці. Справа дайшла да таго, што ў сёлах пачалі з'яўляцца «галіновыя» школы перадавога вопыту. У адным

культработніка. Яны самі сабе пракладваюць дарогу. Застаецца толькі ўзаконіць іх і даць ім дакладны напрамак.

— Вось гэта так — прадбачу прэрэчання аддзелаў культуры.

— А як жа з навічкамі?

Тут варта сур'ёзна паздумаць аб практыкумах пры раённых бібліятэках і дамах культуры. Сёння ў гэтым пытанні тансама не ўсё добра. У Гомельскай вобласці практыкумы сельскіх клубных работнікаў пры раённых дамах культуры абмяжоўваюць трыма днямі, у Брэскай — давалі да дзесяці. Адно аддзель арганізоўваюць практыкумы з мэтай вызначыць, ці прыгодны малады чалавек для клубнай работы, і толькі потым вырашаецца пытанне аб яго ўладкаванні на працу. Другія — хочучь атрымаць ужо залічанага ў штат культуработніка.

Будзем шчырыя: ці патрэбны падобныя інсценіроўкі? У сельскіх клубах ідуць у абсалютнай большасці ўчарашнія школьнікі. Хто з іх лепшы, хто горшы — цяжка вырашыць за дзесяць, а тым больш за тры дні практыкуму.

У аснове ж сваёй практыкумы — справа вяртал.Трэба паздумаць аб іх паліпшэнні.

Кадровая праблема ва ўстановах культуры рэспублікі набалелая. Кваліфікаваных культурнікаў у нас мала, асабліва на вёсцы, хоць большасць устаноў культуры — вясковыя. Таму сельскаму культуработніку трэба ўдзяляць самую вялікую ўвагу. Калі разумна арганізуем падбор, расстаноўку і вучобу кадраў — поспех у клубнай рабоце будзе.

КУЛЬТРАБОТНІКА?

А. СУРЫНОВІЧ,

дырэктар Рэспубліканскага метадычнага кабінета культурасветработы Міністэрства культуры БССР

Што гэта? Пагоня за новай формай? Зусім не. Проста семінары сёння не задавальняюць ні аддзельны культуры, ні культуработнікаў. Яны дзе-нідзе ператварыліся ў фармальнае мерапрыемства. А гэта пасяроджвае.

Дзе выхад?

Пры сучаснай пастаноўцы навучання ў рэспубліцы наўрад ці мэтазгодна на семінарах вучыць сельскіх работнікаў культуры пытанніям тэорыі і метадалогіі клубнай справы, а тым больш ствараць раённыя школы асноў культуры. Гэта найлепш зрабодзі Рэспубліканскі інстытут і абласныя курсы павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры. У іх праграмах прадугледжаны ўвесь аб'ём культурна-асветнай работы, мастацкай самадзейнасці і народнай творчасці. Цыклі лекцый на грамадска-палітычныя тэмы, інструкцыйна-

месячны тэрмін ў рэспубліканскім інстытуце і месячны на абласных курсах даюць магчымасць грунтоўна павысць кваліфікацыю работнікаў культуры раённага і сельскага звяна.

На маю думку, ад раённых семінараў адмаўляцца не варта, але трэба надаць ім новую накіраванасць: каб яны з'явіліся формай прапаганды і распаўсюджвання перадавога вопыту клубнай і бібліятэчнай работы, школай прывіцця практычных навыкаў. Новай формай больш адпавядала б назва — школа перадавога вопыту. Чаму школа? Таму, што школа — гэта сістэма вучобы, сістэма выхавання з пэўнай праграмай, пэўным парадкам і рознымі формамі заняткаў: лекцыямі-гутаркамі з абменам думкамі на тэме, з падрабязным разборам пастаўленых слухачамі пытанняў, практычнымі заняткамі,

клубе добра арганізавана атэістычная прапаганда — значыць быць тут школе атэізму, вырашае загадку. У другім — лепш пастаўлена ваенна-патрыятычная работа — ёсць школа патрыятызму. У чым тады сэнс стварэння такіх сельскіх школ? На думку іх арганізатараў — у тым, каб паказаць, як трэба весці работу па адным з многіх раздзелаў культуры-асветнага профілю. Але каму трэба такая паслуга? Практычна сюды раз у квартал, а то і радзей прыязджаюць людзі па вопыт. І ў той жа час для насельніцтва такі клуб не цікавы, аднабок. Гэта «навічка» не патрэбная.

Іначай справа: апорныя, пазазальныя ўстановы культуры. У раёне яны былі і будуць. Іх ні ў якім выпадку нельга «спецыялізаваць у асобных галінах».

Але вернемся да школ сельскага

3 ДАЛІНЫ РУЖ —

У КРАЙ ІЛЬНОЎ

БЛАКІТНЫХ

22 мая пачынаюцца

Дні балгарскай

літаратуры ў Беларусі

САРДЭЧНА ЗАПРАШАЕМ, ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Гадоў шэсць назад, вярнуўшыся з паездкі па Балгарыі, з дзён беларускай культуры, якія праводзіліся ў брацкай сацыялістычнай краіне, я надрукаваў нарыс, які назваў: «У Балгарыі я — дома».

Гэта было сказана не дзеля эфектнага загалова і дзеля прыгожага выразу. Словы гэтыя выніклі з глыбіні сэрца, з усяго таго, што я ўбачыў у Балгарыі, а галоўнае — што адчуў. А адчуў я, як, безумоўна, і кожны савецкі чалавек, надзвычайную цеплыню, шчырасць, душэўную еднасць, сапраўды братэрскую любоў усіх балгар — рабочых, сялян, студэнтаў, вучняў, творчай інтэлігенцыі — да вялікага Савецкага Саюза, да народаў нашай Радзімы, іх гераічнай гісторыі, баявой і працоўнай славы, да іх культуры.

Карэнні дружбы і братэрства нашых славянскіх народаў глыбокія і трывалыя. Нас аднае і блізкасць моў, і шматвяковая сумесная барацьба супраць іншаземных заваўнікаў, і слаўныя старонкі рэвалюцыйнай салідарнасці рабочых былой Расійскай імперыі і Балгарыі, і выступленні балгарскіх працоўных у дваццатых гадах пад уплывам Вялікага Кастрычніка, і барацьба супраць фашызму, баявая слава беларускіх, рускіх, украінскіх, балгарскіх партызан, і верасень 1944 года — векапомная дата

вызвалення мужнага і свабодалюбівага народа ад шматгадовага прыгнёту.

Наша братэрства, дружба, сувязі палітычныя, эканамічныя, культурныя непамерна пашырыліся і паглыбіліся, набылі новы змест за гады сацыялістычнага будаўніцтва ў Балгарыі. Плячо ў плячо, у адной шарэнзе ідуць народы Саюза Савецкіх рэспублік, Балгарыі, іншых сацыялістычных краін да адной высокай мэты — камунізма.

Ёсць дзесяткі і сотні красамоўных прыкладаў непасрэдных сувязей паміж Беларуссю і Балгарыяй. Дружаць вобласці і раёны з акругамі НРБ, парадніліся гарады, калгасы, заводы. Пасябралі паміж сабой многія людзі. Бяру на сябе смеласць сцвярджаць, што асабліва выразна і шырока праявілася дружба балгарскага і беларускага народаў у нашых літаратурных сувязях, якія растуць і мацнеюць з года ў год. Толькі за апошнія дзесяць гадоў у перакладзе на беларускую мову выйшлі творы І. Вазова, Г. Караславава, С. Даскалава, Н. Вилчава, І. Давыдкава, К. Калчава, І. Пятрова, П. Вежынава, А. Станянава, анталогія Балгарскай паэзіі, у якой прадстаўлена больш за пяцьдзсят паэтаў братняй краіны, кнігі для дзяцей, балгарскія казкі, песні і інш. За гэты ж час, дзякуючы працы

...ВЫІШАЎШЫ загнаць авечак, стары Нойка падавіўся на збудаванні, што ўтварылі воблакі на заходзе сонца, і стаў жартам разважаць сам з сабой:

— От наб сесці на якую з тых хмарак і мякка было б, і відаць была б уся зямля: і горы, і гарады, і моры. Хоць бы раз глянуць на тое мора, бо то ж толькі чуў пра яго. Звязаўся я тут з гэтымі дурнымі авечкамі... Вось вазьму ўлетку ты махну на мора, толькі не дай бог утаніцца...

Пакуль накарміў авечак, пакуль прыбраў рэшткі сухога вецця ды насек сучкоў на падпалку, вярнуўся за ра пагасла і над далінай навеслі сцюдзёныя прыцемкі.

— Ну што, Яварчык, надвор'е псуецца, — загаварыў стары да сабана, паглядаючы з парога на хмары, якія збіраліся над хрыбтом. — Можна снег пайсці, глядзі, што сёння пачнецца. І калі мы з табой пабачым яснае сонейка?

Сабана, які цёрся каля ног, падцяў хвост і паныла апусціў галаву: кожны раз, як на даліну апускаўся вечар, у яго падаў настрой.

— Хопіць табе бібікі біць. Як падваліць снегу, давядзецца табе, браце, пракладваць сцежкі, — гаварыў стары Нойка, глядзячы сабаку. — Ты не думай, што ўсё я павінен рабіць, а ты будзеш толькі адлежвацца ля цёплай печы.

...Сцюдзёны вечар, які ўсхадзіўся быў па заходзе сонца, улёся. Запачала вакол глухай цішы і нерухомасць. І аднекуль зніз, з даліны, пачало падкрадвацца нешта таёмнае і вусцішнае. Явар дрыжэў і ціснуўся да старога.

— Ну чаго ты плінчышся да мяне, га? — выгаворваў яму Нойка. — Удзень жа ты вунь які смелы і брэшац, калі трэба і не трэба. Вось ідзі, абяжы аўчарню, абегай у лес, паглядзі, можа дзе воўк паблізу ходзіць, чакае, пакуль мы заснем. На тое ж ты сабана, на тое ж я і ўзяў цябе, каб сцярог і мяне, і авечак. А што выходзіць? Выходзіць, што не ты, а я цябе павінен сперагчы ад ваўкоў і начных страху...

Стары гаварыў з лагоднай насмешкай, а сабана туліўся да яго, быццам хочучы сказаць, што прызнае за ім права асуджана і пасміхавца. Таму, што, хоць ён і сабана, але сапраўды пабойваецца гэтай цемры, што паўзе знізу пачварай, якімсьці зверам, падобным на мядзведзя: што гэты страх у яго ў крыві лічыць з таго часу, калі чалавек прыручыў сабаку, каб разам бараніцца ад драпежнікаў, і таму ён шукае падтрымкі ў яго, старога Нойкі, і таму ён такі паслухмяны і пасабачы адданы...

Далёка ўнізе, неакрэсленыя ў чорным змроку, мігцелі агеньчыкі чалавечага жылля. У цёмнай далечыні па

поўдні святлілася вялікае зарыва. Бліжэй, паміж маладых дубоў, што былі пасаджаны ўздоўж ніжняй мяжы горнай пашы, недзе ля падножжа гор, былі відаць ззяючыя гірлянды электрычных агнёў Бежанара.

Зарыва на далягледзе і залатыя россыпы ўнізе падкрэслівалі пустэльнасць і гордую велічнасць гор. Але стары аўчар любіў вячэрнюю цішыню і маўклівасць. Яго агортвала нейкае ціхае і радаснае сузіранне, і ён

бой. — Цяпер жа ўсё лепш не трэба, усе жывуць багацей за найбагатага ранейшага чарбаджы. А хто знае, як люно будзе гадоў праз дваццаць ці трыццаць? Вось толькі я ўжо не ўбачу таго. Вось каб можна было ўстаць хоць на адну хвіліну, толькі каб паглядзець, што людзі прыдумалі і зрабілі, тады зноў заснуць... Пройдзе яшчэ гадоў дваццаць — і зноў на хвіліну ўваскрэснуць...

Стары Нойка амаль што паверыў,

рачыналь — ён добра не разабраў — дужа сумавала па хлопцу, які паехаў у свет здабываць шчасце. Каханка ці нарачыналь клікала яго, прасіла-маліла:

Адгукніся, мілы, дзе ты, я не знаю, ой, мне загубіць разлука ліха...

Песня вельмі расхвалывала старога Нойку, а хлопца з песні нагадаў яму даўняе мінулае, калі і яго беднасць выправіла з дому парабкаваць. Не быў дома ён цэлую восень і цэлую зіму, і толькі ў канцы вялікага посту заможны селянін, у якога ён служыў, адпусціў яго на два дні. І каня даў з'ездзіць. Выехаўшы ў поле і застаўшыся адзін, малады Нойка заспяваў. І ў яго, як у таго хлопца, папахав збілася набок, і ён тады ляцеў, як вецер, да каханай... Была ранняя вясна. Над палямі дыміўся лёгкі туман, на ўсходзе разгаралася зара. Раніца дыхала свежасцю, і сэрца Нойкі трымцела ад радасці. Ён прышпорваў каня, гоцкаўся ў сядле і спяваў. Спяваў аб Мілене...

Яны былі далёкімі сваякмі, яе бацька кожны год ад сенакосу да маладзбы прасіў яго дапамагчы па гаспадарцы, і, бывала, застаўшыся з ім сам-насам, яна горача шаптала: «Які ты дужы і прыгожы! Каб не твая беднасць...» У яго тады займала дух, ён, не помнячы сябе, спрабаваў абняць яе і толькі паўтараў: «Мілена, Мілена...» Дзяўчына спрытна вылузвалася з яго абдымкаў і з пяхалівым выглядам ускрыжвала: «Ой, што ты! Яшчэ ўбачыць хто...» Нойка пакорліва апускаў рукі, а Мілена спакойна дадавала: «Нельга, мы ж радныя». Можна, яна проста дражнілася з ім, жартавала? Ды і ён усур'ез не мог думаць пра жанітбу: яе бацька ні за што не аддаў бы адзіную сваю дачку за такога гарапачніка, як Нойка. І куды б ён узлёў яе, што ён мог даць ёй, акрамя беспрасветнай нястачы і беднасці? Не выганяць жа матці, гаротную ўдавіцу, з адзінага пакойчыка, дзе яна жыла...

Але маладосці заўсёды спадарожнічае надзея. Нойка таксама спадзяваўся на лепшае. Адзін час ён захапіўся пошукамі схаваўных даўней скарбаў, ды не быў шчаслівейшы за іншых. Нарэшце вырашыў наняцца ў парабкі, спадзеючыся зарабіць грошай і прыбудаваць да матчынай хатыны яшчэ адзін пакойчык. Можна тады... Што «тады» — ён і думаць балуўся...

У апошні раз яны развіталіся лі задніх веснічак шырокага міленінага двара. Быў цёплы асенні вечар, Мілена калетліва пагражала: «Толькі пасмей з якой-небудзь там... Чуеш? Ты павінен думаць толькі пра мяне. Я буду чакаць...»

Мілена не дачакалася яго. Мілена здрадзіла. Яна не змагла запырыць бацьку і выйшла замуж за нейкага купчыка. Маці расказвала пасля — і якое багацее вяселле справілі, і як Мілена развіталася з бацькамі і радзёй, як плакала і на яе плячы...

На другі ж дзень раніцай Нойка цаехаў з Бежанара. Але, едучы назад, ён ужо не спяваў, а плакаў. Плакаў

Дзімітр АНГЕЛАЎ

СТАРЫ НОЙКА

Празаік Дзімітр Стаянаў Ангелаў нарадзіўся 27 верасня 1904 г. Адзін з заснавальнікаў навукова-фантастычнага жанру ў балгарскай літаратуры. Аўтар шэрагу раманаў, у тым ліку і шырокага рэалістычнага палатна «На жыццё і смерць» («На живот и смърт», 1953) — аб барацьбе прагрэсіўных сіл у Балгарыі супраць рэакцыі і фашызму.

Прапануем увазе чытачоў раздзел з яго новай апавесці «Стары Нойка» («Дядо Нойко»).

...Старога пастуха Нойку ўгаворваюць не ісці больш у горы на зімоўку, але ён не згаджаецца...

На наш погляд, пісьменніку ўдалося вельмі псырава паназаць унутраны свет чыстага душой, мужнага і высакароднага чалавек, якога не зламалі нягоды.

аддаваўся марам і думкам. У яго галаве ўзікалі тысячы пытанняў аб жыцці і свеце, аб прыродзе і людзях. Здаўна ён ужо не верыў ні ў якога бога і ўсё ж не мог толкам зраўмець, як утварылася зямля, яму хацелася даведацца, адкуль узлілі зорні на небе і колькі іх. Ён прымаў напавер, што зямля круціцца, усе так гавораць, але не мог даўмецца, чаму і ён, і ўсе навокал у такім разе не круціцца. Не разумеў ён і таго, як голас чалавек сягае аж з Сафіі ці яшчэ мудрай — з іншай дзяржавы і трапляе ў скрынку радыёпрыёмніка — нават калі дзверы і вокны зачынены. Вельмі хацелася яму таксама разабрацца і ў той чортавай электрыцы, і ў тэлевізары...

Неяк раз малады заатэхнік хацеў раскажаць яму пра электрычнасць, пра тое, як яна перадаецца па правадах. Спрабаваў ён растлумачыць, і як працуе радыё, ды стары нічога не зразумеў і спыніў яго з жаласнай усмешкай:

— Дзе мне раскумець гэта, таварыш заатэхнік. Да другога аддзялення толькі і дайшоў у навуцы.

— Трэба было вучыцца далей, дзяда Нойка! — пажартаваў хлопец.

— Як было вучыцца ў той беднасці...

— Значыць, рана нарадзіўся, дзядуля, га?

— Рана, дзіцятка, дужа рана... Стары Нойка ўспомніў размову з заатэхнікам, успомніў і сваю былую горкую долю, і задумаўся пра цяперашняе жыццё...

— Дальбог жа, Кралімаркаўскія дзівосы, — разважаў стары сам з са-

нашых сяброў, балгарскія чытачы шырока пазнаёміліся з паэзіяй Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова, П. Панчанкі, Н. Гілевіча, А. Вялюгіна, Р. Барадуліна, з малядой беларускай паэзіяй, якая выйшла асобнай кнігай, з раманамі і апавесцямі Я. Брыля, І. Мележа, В. Быкава, А. Адамовіча і іншых нашых празаікаў. У балгарскіх тэатрах пастаўлены п'есы К. Крапівы, А. Макаёнка, В. Вольскага, А. Маўзона.

22 мая ў Беларусі пачынаюцца дні балгарскай літаратуры. Саюз пісьменнікаў Беларусі, Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, аддзяленне таварыства «СССР — Балгарыя» пад кіраўніцтвам і з дапамогай партыйных органаў рыхтаваліся да правядзення гэтых дзён, як да свята нашай дружбы. Такая сустрэча напярэдадні вялікай падзеі ў жыцці савецкіх народаў — 50-годдзя ўтварэння СССР, напярэдадні юбілеяў нашых народных паэтаў Янкі Купалы і Якуба Коласа набывае асабліва інтэрнацыянальны, палітычны і культурны сэнс.

З радасцю чакаем мы прыезду гасцей — дэлегатцы Саюза пісьменнікаў Балгарыі, Ілены Дзімітра Ангелова, Найдана Вылчава, Івана Давыдкава і Андрэя Германава добра вядомы літаратурнай грамадскасці Беларусі. Гэта нашы добрыя і даўнія сябры; актыўныя перакладчыкі твораў беларускай літаратуры на мову свайго народа. Сустрэкаючы іх на нашай гасцінай зямлі, ад шчырага сэрца кажам ім:

— Калі ласка, дарагія браты і сябры!
— Добре дошли, сялыя другары і браты!

горнімі слязьмі, усхліваючы, як дзіця: «Мілена, Мілена! Чаму ты мяне ашукала, Мілена!»

І не мог дараваць сабе, што павярнуў, быццам яна магла выбраць парабчанскую няволю замест багацця...

Выключыўшы радыё і пагасіўшы святло, стары Нойка глядзеў, як паступова знікаюць водбліскі дубовага жару на сценах і столі, і раз-пораз уздыхаў: як даўно тое было і як яно ўсё помніцца...

Ён варнуўся ў Бежанаву толькі праз два гады, і маці ўгаварыла яго жаніцца. Але жонка пажыла нядоўга, ён зноў пакінуў сваё роднае сяло, напярэдадні непаладкі пастухом. Пасля ён толькі зрэдку наезджаў праведцаў маці, а як памерла яна, горы сталі яму і сялом, і домам...

Стары Нойка заснуў позна, і яму прысцілася лета. Быццам у двары яго новай хаты расцвілі кветкі. Здаецца, шмат розных кветак, а на падонніках у гаршчочках — вазонныя гіяцынты, герані. Ён быццам бы едзе з далёкіх заробкаў, адчыняе вароты і бачыць Мілену, якая сядзіць на парозе. Сумная сядзіць, журботная, і спывае:

Адгукніся, мілы, дзе ты, я не знаю,
Ой, мяне загубіць разлука ліхая...
Раптам аднекуль выскачыў вялізны шэры воўк з лабастай галавой і вушамі тырчком. Прысеў ён сярод двара і завяў: ау-у-у!

Гэтае жудаснае выццё і разбудзіла старога. Ён спалохана саскочыў з палка. У коміне печы выў вецер, на двары нешта глуха грукатала. У вокнах было бела: у паветры шалёна наслыся буйныя сняжынкы.

— А, я ж табе казаў! — прыпомніў стары Нойка, глядзячы, як за акном шалела завіруха і злосна дзынкаў у шкло сухі снег. — Казаў жа табе, што надвор'е сапсуецца? Але няхай...

Пад уражаннем таго, што пабачыў у сне, у свядомасці ўзнікла ўпартая ўпэўненасць, што ноччу драпежнік трапіў у пастку. Упэўненасць гэта была такой поўнай, што ў душы ён адчуваў помсцівае пацуджэ перамогі.

— Цяпер ты разлічыся за ўсё, — гаварыў стары Нойка, хутка збіраючыся. — Толькі б ты быў яшчэ жывы, каб я хоць душу адвёў, каб ты мне даў адказ: колькі ты авеччак загубіў, колькі козачак, колькі зайчыкаў звёў...

Ён порэтна зачыніў за сабой дзверы, каб не выскачыў сабака — хай сабе брэша там, — абагнуў аўчарна і накіраваўся праз луг да схілу гары. Вецер з дзікай сілаў кінуўся яму насустрач, снег балоча спебануў па твары, наукола ўсё гуло і грымела.

— Не дурься так ужо, хай цябе! — пасварыўся ён на буру, націскаючы камілаўку на вочы. — Можа табе хацелася б, каб я вярнуўся назад, але гэтага ты не дачакаешся! Мяне Явар засмяе... Ты снегу не вельмі накідай, мне ж рабіць троба...

[Заканчэнне на стар. 12—13]

Дзімітр МЯТОДЗІЕЎ

КАЛІ ЖЫЦЦЯ МІНАЕ ПАЛАВІНА

Даўно,
яшчэ дзесь у пару маленства,
у першыя гады ад нараджэння,
як адзінокі першаадкрывальнік,
я, стаўшы сам-насам перад сусветам,
занепакоена пытаўся часам:
— Дзе днюе ноч
і дзе начуе
дзень!..

Маленства бегла ўдаль.
І ў незамутненай
душы, прыціхлай у чаканні ісціны,

бы ў лостры,
падаючы,
адбіваліся
і першыя лісты
і зоркі першыя,
што абуджалі першых прадчуванняў
недаўгавечныя кругі...
І вось —
пацёкшы з непрыкметнае крынічкі
іскрывы ручаёк
бяжыць,

Імчыцца,
і дні і ўсе пытанні несучы
па неспакойных струмах маладосці;
накідаючыся на перашкоду,
кіпіць,
грыміць,
спрабуе змыць з дарогі
і — аббягае ўкруг скалы,
знясілена.

І зноў —
сбраўшы ўсе струмені й пырскі —
ён з пены гневу ўласнага ўваскрэсе
і да наступнай перашкоды рвецца...

І так жыцця мінае палавіна —
уга як до,
каб болей не пытацца,
дзе днюе ноч
і дзе начуе
дзень!..

О, ты ўжо сталы. Ты ўжо
добра знаеш,
што Сонца — вечная святла крыніца,

а нашая Зямля ёсць толькі цела,
што круціцца вакол уласнай восі
і кідае рухомы цень...

І ты
спакойна, падавіўшы пазяханне,
праходзіш міма таямніц і цудаў
быцця і небыцця.

І ты — разумны — аббягаеш скалы
і ў рэчышчы шліфуеш
камяні!..

Пакуль
бяссоннай ноччу нейкай у душы
не адаб'юцца раптам тыя хмаркі,
што над бацькоўскай хатай прабягалі
ва ўсе бакі, ва ўсе напрамкі свету,
і, уваскрэшы, не ўсплые са дня
дзіцячае пытанне — тое самае,
і ў цёмнаце табе ізноўку здасца,
што ўжо ніколі больш не развіднее
і што заўсёды будзе цёмна,
калі Дзень не пераначуе
і раніцы не прычакае
у цябе!..

Ах, як жа гэта нам усё знаёма!
Прыпынімся на момант у віры.
І паглядзімся,
І занепакоімся...
І зноў —
пльвем, пльвем, пльвем!..
Віроў жа застаецца менш і менш
на шляху ад крынічкі той
да мора!..

Пераклаў Ніл ГІЛЕВІЧ.

Дзімітр ПАНЦЯЛЕЕЎ

ЗНОЙДЗЕНЫ ЧАЛАВЕК

Дождж шумеў
безупынку ўсю ноч,
уюсю ноч ручаі плылі.

Раніцай на сенавале
дзеці мужчыну знайшлі.
Зацяршаны сенам,
з усмешкай,
стаяў сярод нас.
Цёпла, сардэчна
гучаў яго мяккі бас.

Схапіўшы каромысла,
вады прынёс два вядры.
Над ім трапяталі
дзе птушкі
і зорка ўгары.

Выпіў шклянку густога віна,
хлеба свежага з'еў
і з сабой кавалак узяў.
А як зваць — не прызнаўся,
«Прапашчы я», —
толькі сказаў.

Божа,
колькі «прапашчых» людзей
у наш век на зямлі!
Сёння раніцай дзеці
аднаго чалавека
знайшлі.

Пераклаў Ніл ГІЛЕВІЧ.

Найдан ВЛЧАЎ

БЭЗАВЫ ВЕЦЕР

Разгайдаўся бэз ліловы —
і пльве вясновы пах
па нізінах і дубровах,
па садах і гарадах,
разампелю дарогай,
падсініўшы небакрай,
малады і басаногі,
напрасткі спляшае май.

— Гу-гу-гууу! — гугуніе голуб,
затрымаць захоча май:
— Не махай духмяным голлем,
прыпыніся, пачакай!
Рэчка кінецца насустрач,
забалбоча звонка плынь:
— Не спяшайся гэтак шустра,
лепей вудачку закінь!..

Ды, спыняемы усімі
і не спыняны нікім,
май бяжыць, нястрымны, сіні,
залаты і трапяткі,
свішча весела ў антэнах,
на ляту ўхапіць гатоў,
нібы скакуноў стаенных,
грывы мяккія жытоў.

Свеццяць срэбныя ракіты,
вечны гімн жыцця вядзе
хор дзяціны басавіты —
хто ў калысцы, хто ў гняздзе,
па нізінах і дубровах,
па садах і гарадах
вецер бэзавы, ліловы
носіць хмельны майскі пах.

Пераклаў Геннадзь БУРАЎКІН.

Андрэй ГЕРМАНАЎ

ХІТРУН

Рашылі, што я хітры вельмі,
што найкаварнейшы за ўсіх...
Калі ж не бачаць ва мне шэльмы —
яны збянтэжацца на міг.

І ўжо з адчаем і апаскай
пачнуць шаптацца: «Ну і ну...», —
калі паставяць сотню пастак,
а я не траплю ні ў адну.

Тлумачу ім: самому дзіўна,
што на прынаду не «кляю».
Тлумачу: вам бы дагадзіў я,
ды хітрыкаў не прызнаю.

Тлумачу ім. Дзе іх увага!
Тлумачу: я не падману!
Яны ў адказ мне:
— Ха-ха!
— Ха-ха!
— Ха-ха!
— Ха-ха!
Ну і ну!

Гляджу на іх атарапела.
Ад жаху не знаходжу слоў.
І тут яны рашаюць пэўна,
што я — найбольшы з хітруноў.

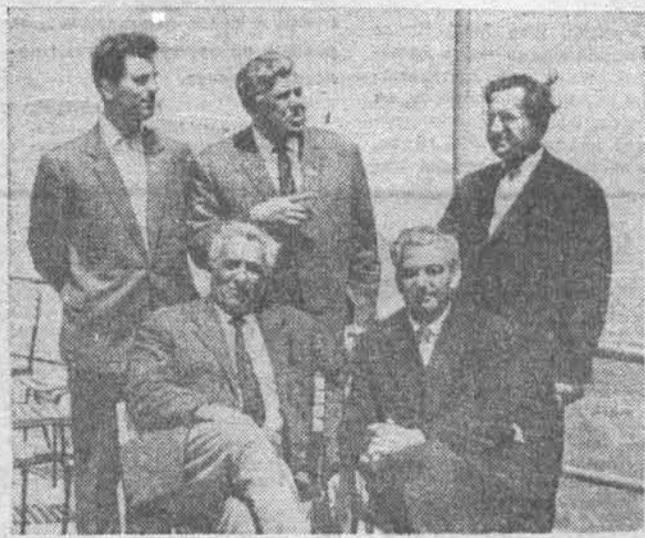
Пераклаў Аляксандр ВЯРЦІНСКІ.

СУСТРЭЧЫ СЯБРОЎ

НА ЗЯМЛІ БЕЛАРУСІ: Міхась Калачынскі, Сталн Даскалаў, Ліяна Даскалава, Пімен Панчанна (1957 год).

НА БАЛГАРСКАЯ ЗЯМЛІ: (спядаць) Арлін Васілеў, Младан Ісаеў, (стаяць) Ніл Гілевіч, Леанід Собалеў і Дзімітр Мятодзіеў (1963 год).

ТАКСАМА ДАР ПЕСНЯРА

«Пераклаў Якуб Колас...» — пад такой назвай у выдавецтве БДУ імя У. І. Леніна выйшла кніга Вячаслава Рагойшы. Да апошняга часу перакладчыцкая дзейнасць народнага паэта Беларусі не прыцягвала належнай увагі нашых літаратуразнаўцаў. А, між тым, пераклады Я. Коласа — гэта цікавейшая старонка ў гісторыі беларускай літаратуры, гэта, як і яго ўласная творчасць, дар песняра роднаму народу. Таму даследаванне В. Рагойшы з поўным правам можна назваць першым сур'ёзным даследаваннем сутнасці і прынцыпаў перакладчыцкай дзейнасці Якуба Коласа.

Перш чым аналізаваць перакладчыцкую дзейнасць песняра, даследчык зрабіў вельмі цікавы і вельмі важны аналіз гісторыі беларускага мастацкага перакладу. Чытач, узяўшы ў рукі кнігу В. Рагойшы, знайдзе для сябе шмат новага з гісторыі станаўлення беларускага мастацкага перакладу, даведаецца пра перакладчыцкую спадчыну, якую мы атрымалі ад нашых вялікіх продкаў і якую Колас выкарыстоўваў у сваёй творчай дзейнасці і развіў далей, — спадчыну, якую пакінулі бацька беларускага перакладу, першадрукар Франціск Скарына (пераклаў на беларускую мову дваццаць дзве кнігі «Бібліі»), Сымон Будны (пераклаў з польскай калывінісцкі «Катэхізіс»), Васіль Цялінскі (пераклаў «Евангелле»), Дунін-Марцінкевіч (пераклаў пэзму Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш», А. Ельскі (новы пераклад «Пана Тадэвуша»), А. Вярыга-Дарэўскі (пераклад пэзмы «Конрад Валенрод»), А. Абуховіч (пераклаў вершы Пушкіна, Лермантава, Міцкевіча, Кананіцкага, Гюго, Байрана, Дантэ, асобныя раздзелы з «Фаўста» Гёте і «Разбойнікаў» Шылера), Адам Гурыновіч (пераклады з Пушкіна, Міцкевіча, Франка), Янка Лучына (пераклады Ул. Сыракомлі), Марыя Косіч (пераклады баек Крылова), Максім Багдановіч (творы Шаўчэнка, Франка, Крымскага, Гарацця і Авідзія, Поля Верлена, Эміля Верхарна, Гейнэ, Шылера, Рунеберга), Янка Купала (творы Някрасава, Кальцова, Міцкевіча, Канапіцкай, Шаўчэнка, «Меды конніка» Пушкіна, «Слова аб палку Ігаравым», «Інтернацыянал» і г. д.), Падрабязную характарыстыку перакладчыцкай дзейнасці пералічаных пісьменнікаў В. Рагойша дае ва ўступным раздзеле.

Мяркуюцца, што Якуб Колас пачаў перакладаць яшчэ дарэвалюцыйныя пераклады, на жаль, не захаваліся. Колас як перакладчык стаў вядомы ў 1926 годзе, калі з'явіліся яго першыя пераклады з Рабіндраната Тагора.

Адным з першых і самых значных коласавіцкіх перакладаў з'яўляецца яго пераклад на беларускую мову пушкінскай «Палтавы». Даследчык з веданнем справы дае супастаўляльны аналіз арыгінала і перакладу пэзмы, прыводзіць прыклады няўдалых перакладаў гэтай пэзмы іншымі перакладчыкамі (С. Галаваніўскі), супастаўляе пераклад коласавіцкі з перакладам «Палтавы» на ўкраінскую мову, выкананым М. Рыльскім і А. Мадрышкам, чым дасягаецца аб'ектыўная ацэнка вартасцей і хібаў перакладаў.

Гэтак жа падрабязна і ўдумліва аналізуе аўтар і коласавіцкі пераклад «Кабзара» і «Дэман».

Цікава напісан раздзел «Аўтарызацыя? Не толькі, дзе гаворка ідзе пра непасрэдны ўдзел Якуба Коласа ў перакладах «Новай зямлі» на рускую мову, зробленых М. Ісакоўскім, С. Гаадавецкім, Я. Мазальковым, П. Сямініным, П. Радзімавым, В. Рагойша пераканана, чаму даводзіць, што праца «народнага паэта Беларусі на ўдасканаленні перакладу «Новай зямлі» на рускую мову была не звычайная аўтарызацыя, а вялікая і карпатлівая творчая работа выдатнага мастака, якой ён аддаў многа часу і ўвагі».

У заключным раздзеле В. Рагойша гаворыць аб прынцыпах Коласа-перакладчыка — дасканаласць валодання роднай мовай і мовай арыгінала. Колас вельмі добра разумее, што перакладчыцкая праца — гэта творчасць. Перакладчык — не раб аўтара арыгінала, а хутчэй за ўсё яго добраазначаны саўтар. Галоўнае — каб пераклад быў высокамастацкім, дакладным, адэкватным. Аўтар прыводзіць вытрымку з размовы Коласа з М. Рыленкавым, у якой класік беларускай літаратуры гаворыць: «Пра дакладнасць перакладу... я вам вост што скажу, яшчэ ў глыбокай старажытнасці, у X стагоддзі, ці што, балгарскі экзарх Іаан пісаў: «Слова прыгожае ў адной мове, у іншай непрыгожае, страшнае ў адной, у іншай нястрашнае, у адной мае добры сэнс, у другой іншы... У сувязі з гэтым і мы, адмаўляючыся часам ад тоеснасці ў словах, наглядзілі тоеснасць сэнсу, таму што дзеля сэнсу перакладаем гэтыя кнігі, а не дзеля тоеснасці ў словах». І Якуб Колас дадаў: «Вось гэтак і ў нас павінна быць». На жаль, некаторыя нашы перакладчыкі спрабуюць у сваёй перакладчыцкай рабоце не звязаць на гэты коласавіцкі наказ.

М. НАВІЦКІ,
выкладчык Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў.

Шла Гілевіча — паэта, перакладчыка і вучонага-філолага — чамусьці пярэжа ўявіць у ролі дзіцячага пісьменніка. Мусіць, гэтае адчуванне ідзе ад нашага крыху набажлівага стаўлення да дзіцячай літаратуры: маўляў, сур'ёзны чалавек не будзе займацца пісаннем вершаў для дзяцей. Тым часам паэт выдае чацвёртую кніжку для дзяцей, тры з якіх адрасаваны самым маленькім чытачам. Акрамя таго, на яго творчым рахунку і некалькі перакладных кніжак для малых.

Як тут не ўспомніць вядомую ісціну, што ў кожным

многае іншае. Але нават тады, калі аўтар не адыходзіць ад вядомага сюжэта і скарыстоўвае народную вобразнасць, ён застаецца паэтам: паліпаэтычна моўная структура загадкі, удакладняюцца, калі трэба, некаторыя рысы прадмета, па якіх трэба яго адгадаць.

Аўтар аднак не абмяжоўваецца ўпарадкаваннем структуры народных загадак, а ідзе далей — сінтэзуе некалькі сюжэтаў у адзін, стварае загадкі на новыя тэмы. Напрыклад, народныя загадкі на тэму «рыба» ўказваюць дзве-тры прыкметы, па якіх можна адгадаць, што гэта та-

ае — прыгажосць навакольнага свету.
У загадках Н. Гілевіча на прародні план выступае эстэтычны пачатак. Усё, што ўласціва паззіі, у тым ліку арганізаванасць радкоў, рыфмоўку, дакладны рытм, гукапіс, высокую культуру мовы, паэт зрабіў набыткам большасці сваіх загадак. Пры гэтым ён паказвае сябе тонкім знаўцам дзіцячай душы і выкарыстоўвае здольнасць дзіцячай захапляцца ўсім прыгожым, яркім, незвычайным, іскінуць паказаць ім навагольны свет у малюнічых, але блізкіх ім і зразумелых вобразах. Вось, напрыклад, у якім народна-песенным вобразе ён «зашыфроўвае» бярозку:

У бядым сарафане,
Над хусткаю зялёнай
Сумуе на паліне
Танклівая Алена.

Гэтую загадку няцяжка адгадаць і малому. Але тут важней пачуцці, якія здольна выклікаць яна ў яго душы, эмоцыі, якія працягваюцца як на адносны да прыроды, так і да людзей.

Тэматыка твораў сабраных у гэтай кнізе Н. Гілевіча, вельмі разнастайная. Асаблівае месца — не ў сэнсе размыслення ў зборніку — займаюць загадкі пра рэчы, якія акружаюць нас: пра с, гадзінік, кніга; падунка, парасон і г. д., хоць тут часцей сустракаюцца не зусім удалыя творы. Так, залішне апісальнай мне здаецца загадка пра самалёт і надуманай — пра замок (назначана лічбай 182). Але большасць з іх — усменлівыя, гарэзлівыя, забаўныя і не пазаўлены эстэтычных вартасцей. Паэт імкнецца напоўніць іх і пазнавальным зместам. Найлепш гэтай яму удалося, напрыклад, у загадках пра лён і пра гарнічок, дзе апісанне працэсу вырошчвання і апрацоўкі лёну, вырабу з гліны гаршка.

Пазнаёміўшыся з гэтай ёмістай (і, заўважу, вельмі прывабнай, малюнічай) кніжкай, у якую ўвайшло каля двухсот загадак — паэтычных мініяцюр, пачынаеш лепш разумець, што лісаць для дзяцей — не дробязь і не пабочная справа. І што тут ёсць дзе разгарнуцца таленту паэта.

Ул. АНІСКОВІЧ.

НОВАЕ ЖЫЦЦЁ ЗАГАДКІ

чалавеку жыве дзіця! Без гэтай шчаслівай ўласцівасці чалавечай душы не было б, напэўна, ні добрых людзей, ні паэтаў, ні цікавых кніжак для дзіцячай дзетвары.

Новая кніга, якую паэт адрасавану дзецям, складаецца з твораў, напісаных у не зусім звычайным для беларускай дзіцячай літаратуры жанры. Калі ў рускай літаратуры яшчэ К. Чукоўскі на аснове народных пісаў арыгінальныя дзіцячыя загадкі, дык у Беларусі доўгі час яны існавалі, але раўнулічы, як грыбы ў лесе: ніхто іх не даглядаў, не расціў, а карыстацца — карысталіся, асабліва малдыя. І самымі шчырымі папулярызатарамі іх былі бабুলі, дзядулі ды самі дзеці. Тое, што трапіла ў чытанкі і зрэдку ў кніжкі для дзяцей, было ні чым іншым, як злёгка падыраўленымі народнымі загадкамі.

Мы нічога не маем супраць народных загадак — сапраўдных мастацкіх дыяментнаў. Гэта заўсёды сіцісла, эканомнае на слова, надзвычай вобразнае апісанне якога-небудзь прадмета, рэчы або з'явы. Нельга не падзівіцца багаціню народнай фантазіі, мастацкаму таленту народа, які стварыў, напрыклад, такія загадкі: «Сядзіць пані ў каморы, а косы на дворы», або «сям'я душ трыста і багата, ды ўсяго два локці хата».

Але ж нельга народныя загадкі фетывізізаваць, узводзіць іх у ранг універсальных мастацкіх твораў гэтага жанру. Некаторыя з іх ужо шмат у чым старэйлі — і ў гэтым няма нічога дзіўнага: жывіць не стаць на месцы. У нашых прыкладах, узятых зусім адвольна, мы бачым прадметныя, лексічныя і іншыя архаізмы: пані, якія даўно «вышлі з моды», старая меда даўжыні локаць і г. д. Ужо з гэтага вынікае неабходнасць абнаўлення.

Н. Гілевіч яшчэ ў 1961 годзе выдаў зборнік літаратурных загадак «Сіні домік, сіні дом». Летась выйшла другая яго кніжка — «Загадкі». У ёй атрымалі новае жывіць многія папулярныя народныя загадкі пра з'явы прыроды, звяроў, птушак, хатніх жывёл, рэчы хатняга ўжытку, дрэвы, расліны і

Ніл Гілевіч «Загадкі». Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1971.

кое: «Скубу — не пер'е, ем — не мяса», «кінулі палку — забілі галку, абскублі і елі, ды не мяса». Аўтар дае больш шырокае апісанне рыбы, а разам з тым і больш змястоўнае і паэтычнае:
Па зямлі я не хаджу,
І на неба не тлуджу.
Вочы маю — не міраю,
Маю рот — не гавару.
Ёсць і хвост, але не звер я і не птах, хоць ёсць і пер'е,
Хаты зроду не будую,
Ды ні трохі не бядую.

Гэтая загадка, відавочна, напісана не паводле адной, а некалькіх народных, але яны настолькі пераўтвораны аўтарам, настолькі пераасэнсаваны і прапушчаны праз аўтарскае «я», што фальклорную аснову цяжка і выявіць. Гэта ўжо зусім арыгінальны мастацкі твор.

Загадка Н. Гілевіча ўласціва і асабліва, жартаўліва-ўсменліва і доверліва інтанацыя. Гэта якраз той добраазначаны лагодны тон, з якім бацька ў добрым гуморы ў час адпачынку гаворыць з малым сынам ці дачкой. Паэт свядома не хоча зацягнуць прадмет загадкі, залішне не ўскладняе задачы малым, каб яны маглі самі, самастойна падумаць і раціць яе. Відаць, не менш ён заклапочаны і тым, каб даясні да дзіцяй прыгажосці роднай мовы, а праз

НАВУЧЭНЦАМ ТЭХНІКУМАЎ АДРАСУЕЦЦА

У канцы мінулага года на кніжных паліцах павіўся новы дапаможнік для навучэнцаў сярэдніх спецыяльных устаноў рэспублікі «Беларуская літаратура». Выхад яго ў свет надзвычай сучаснае: неабходнасць у такім выданні адчуваўся даўно.

Аўтары дапаможніка А. Налівайка і Т. Бурэйка паставілі перад сабой задачу паказаць беларускую літаратуру ў развіцці ад старажытных часоў да сённяшніх дзён, раскрыць ідэю — мастацкія вартасці лепшых твораў, і трэба сказаць, што з гэтай задачай яны справіліся ўвогуле паспяхова.

У агульных раздзелах кнігі, прысвечаных беларускай літаратуры дакастрычніцкага часу, раскрываецца сэнс вельмі важных гісторыяна-літаратурных падзей, звяртаецца ўвага на найбольш значныя моманты станаўлення і развіцця роднага мастацкага слова. Тут даволі грунтоўна, хоць і сіцісла, аналізуецца творы В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Цёткі, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча.

Найбольш ёмісты, глыбокі і змястоўны цыкл раздзелаў па гісторыі беларускай савацкай літаратуры. Акрываецца ён ўступным артыкулам (аўтар А. Налівайка), у якім раскрываецца змест партыйных дакументаў па пытаннях мастацкай літаратуры, асвятляецца літаратурны працэс 20-х гадоў, даецца характарыстыка творчасці пісьменнікаў старэйшага пакалення, якія шмат зрабілі ў той час у справе станаўлення, развіцця і ўзабагацэння роднай літаратуры, — Ц. Гартнага, М. Чарота, М. Зарэчнага, П. Галавача.

Раздзелы, прысвечаныя беларускай савацкай літаратуры, напісаны на адпаведным навуковым узроўні. Адчуваецца, што аўтары ў рабоце над дапа-

можнікам улічылі ўсе найбольш значныя дасягненні нашай крытыкі і літаратуразнаўства. Напрыклад, у артыкулах, у якіх разглядаецца творчасць Я. Коласа, М. Лынькова і іншых майстроў роднага слова, даволі ўдала паназаны жанрава-стылістычныя асаблівасці іх прозы, акрэслены характары персанажаў, прасочаны кірункі пісьменніцкай пошунаў. Усё гэта даецца навучэнцам магчымасць адчуць глыбіню і маштабнасць мастацкага твора, пэўным чынам зразумець задачы і праблемы мастацкага асэнсавання рэчаіснасці.

Раздзелы гэтыя, выглядаюць найбольш закончанымі і прадуманымі і з метадычнага боку, у канцы кожнай тэмы даюцца разнастайныя, але лагічна-паслядоўныя пытанні, якія паспрыюць лепшаму засваенню матэрыялу.

Існуючая праграма па літаратуры для сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў была складзена ў пачатку 60-х гадоў, таму ў ёй амаль не закраналіся пытанні сучаснай беларускай літаратуры. Аўтары падручніка не трымаліся слепа гэтай праграмы, яны паспабавалі даць кароткі агляд сённяшніх літаратурна-мастацкіх здбыткаў у галіне паззіі, прозы, драматургіі. Аднак, думаецца, што агляд гэты павінен быў бы быць больш шырокі і грунтоўны.

Есць у дапаможніку і некаторыя спрэчныя моманты ў ацэнцы пасабных літаратурных з'яў, сямі-там адчуваецца скораварна і павярхоўнасць асобных разважанняў і вывадаў. Аднак ён, трэба думаць, усё ж удался: аўтары і выдавецтва добрасумленна паставіліся да вялікай і адказнай справы стварэння стабільнага падручніка па роднай літаратуры для тэхнікумаў і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў.

Варта адзначыць і тое, што кніга з густам аформлена і выдана з любоўю і стараннем.

І. РАЗАНАУ.

Вышлі з друку
ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»
А. Аўруцін, А. Барташэвіч, Л. Бярэшчанка. Скрозь гады і адлегласці.
Ад друку беларускіх і нямецкіх рабочых. На рускай мове. 1972 г. 48 стар. Тыраж 2300 экз. Цана 8 кап.
Л. Арабей. Сіні бор. Аповесць. Мастак В. Забораў. 1972 г. 104 стар. Тыраж 14 000 экз. Цана 28 кап.
К. Губарэвіч. Брэсцкая крэ-

пасць (Людзі і каменне). Геранічная драма ў дзвюх частках. (Серыя «Бібліятэка беларускай драматургіі»). Мастак І. Давідовіч. 1972 г. 84 стар. Тыраж 5 000 экз. Цана 17 кап.
Якуб Колас. Сымон-музыка. Пэма. Мастак В. Забораў. 1971 г. 256 стар. Тыраж 20 000 экз. Цана 1 руб. 32 кап.
М. Кружавых. Дарога ў мужнасць. Раман. Мастак Г. Паліпаўскі. На рускай мове. 1971 г. 240 стар. Тыраж 50 000 экз. Цана 73 кап.
В. Магавушаў. Верасы. Вершы. Мастак В. Масцераў. 1973 г. 218 стар. Тыраж 4 000 экз. Цана 68 кап.

Пізнеры-героі. Выданне трэціе. Складальнікі В. Зубак, А. Рокіш, П. Ткачэў. Мастак І. Давідовіч. На рускай мове. 1972 г. 264 стар. Тыраж 150 000 экз. Цана 57 кап.
ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА»
Бібліяграфія твораў Янін Купалы, частка III, 1942—1960. Мастак А. Карчагін. 1972 г. 348 стар. Тыраж 3 500 экз. Цана 2 руб. 22 кап.
П. Сідціно. Народная лексіка і словаўтварэнне. Вокладка мастака В. Масцерава. 1972 г. 248 стар. Тыраж 1 200 экз. Цана 1 руб. 57 кап.
Г. Юрчанка. І коціца і валіца. Устойлівыя словазлучэнні ў гаворцы Мсцілаўшчыны. 1972 г. 288 стар. Тыраж 1100 экз. Цана 70 кап.

ЯЕ ВЯЛІКАСЦЬ ПЕСНЯ

АУТАРСКІ КАНЦЭРТ ІГАРА ЛУЧАНКА

У Беларускай філармоні працягваюцца аўтарскія канцэрты кампазітараў рэспублікі, прысвечаныя 50-годдзю ўтварэння СССР. Дзімі справядзачу перад слухачамі трымаў лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Ігар Лучанок.

На гэтым канцэрце гаспадарыла песня. Гучалі творы сольныя і харавыя, эстраднаыя і кантатна-аратарыяльныя. Шкада, відама, што на вечары не былі прадстаўлены аркестравыя і камерна-інструментальныя творы кампазітара, але тым не менш канцэрт пакінуў прыемнае і цэласнае ўражанне, бо менавіта ў песні, мусіць, найбольш лёгка раскрываецца глыбіня і абаяльнасць таленту І. Лучанка.

Песні Лучанка можна ўмоўна падзяліць на лірычныя і героіка-патрыястычныя. Лірычным яго творам уласцівы глыбокі псіхалагізм, прастата і выразнасць, імкненне максімальна злучыць музыку са словам. У героічных — цяга да яркай экспрэсіі, рэльефнай тэатральнай вобразнасці.

Магутнай застаўкай да канцэрта быў лірычны гімн «Ён парадзіўся вясной», у якім узнісла расказваецца пра любоў народа да Уладзіміра Ільіча Леніна (выканаўцы — эстрадна-канцэртны аркестр і хор Беларускага тэлебачання і радыё, кіраўнікі Б. Райскі і В. Роўда). Гэта — адзін з самых значных і ўдалых твораў беларускай музычнай Ленініяды. Паспеху песні ў многім садзейнічала шчырасць, эмацыянальнасць саліста А. Падгайскага.

Мы прызвычаліся да «лірычнага» таленту спявачкі Т. Раеўскай. На гэтым жа канцэрце выявіліся новыя рысы яе даравання. Яна выканала баладу-рэквіем «Сустрэчы», прысвечаную героям югаслаўскага

Супраціўлення. Прагучала гаспадарыла песня пратэсту супраць вайны і фашызму. Пругкі маршавы рытм, у якім напісаны твор, служыць сродкам скразнога дынамічнага развіцця вобраза. А натуральны спляўмоўных і песенных інтанацый узмацняе суровую плакатную выразнасць песні.

Героічны рэпертуар прадставіў на канцэрце і В. Кучынскі. На добрым прафесійным узроўні, тэмпераментна і арыгінальна выканаў ён песні «Чырвоныя зоркі», «Намса-мольскае юнацтва», «Песню аб камсамольскіх ардэнах».

«Памяць сэрца» ў выкананні В. Вулячча добра вядома ва ўсёй краіне. Але кожнае новае выкананне яе прыносіць сапраўдную радасць аматарам песні. В. Вулячч выканаў таксама песню «Калі б

камі маглі гаварыць», якая была напісана да адкрыцця Брэсцкага мемарыяла. У ёй зноў на поўную сілу прагучала тэма, уласцівая ўсёй творчасці Ігара Лучанка, — героі не паміраюць. Творчая са-дзурнасць, якая звязвае І. Лучанка з В. Вуляччам ужо многа год, прыносіць новы і новы плён.

Лірычны цыкл на канцэрце быў прадстаўлены песнямі «Верасы», «Юравы на Палессе ляццяць», «Майскі дождж» і іншымі (выканаўцы — В. Вулячч, В. Кірычэнка і хор хлопчыкаў Цэнтральнай музычнай школы гад кіраўніцтвам І. Жураўленкі). На жаль, дзіцячому калектыву не хапала непасрэднасці, гарэзлівасці, гумару, словам, тых свежых фарбаў, якія знайшоў для сваёй музыкі кампазітар.

На канцэрце прагучаў шэраг пе-

сень, напісаных кампазітарам спецыяльна для вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры» (мастацкі кіраўнік Ул. Мулявін). З трагічнай праціўнасцю выканаў ансамбль рэквіем ахвярам бесчалавечнай жорсткасці фашызму — «Хатынь». Дзень і ноч гучаць хатынскія званы над зямлёй, дзе жыццё мірных жыхароў было абарвана страшэнным злачымствам. Пра гэта расказвалі «Песняры», трымаючы залу ў напружанай цішыні.

Упершыню пазнаёмліся слухачы з песнямі І. Лучанка «Спадчына» і «Наханне» на словы Янкі Купалы і Якуба Коласа. На дзіва прыгожая мелодыя «Спадчыны» — пакупалаўску простая і сумная, як слеў жалейкі. «Песняры» яшчэ раз паказалі, якім цікавым можа быць у эстрадным ансамблі спалучэнне чыста «бітавых» і народна-выканаўчых элементаў.

Прагучалі на канцэрце і вакальныя творы буйнай формы — «Балада аб Мінску» і кантата «Невядомы салдат». Іх выконвалі салісты Г. Валводзіна, М. Зданевіч і А. Падгайскі, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла пад кіраўніцтвам У. Раговіча, ў суправаджэнні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР (дырыжор Ю. Яфімаў). Балада зачаравала слухачоў лірычным характам, напеўнасцю... Кантата ж пры ўсёх не добрых якасцях (вострай драматычнасці, мелодыі, якая спалучае ў сабе моўныя і песенныя інтанацыі) прагучала су-ха і малавыразна.

Аўтарскі канцэрт прайшоў з вялікім поспехам. Мы яшчэ раз мелі магчымасць пераканацца, што ў Беларусі жыве і працуе таленавіты мастак, які па-сапраўднаму любіць і разумее песню. А творчы запал, з якім працуе І. Лучанок, дае падставы меркаваць, што яго галоўная песня — яшчэ наперадзе.

Н. РАДОЎСКАЯ.

Удзельнікі канцэрта — вядучы У. Шаліхін; спявак В. Кучынскі, кампазітар І. Лучанок, спявак А. Падгайскі і мастацкі кіраўнік хору Беларускага тэлебачання і радыё В. Роўда.

Фота Ул. КРУКА.

Будзем знаёмы!

Алесь ЕМЯЛЬЯНАЎ

Алесь Емяльянаў нарадзіўся ў вёсцы Забалацце, непадалёку ад Чавусаў. Закончыў сярэднюю школу, вучыўся два гады ў Горацкай сельска-гаспадарчай акадэміі, а цяпер служыць у Савецкай Арміі. У рэспубліканскім друку выступае ўпершыню.

Зямлі я роднай прыгаршчы трымаю,
І сэрца ўсхвалявана б'ецца.
Вось ён —
Кавалак цеплыні,
Пяшчоты,
Дабраты.
Нікога даражэй няма,

Здаецца, сонца
У руцэ трымаю...

Яны не ведалі, чаму
Загналі іх у пуню гэту...
Дзіця ля матчыных грудзей
Сагрэта,
Ружовы сон глядзіць...
А кулямёт дрыжыць...
Празэрлівы агонь
Вуглы ў гарачцы абхапіў,
Крывёй і стогнамі ваколле

Спалохана жанчына
Рукой знямай закланіла сына...

Замоўклі крыкі, Цішыня
На папялішча жудасная ўпала,
Крывёй акропленая
Зара вясновая
Узышла над вёскаю
Маленькаю, бязвіннай, —
Вялікай ў трагедыі свай...
О, вёска!
Каміноў палоска,
Якія звоняць цішыні.

ДЗЯЦІНСТВУ

Гляджу я ў акно
Пражытых гадоў
І бачу дзяцінства свай,
Пад сонцам,

Сагрэтае смехам,
З вясёлымі думкамі,
Марамі першымі.
Яно—
То кіне сняжком,
То чаромху ламае,
То ранняй вясной
Бязліва
З нагамі прамоклымі
Ціха, крадком
Да маці ідзе...
Як за шклом успамін.
Я бачу цябе
І сумую,
Таму што ніколі
Шчакоў
Матуліных рук не крануся.

СЛЁЗЫ СТЭХ

Дзынкаюць, дзынкаюць
З ранку да вечара
Слёзы вясны,
Слёзы стрэх.
Я ж не сумую,
Туга не калечыць
Мой веснавы,
Цудоўны настрой.

Я ўсміхаюся
Белай бярозе...
Чаму сумаваць мне,
Чаму?
Дзынкаюць слёзы? —
Радасці слёзы! —
Вясны ў нашым краі.

УДЗЕЛЬНІЧАЙЦЕ ў КОНКУРСЕ!

Міністэрства культуры і праўленне Саюза пісьменнікаў БССР праводзяць (з сакавіка 1972 па люты 1973 года) рэспубліканскі конкурс на лепшы твор атыстычнай тэматыкі — шматактовую і аднаактовую п'есу, сцэнарыі для агітацыйна-мастацкіх брыгад, апавяданне і фельетон на атыстычную тэму. На конкурс прымаюцца арыгінальныя творы, якія не ішлі па сцене, не друкаваліся ў газетах і часопісах і не перадаваліся ў тэлевізійных і радыёперадачах.

Для заахвочвання аўтараў устаноўлены прэміі: за лепшую шматактовую п'есу: першая прэмія — 1000, другая — 500, дзве трэція — па 300 і дзве заахвочвальныя — па 100 руб. лёў;

за лепшую аднаактовую п'есу: першая прэмія — 500, другая — 300, дзве трэція — па 200 і дзве заахвочвальныя — па 75 руб.; за лепшы сцэнарыі для агітацыйна-мастацкіх брыгад: першая прэмія — 400, другая — 250, дзве трэція — па 150 руб.;

за лепшае апавяданне: першая прэмія — 300, другая — 200, дзве трэція — па 150 руб.;

за лепшы фельетон: першая прэмія — 200, другая — 150 і дзве трэція — па 100 руб.

У склад журы гэтага конкурсу ўвайшлі: намеснік міністра культуры БССР Р. Мачулін (старшыня), драматург А. Макаёнак (намеснік старшыні), галоўны рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР А. Саннікаў (намеснік старшыні), пісьменнікі А. Бажко, І. Грамовіч, К. Губарэвіч, П. Макаль, А. Петранкевіч,

І. Пташнікаў (члены журы) і іншыя.

Рукпісы твораў пад дэвізам трэба даслаць у Міністэрства культуры БССР з адзнакай «Конкурс на атыстычную тэму». Адначасова ў закрытым капырце паведамляецца прозвішча аўтара, яго імя і імя па бацьку, указваюцца прафесія, месца работы і адрас. Капырты з прозвішчамі аўтараў будуць ускрыты праз месяц пасля апублікавання вынікаў конкурсу.

Лепшыя творы будуць набыты Міністэрствам культуры БССР або надрукаваны ў перыядычных выданнях Саюза пісьменнікаў БССР.

ВЕЧАР ЛІРЫКІ КАХАННЯ

Днямі ў канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоні адбыўся чарговы вечар беларускай паэзіі. Такія сустрэчы беларускіх пісьменнікаў з аматарамі паэзіі ўвайшлі ў традыцыю. Слухачы добра памятаюць вялікі поспех вечара беларускай сатыры і гумару, аўтарскага вечара паэзіі ў удзелам вядучых сучасных паэтаў, рэспублікі, творчы вечар вядомага беларускага празаіка Івана Шамякіна.

Вечар любоўнай лірыкі — такая паэтычная назва апошняга вечара. Яна прывабіла шмат удзячных прыхільнікаў лірыкі. У зале сабралася пераважна моладзь. Паэты Сяргей Грахоўскі, Анатоль Грачанікаў, Аляксей Зарыцкі, Уладзімір Паўлаў, Пятрусь Макаль, Вера Вярба прачыталі свае новыя вершы. Атмасфера сяброўства і ўзаемаразумення ўсталявалася ў зале. Пісьменнікі вялі цікавую гутарку аб літаратуры, адказвалі на пытанні слухачоў.

Цёпла і сардэчна прайшоў гэты вечар. Па жаданню аматараў літаратуры ў хуткім часе адбудзецца вечар народнага паэта Беларусі Максіма Танка — у сувязі з яго 60-годдзем; традыцыя аўтарскіх сустрэч будзе прадоўжана.

Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы смуткуе з прычыны заўчаснай смерці загаднага пастановаўчай часткі тэатра ЛЯПІДУСА Міхаіла Рафаілавіча і выказвае спачуванне яго родным і блізкім.

Калектыву кінастудыі «Беларусьфільм» выказвае глыбокае спачуванне рэдактару творчага аб'яднання «Летапіс» Белавусу Івану Данілавічу з прычыны напаткаўшага яго вялікага гора — смерці МАЦІ.

КАЛІ МЫ ГАВОРЫМ аб драўлянай архітэктуры, то, як правіла, мзем на увазе архітэктуру мінулага. Адрозніжце ж успамінаецца нам вельмі Кіжскі цайтар, дзівосныя царквы Закарпацця і Беларускага Палесся, хаты старых вёсак.

І гэты дзевецца нам натуральным. Мы прывыклі да таго, што дрэва, як будаўнічы матэрыял, належыць мінуламу. А ці так гэта?

Зараз вядучыя матэрыялы ў будаўніцтве — сталь і бетон. Дрэву адводзіцца дапаможная роля. А між тым, дрэва — самы здаровы для чалавека будаўнічы матэрыял.

У апошні час мы пачалі часцей выкарыстоўваць цудоўныя дэкаратыўныя якасці драўніны ў інтэр'ерах грамадскіх будынкаў. Але ў экстар'еры, у знадворнай аздабленні ў нас, у Мінску, толькі некалькі разоў спрабавалі рабіць з дрэва агароджы лоджыяў. А ўжо аб нясуцых канструкцыях і гаварыць няма чаго. А бываюць жа выпадкі, калі ў будаўніцтве дрэва больш эфектыўнае за метал і жалезабетон.

Могучы запярэчыць, што дрэва недаўгавечнае, лёгка гарыць, і наогул матэрыял нетрывалы. Але за апошнія дзесяцігоддзі навука дасягнула многа. Спецыяльная апрацоўка прадоўжыла жыццё драўніны да 50 і больш гадоў. А гэты тэрмін, дарэчы, лічыцца зараз самым мэтазгодным тэрмінам існавання, напрыклад, відовішчын і канцэртных залаў, кінатэатраў і тэатраў, спартыўных збудаванняў і інш. Што ж датычыць вогнеустойлівасці дрэва, то вядома, што дрэва, насычанае вогнезахоўнымі солямі, захоўвае нясуцую здольнасць пры 750 градусах па Цэльсіі, у той час, як сталевыя канструкцыі трацяць яе ўжо пры 450. Да гэтага ж можна дадаць, што канструкцыі з дрэва абходзяцца, часам, значна танней за сталь і бетон. Асабліва выгадна драўляныя канструкцыі ў раёнах, багатых на лес, і ў раёнах, блізкіх да яго.

Але за гады двух сусветных войнаў лясныя рэсурсы еўрапейскіх краін значна зменшыліся. З рынку знікла драўніна буйных сячэнняў. Узнікшая ў сувязі з гэтым неабходнасць эканоміць дрэва, поспехі хіміі, якая атрымала сінтэтычныя клеі, прывялі

да з'яўлення драўляных клееных канструкцый. Цяпер даўжыня нясуцых элементаў не абмяжоўваецца даўжынёй дошкі або бруса. Клееныя канструкцыі дазваляюць перакрываць вялікія праёмы. Гэтыя канструкцыі адпавядаюць усім патрабаванням, якія прад'яўляюцца да сучаснага індустрыяльнага будаўніцтва.

Архітэктары, праекціроўшчыкі і будаўнікі ўзялі на ўзбраенне гэты новы, прагрэсіўны матэрыял. Ён шырока выкарыстоўваецца ў будаўніцтве самых разнастайных, тэхнічна

траную прастору, спалучэнне дрэва з лёдам, ствараюць утульны інтэр'ер. Гэта прыклад невялікай залы, а ўжо пабудаваныя крытыя стадыёны і на 9, і на 15 тысяч гледачоў.

Вельмі шырока выкарыстоўваецца дрэва пры ўзвядзенні прамысловых аб'ектаў. Яно на 30—50 працэнтаў эканамічнае ў будаўніцтве і амаль такое ж выгаднае ў эксплуатацыі.

Сучасныя драўляныя канструкцыі можна збіраць і разбіраць вельмі хутка, таму імі ахвотна карыстаюцца пры наладжанні ўсялякіх выставак, у тым ліку і сусветных.

Асабліва многа дрэва ідзе на жыллё. Жылыя дамы будуюцца як

вані, ратушы, масты, храмы і манастыры, нават часам непрыступныя крэпасці і замкі. Так, вядома абарона ад крымскіх татароў Капыльскага замка ў 1506 годзе. Схаваўшыся за яго драўлянымі сценамі, мясцовыя жыхары не толькі выратаваліся ад набегу, але і нанеслі ворагу жорсткае паражэнне. Буйныя драўляныя крэпасці былі пабудаваны і ў Мінску, і ў Віцебску, і ў многіх іншых гарадах і мястэчках. Цікавыя ўцалелыя драўляныя храмы, у якіх уасоблены многія рысы, уласцівыя драўлянаму дойлідству наогул. Да гэтага часу здзіўляе прыгажосцю сваіх ліній і архітэктурных форм Міхайлаўская царква ў Слуцку (XVIII ст.) і Міхайлаўская царква ў вёсцы Рубель (1796 г.). Здзіўляюць лірычнасцю ўцалелыя (на жаль, у невялікай колькасці) драўляныя званіцы, — у Шарашове, Нарачы і інш. Захалляе рашэнне гаспадарчага памяшкання ў двары былога Брыгіцкага манастыра ў Гродне (XVII ст.). Будаўнікі Беларусі не толькі добра абыходзіліся з самымі дрэвам, але і маглі ўмець спалучаць яго з іншымі будаўнічымі матэрыяламі (жылыя дамы ў Гродне, Паставах, Нясвіжы, Гомелі, ратуша ў Чачэрску і г. д.).

Цяпер у Беларусі дрэва ўжываецца

ТАКІ

СТАРАЖЫТНЫ,

С. СЕРГАЧОЎ

складаных аб'ектаў. Сярод іх цэкі прамысловых прадпрыемстваў, склады, гаражы, ангары, вакзалы, масты і эстакады аўтамабільных дарог і чыгунак. Асабліва шырока ўжываюцца дрэва знайшло пры будаўніцтве — бібліятэк, школ, цыркаў і кінатэатраў, аўдыторый і магазінаў, крытых рынкаў і рэстаранаў, выставачных павільёнаў. Вельмі многа ўзводзіцца з дрэва розных спартыўных збудаванняў, якія патрабуюць па сваёй спецыфіцы вялікіх пралётаў. Пры іх будаўніцтве шмат ужываецца зробленых на заводах стандартных элементаў, але тым не менш кожны такі спартыўны комплекс мае індывідуальны характар і выгадна выдзяляецца сярод акружаючай забудовы.

Напрыклад, трыбуны на 2 200 чалавек і лёдавае поле вядомага зімнага стадыёна ў Грэноблі, пабудаванага для алімпійскіх гульняў 1968 года, перакрываюць дзесяць клееных арак, пралётам 54 метры. Арыгінальная форма пакрыцця, якая фарміруе ўну-

АРХІТЭКТУРА

ТАКІ

СУЧАСНЫ...

Індывідуальныя, так і зборныя, з тыпавых элементаў. Гэтыя зборныя дамы робяцца на заводах паточным метадам. Яны даўгавечныя, добраапрацаваныя, лёгка манціруюцца, прыгодныя для любых кліматычных паясоў, не маюць патрэбы ў дадатковай аздабленні, і таму вытворчасць іх увесь час узрастае.

Мы ж, на жаль, у сваёй будаўнічай практыцы вельмі мала ўжываем дрэва — гэты старажытны і, як бачыце, цяпер — новы матэрыял. Матэрыял, дзівоснае ўменне абыходзіцца з якім праславіла беларускіх будаўнікоў дэлега за межамі роднай зямлі. Не выпадкова майстроў з Белай Русі ахвотна запрашалі на работы ў Маскву і іншыя рускія гарады. Так, у будаўніцтве велізарнага царскага палаца ў Каломенскім (1667—1681) пад Масквой, у стварэнні цудоўнага разьбёнага іканастаса Смаленскага сабора ў Новадзвячочым манастыры (1685 г.) прымалі ўдзел беларускія майстры і разьбяры.

Дрэва, як асноўны будаўнічы матэрыял, беларусы шырока ўжывалі ў будаўніцтве сваіх гарадоў і вёсак аж да XIX стагоддзя. З дрэва ўзводзіліся жыллыя і гаспадарчыя збуде-

ца, у асноўным, у сельскім жылым і гаспадарчым будаўніцтве. У прамысловых будынках сустрацца з ім вельмі цяжка. Там яго выкарыстоўваюць толькі тады, калі па якіх-небудзь прычынах ужываць жалезабетон або метал немагчыма. Так, агрэсіўнае асяроддзе прымусяла праекціроўшчыкаў склады сільвініту ў Салігорску выканаць з дрэва.

У буйным гарадскім будаўніцтве дрэва ўжываецца ўсё радзей. Мінчане добра ведаюць і любяць адзінаццаць старэйшых кінатэатраў горада «Летні». Гэты будынак выходзіць на цэнтральную магістраль нашай сталіцы — Ленінскі праспект і разам з зелянінай парку, разам з апрачутымі ў бетон берагамі Свіслачы стварае адзін з цудоўнейшых куткоў горада. Цікавы і інтэр'ер глядзельнай залы, які ў асноўным фарміруюць адкрытыя канструкцыі з дрэва. Пазней было пабудавана яшчэ некалькі падобных кінатэатраў. І усё. Больш назаць няма чаго.

Вытворчасць драўляных канструкцый у Беларусі сёння носіць літаральна саматужны характар. Яна дрэнна механізавана і таму патрабуе вялікіх затрат і працы, і часу, і сродкаў.

СТАРЫ НОЙКА

[Заканчэнне. Пачатак на 8-й стар.]

У лесе бура грымела яшчэ больш пагражальна, дрэвы гулі і трашчалі, але было заціхненне. Стары Нойка ўздыхнуў, працёр вочы і зноў пачаў абвінаваўчыю прамову супраць воўна.

— Скажаш, што гасподзь бог стварыў цябе не есці траву? Гэта праўда, тут нічога не скажаш. Але навошта ты, як улезеш у якую аўчарню, дупшыш усіх авечак? Хіба гэта ад голаду? Не ад голаду, бо ведаеш жа, што ўсіх адрозна не з'ясі. І ўсё роўна робіш пакасаць, бо род твой разбойніцкі. Разбойніцкі і крыважэрны. Бо табе трэба рабіць зло, і дзе з'явіўся, толькі зло робіш. Таму не чакай літасці ад мяне. Адно палёгку магу табе зрабіць — не драць з жывога скуру, ты ўжо, у пастцы сядзячы, нацярпеўся. А пра тое, каб адпусціць, і гаворкі не можа быць. Па-першае, няма як мне цябе адпусціць. Як толькі б я падышоў бліжэй, ты ж бы мяне ўхапіў! А другое — ты добра не разумееш. Каб я нават меў спосаб адпусціць цябе па-добраму, ты зноў пачаў бы дупшыць авечак. Ты будзеш разбойнічаць, а мне адкажвай... Што я скажу людзям, як спытаюць, дзе дзелася авечка? Скажаць, што воўк з'еў? Дык з мяне ж усе смяцца будучы, а перш за ўсё хлапчук-заатэжнік. А знойдзецца яшчэ жартуўнік — пад'ядзькне: «А часам той воўк не на дзвюх нагах і не завешае ён дзяда Нойка?»

На высечанай голай дзваліцы парыву ветру пераціў старому дых і ледзь не збіў яго з ног. Завіруха, як тысяча д'яблаў, мяла гэтае голае месца сярод лесу, узнімаючы ў паветра цэлыя гурбы снегу...

— Ах, каб ты прападала! — кляў стары завіруху, выцраючы запыланы

снегам твар. — Як ты ні вар'яцей, усё роўна не вернеш мяне назад, уціхамірся лепш і ўсё. Супакойся хоць на гадзіну-дзве, пакуль схаджу ды вярнуся, а там вытварай што хочаш.

Але замест таго, каб супакойцца, бура мацнела. Ад недалёкіх камяністых скал даносіўся страшэнны грукат, быццам рушыліся горы. Праз снежную заслону далей як за пяць крокаў нічога не было відаць. Час ад часу стары Нойка падаў нічком у снег. Ён не на жарт пачаў думаць, што гэта можа скончыцца для яго кепска. Аднак упэўненасць у тым, што воўк сядзіць у пастцы, штурхала яго ўперад...

Нарэшце ён дакляпаў да месца, дзе ставіў пастку. Пастка была пустая, завіруха то засыпала яе снегам, то агалыла яе жалезныя сківіцы. Кавалачак вільдзіны ляжаў некрэнуты. Расчараваны і злосны, стары вылаляўся:

— Ах, каб цябе немаці!

Не маючы больш сіл, змораны і задыханы, ён апусціўся проста на снег перадыхнуць. У нажуху яму было цёпла, нават гарача, але твар скалеў, і ён, скінуўшы рукавіцы, пачаў церці скроні. Завіруха даўка свістала ў голым кустоў.

— Ах ты, халера, табе ваўка больш шкада, як чалавека! — злаваў стары Нойка, расцраючы шчокі. — Я ведаю, табе ахвяры хочацца, але мяне ты не возьмеш, скулу табе! Пад снегам-то мне будзе цёпла, каб толькі ведаць, калі ў цябе пройдзе злосць. Можа дзень, можа два ты будзеш бушаваць, а мне тым часам лапу смактаць? Не, не відаць знаку, што ты скоро сунімеўся, а таму трэба ўставаць. Уставаць, а то і праўда замарозіш ты мяне...

ВІНШУЕМ З ЮБІЛЕЕМ!

АРСЕНІЮ АСТРОУСКАМУ — 75 ГАДОУ

22 мая спадчынец 75 гадоў лінгвісцкаму літаратару, даўняму сябру і перакладчыку нашай літаратуры Арсенію Астроўскаму. Праўдзіва Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Арсеній Георгіевіч!

За Вашымі плычымі вялікі працоўны шлях. Нам вельмі прыемна, што дваццаць пяць гадоў яго непарывна звязаны з беларускай літаратурай, з яе развіццём, сённяшнім днём. На мову вялікага рускага народа Вы перакладлі дзесяці раманаў, апавесцей, апавяданняў, нарысаў, п'ес, паэм, вершаў беларускіх майстроў слова. Дзяку-

ючы рускай мове, Вашым майстарскім перакладам на гэтую мову, усесаюзны чытач пазнаёміўся з лепшымі творамі Янкі Купалы, Паўлюка Труса, Цішка Гартнага, Кандрата Крапівы, Васіля Віткі, Янкі Брыля, Івана Шамлякіна, літаратаруў сярэдняга і больш маладога пакалення. У праробленай Вамі рабоце мы бачым не толькі Вашы сяброўскія адносіны да беларускай літаратуры, але і сапраўды грамадзянскую самаахвярнасць.

Вялікае Вам дзякуй, дарагі Арсеній Георгіевіч!

Жадаем Вам вялікіх поспехаў у гэтай высакароднай справе, моцнага здароўя, са-

праўднага асабістага шчасця».

Рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва», далучаючыся да гэтага прывітання, ад імя сваіх чытачоў таксама вітае юбіляра і зычыць яму ўсяго самага добрага.

АНАТОЛІУ ІВЕРСУ — 60 ГАДОУ

15 мая сподылася шасцідзесяці гадоў беларускаму паэту Анатолю Іверсу. З гэтай нагоды праўдзіва Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Іван Дарафевіч!

Вітаем Вас у дзень Вашага шасцідзесяцігоддзя і шлем свае шчырыя, сяброўскія віншаванні!

Вы выступілі ўпершыню з вершамі ў прагрэсіўным заходнебеларускім друку. Яны звярнулі на сябе ўвагу сацыяльнай застрашанасці і паэтычнай узнёсласці. Уся Ваша далейшая творчасць непасрэдна звязана з Вашым нялёгкім жыццёвым вопытам. У час мінулае вайны Вы ўдзельнічалі ў падполь-

ным антыфашысцкім руху, былі партызанам. Потым працавалі на розных работах, працягваеце актыўным працём журналіста і пісьменніка ўслаўляць наш кінучы сённяшні дзень, праўдзіва паказваць жыццё і справы савецкага чалавека, красу і веліч роднага краю.

Жадаем Вам, наш дарагі друг і таварыш, новага плёну ў працы, моцнага здароўя і вялікага асабістага шчасця!».

Рэдакцыя штогодніка «Літаратура і мастацтва» таксама вітае юбіляра і жадае яму доўгіх гадоў жыцця і новых творчых поспехаў.

У нашай краіне, якая выйшла з першае месца ў свеце па вывазе драўніны, фанера і будаўнічых лесамагэрыялы сталі вострадэфіцытнымі. А 50 працэнтаў нарыхтаванай сыравіны штогод ідзе на замену гнілых і старых канструкцый. Гэта прамы вынік таго, што адсутнічае такая неабходная навукова-абгрунтаваная палітыка ў галіне рацыянальнага ужывання драўніны ў будаўніцтве.

Драўніны XXIV з'езда КПСС прадуладжваюць: «Значна павысіць эфектыўнасць капітальных укладанняў, забяспечыць найбольш рацыянальнае выкарыстанне матэрыяльных і фінансавых рэсурсаў, якія выдзяляюцца на будаўніцтва...» І думаецца, што больш шырокае, больш прадуманае ўжыванне дрэва—гэтага, якое ўжо пераканаліся, у многіх адносінах выгаднага і перспектыўнага матэрыялу, дапамагло б вырашыць многія задачы, якія стаяць перад нашымі архітэктарамі і будаўнікамі. Трэба тэрмінова ствараць вытворчую базу драўляных клееных канструкцый, шырока ўкараняць у вытворчасць усе сучасныя спосабы сушкі драўніны і яе антысепціравання. Толькі тады дрэва будзе выгаднае, і толькі тады ў поўнай меры можна будзе выкарыстоўваць усе яго перавагі. Шырокае ўжыванне драўляных канструкцый даць вялікі эканамічны эффект яшчэ і таму, што вывільчана шмат цэменту і сталі для іншых галін будаўніцтва. Але поспеху ў гэтым можна дабіцца толькі сумеснымі творчымі намаганнямі архітэктараў, канструктараў, тэхнолагаў і работнікаў лясной прамысловасці.

А якія перспектывы адкрывае ўжыванне сучасных драўляных канструкцый для нашай архітэктуры Хутка расце і нашай арцэцкае клубы і кінатэатраў, развіваюцца масавыя віды фізічнай культуры і спорту, якія патрабуюць разнастайных грамадскіх будынкаў і спартыўных комплексаў з пакрыццём вялікіх пралётаў. А дрэва ж самае эфектыўнае менавіта ў ахоўваючых і нясуцых канструкцыях пакрыццяў. Пры невялікіх і сярэдніх пралётах—гэта сістэмы бляк і крокваў, пры сярэдніх і вялікіх—гэта арачныя, рамныя, купалавыя сістэмы, усялякі абалонкі. А ўсе гэтыя прастварыя формы толькі ўзбагаціць архітэктуру нашых гарадоў. Дрэва, калі максімальна выкарыстаць яго цудоўныя дэкаратыўныя якасці, у спалучэнні з бетоном, металам, шклом, пластыкамі дапамагае атрымаць арыгінальныя і эфектыўныя рашэнні.

Так што, відаць, час нам зноў боацца да «драўляную» архітэктуру. Яшчэ далёка не вычарпаны магчымыя масці гэтага, найбольш «лірычнага», найбольш блізкага чалавеку будаўнічага матэрыялу. І выкарыстоўваючы ўжо назапашаны вопыт, можна будзе зрабіць нашу архітэктуру больш прывабнай, больш разнастайнай.

Стары падняўся і рушыў назад праз высечаную дзялянку. Цяпер першурхаў яго ў плечы, ён ледзь стрымліваўся, каб не бегчы, некалькі разоў спатыкаўся і падаў, выбіраючыся з сум'ятаў.

— Няўжо ты напраўду захацела мяне загубіць? — загаварыў ён тады са з таго? Семдзсят два гадзкі пражыў, бачыў я і добрае, і благое. І калі памру, дык не парабкам, а як славацкі аўчар. І ордэны маю, і ў гэтых пра мяне пісалі, і багаты стаў — багацця за самага багатага колішняга чарбаджы ў Бежанаве. Толькі міністрам не быў. А і загубіш мяне — няма ліха без добра. Не буду мокнуць у нізіне на вясковых могілках, а буду ляжаць высокая ў гарах...

Нарэшце ён дабраўся да лесу. Гладкія ствалы букаў дрыжалі, верхаліны дрэў гудзі пад напорам шалёнага ветру, паміж галін густа спаўзаў снег. Стары Нойка адчуваў сябе зусім знясіленым, але бура яму ўжо была не страшная, ён быў ужо ў абдымаках бацькі-заступніка, як называў ён лес, і на душы ў яго стала лёгка. Ён звярнуў да старога дуба-волата, у дупле якога жыла яго знаёмая вавёрчка, пыльніўся, каб у зацішку адпачыць. Прысеўшы, задраў галаву і весела крыкнуў:

— Ку-ку! Як жывеш, суседка?... Калі ён пераступіў парог свайго пастуховскага жылля, Явар радасна забрэхнуў і закруціўся каля ног. Стары Нойка зняў камляўку, стомлена сеў на палок і цярэбчы сабаку між вушэй, сказаў:

— І гэты раз не пананцавала. Яварчык. Але нідзе ён не дзенецца — злаўлю. Усё роўна вызвалім горы ад яго.

Явар завісчэў ад радасці, падскокнуў і лізнуў старога ў твар.

Пераклад з балгарскай.

ЯК БЫ ЯРКА не свяціла сонца ўранку ці апоўдні, вечарам яно астывае і хліпаца да гарызонта. Якімі бліскучымі ні былі б таленты майстроў мастацтва аднаго пакалення, яно павінна даць дарогу наступнаму, малодшаму, поўнаму сіл. Такі ўжо адвечны закон жыцця. Трэба толькі не забываць, што ранішняе сонца сгравае і даслошчае тое, што не паспела дарасці сонца ўчарашняе...

Думка не новая, але яна міжволі прыходзіць на памяць, калі гаворка заходзіць аб пераёмнасці пакаленняў у тэатры. Сёння я хачу расказаць пра творчасць аднаго з маіх малодшых калегаў — пра творчасць Георгія Дубава, якому нядаўна прысвоена званне заслужанага артыста БССР.

Імя Георгія Савельевіча Дубава ўпершыню з'явілася на афішах нашага тэатра ў 1964 годзе. Пасля заканчэння Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута (выпуск 1958 года, педагог — народны артыст БССР прафесар Д. Арлоў) ён працаваў у Гродзенскім абласным драматычным тэатры, адкуль і пераехаў у Віцебск да нас, да коласаўцаў.

Чарнявы, невялікага росту, але ладна скроены дваццацідзесяцігадовы здаравяк з круглым выразным тварам прыглынуў да сябе маю ўвагу напорыстай энергіяй, нейкай дынамічнай рухавасцю і гарачым тэмпераментам. Здавалася, ён проста не мог усесцець на адным месцы. Заўсёды ў руху, заўсёды сярод людзей — то штосьці гарача расказвае, то з вялікім запалам спрачаецца, то напружана слухае... Неспакойны, неўраўнаважаны. Стваралася такое ўражанне, нібы чалавек згубіў нешта вельмі патрэбнае і не можа яго адшукаць.

Чаму Дубаў пакінуў Гродзенскі тэатр? Мне хацелася хутчэй разгадаць, што ён за чалавек, што нясе з сабой, чым узбагаціць наш творчы калектыў? У такіх выпадках не варта спішацца з канчатковымі вывадамі. Трэба паглядзець артыста на сцэне — і не ў адной ролі.

Першая мая сустрэча з Дубавым на сцэне адбылася ў спектаклі «Родная маці» па п'есе М. Алтухова. Яго ўвайлі на ролю карэспандэнта раённай газеты Яганды, Роля нязначная, але праходзіць праз усю п'есу. І тут ён мяне празмоўціў і адначасова зацікавіў.

Новы акцёр камікаваў, не ўлічваючы жанру п'есы, і выклікаў смех гледача там, дзе ён проціпаказаны спектаклю. Ён стварыў для сябе нейкую схему наогул камічнага персанажа. На заўвагі таварышаў не звяртаў ніякай увагі.

Мне было зразумела, што, апынуўшыся ў новым тэатры, Дубаў імкнецца заваяваць поспех у гледача, паказаць сябе з найлепшага боку. Як кажуць, чалавек перастарэае. Жаданне само па сябе неаблагое, але сродкі яго ажыццяўлення былі шкіднымі для спектакля і маглі ў далейшым прынесці пагібельныя вынікі для самога акцёра.

І ўсё ж дубаўская прага правяціць сябе спадабалася мне. Гэта куды лепш, чым акцёрская абывацкае. Апрача таго, ён прадэманстраваў у гэтай ролі бяспрэчную здольнасць коміка. Калі яго накіраваць па правільным шляху, думаў я, можна ў будучым чакаць значных поспехаў. Вядома, спатрэбіцца час, каб акцёр сгравае і даслошчае тое, што не паспела дарасці сонца ўчарашняе...

ГАЛОЎНАЕ-ЗНАЙСЦІ СЯБЕ...

Г. Дубаў у ролі Цярэшка.

І вось праз год пасля прыходу да нас Георгія Дубаў у спектаклі па п'есе В. Лаўрэнтэва «Шануй бацьку свайго» стварыў цікавы вобраз Сеўкі — жывы, канкрэтны, сакавіты, узнёслы, у меру мяккі і лірычны. Акцёр ужо не выпадаў з ансамбля выканаўцаў, ён узбагацаў гэты ансамбль сваімі цікавымі акцёрскімі падзеямі. Праўда, Дубава яшчэ шмат у чым перашкаджала моўная скарагаворка, празмерная жэстыкуляцыя, але бяспрэчна было, што за кароткі тэрмін ён зрабіў вялікі крок наперад у сваім акцёрскім развіцці.

Сам Дубаў, нібы страціўшы веру ў свае здольнасці, шукае шчасця ў рэжысуры: ставіць навагоднія святы для дзяцей, ажыццяўляе пастаноўку п'есы «Нікога не здарылася», працуе з іншымі рэжысёрамі ў якасці асістэнта.

Але акцёрская прырода ўзяла сваё. Дубаў нібы нанова знайшоў самога сябе, павярнуў у свае творчыя сілы і цалкам аддаўся акцёрскай прафесіі. На рэпетыцыях зрабіўся сканцэнтраваны, унутрана збалансаваны. Пачаў сур'ёзна прыслухоўвацца да кожнай заўвагі ў свой адрас. Творчасць яго стала больш асэнсаванай, паглыбленай і мэтанакіраванай. І Дубаў заняў належнае месца ў калектыве коласаўцаў.

Ён прымае ўдзел амаль у

кожным спектаклі. І вялікія, і маленькія ролі іграе з запалам і поўнай аддачай. Вось іх далёка не поўны пералік: Блазен («Кароль Лір»), Мешчанчук («Бацькаўшчына»), Ганс Міюлер («Гарачае лета ў Берліне»), Багдан Дуброўскі («Званок у чужую кватэру»), гестапавец («Вайна пад стрэхамі»), Пауль Дзітрых («Шчыт і меч»), Панталоне Дэй Бізаньезі («Слуга двух гаспадароў»), Саблін («Шостае ліпеня») і іншыя. Як бачыце, ролі вельмі разнастайныя. І ў кожнай з іх акцёр стварае

маўся дзейным, лёгкім, іскрыстым, нібы бакал добрага старога віна. Яго стваральныя яшчэ раз паказаў выдатныя здольнасці акцёра-коміка.

Паўгара года назад Георгій Дубаў стварыў вобраз Цярэшка Калабы ў п'есе Андрэя Макавіча «Трыбунал» — адзін з самых складаных у спектаклі. Яго герой жыве трайным жыццём. Ён ходзіць, нібы босы чалавек па гарачым вогнішчы, рызыкаўна гуляе з агнём. Не ўсё ў яго атрымліваецца ўдасца. Сямтам перахоплівае ў сваіх паводзінах перад камендантам. Чагосямі не ўлічвае і ў сваёй сям'і. Таму ў ўзнікаючых абставінах, якія прыводзяць да трагічнай канцоўкі. Так іграе Цярэшка Георгій Дубаў.

Дубаўскі Цярэшка на выгляд несамавіты мужычок: маленькі, кругленькі, мігуслівы, не ў меру гаваркі. Ён здаецца вельмі наўным, вясёлым, жыццязадасным і недалёкім. Гэтакі казачны «Ванка-дурань». Толькі зрэдку, калі Цярэшка застаецца сам-насам з гледзцом, бачым мы, як адчувае, як разумее ён трагічнасць сітуацыі і як аддачы ён свайму патрыятычнаму абавязку.

Багаты матэрыял ролі даў магчымае акцёру стварыць сапраўды народны характар. Гэта значная творчая вяршыня артыста!

Нарэшце, нельга не сказаць некалькі добрых слоў і пра алошную яго работу ў п'есе А. Астроўскага «Багна», пастаноўку, якой упершыню на Беларусі ажыццявіў наш тэатр.

У ёй Георгій Дубаў выконвае галоўную ролю Кірылы Піліпавіча Кісельнікава. Роль глыбока драматычная і па сваім змесце, і па вонкавым выяўленні, яна патрабуе ад акцёра поўнага сканцэнтравання ўсіх сіл і магчымасцей.

Кісельнікаў жыве ў такім акружэнні, у якім быць сумленным — значыць быць героем, між тым, ён не герой, не змагар, а слабы, ідэальны, непаспраўны ідэаліст. Высекародны пачуцці сумленнага чалавека сутыкаюцца з цёмным царствам зла, прагі нажывы. Даведзены цесцем да жабрэцтва, адчаю, ён міжволі робіць злачынства і, узрушаны сваім учынкам, траціць памяць, становіцца бездэламоўным, нібы малое дзіця.

У мінуту прасвятлення, калі яму, нарэшце, усміхнулася шчасце (уладкавана жыццё данкі і маці), ён сам карае сябе пакаючы родны дом... Такім яго ўбачыў Георгій Дубаў. Работа над вобразам была для акцёра сапраўды экзізітэнтна на творчую сталасць, і ён яго з гонарам вытрымаў: пераадолаў, што мае права на вядучае месца ў рэпертуары...

У заключэнне хочацца пажадаць Георгію Савельевічу далейшага творчага плёну і даць сяброўскую параду: зварнуць асабліва ўвагу на архітэктоніку рытмічнай пабудовы кожнай ролі, гэтую вышэйшую матэматыку акцёрскага майстэрства.

Цімох СЯРГЕЙЧЫК, народны артыст БССР.

Зноўкі Ліма

ДЗЕ ДЫРЭКТАР? ТАНЦУЕ!

Калі вы захацелі ўбачыць дырэктара чыгуначнага клуба імя Ільіча г. Мінска, дык не чакайце каля заціненых дзвярэй з таблічкай «Дырэктар», а ідзіце на тую баяна.

Няхай вас не бянтэжыць, што сярод маладых хлопцаў, якія з захапленнем танцуюць, цяжка ўгадаць дырэктара. З групы танцораў, папрасішы прабачэння ў балетмайстра, да вас падыдзе малады сімпатычны чалавек і запрасіць у кабінет.

Цяжка прыгадваць маладых хлопцаў у маленькім клубе, які стаіць далёка ад жылых кварталаў: пасля работы трэба доўга дабрацца праз чыгуначныя лініі да клуба. Гэта дрэнна і ў той жа час добра. Добра тым, што калі ўжо хлопцы, нягледзячы на цяжкасці, усё ж прыйшлі ў клуб, дык гэта па-сапраўднаму захоплены людзі. Відаць, таму калектыў, аб якім ідзе гаворка, такі дружны і згуртаваны.

Калі вы набываеце на канцэрце мастацкай самадзейнасці клуба імя Ільіча, то адразу бачыце гэты чыгуначнік! І не толькі таму, што ўсё ўдзельнікі апрануты ў чыгуначную форму. У праграме — танец «Правядніцы», пастаўлены кіраўніком танцавальнага калектыву Л. Кузавальова, песні, напісаныя на спецы-

яльную тэму. Ды і сам канцэрт сваім тэмпама гадвае экспрэс, які імкліва імчыць наперад.

Мне здаецца, што пачынаючы культурніцкаў іншы раз трэба пасылаць на практыку не ў вялікія палаты культуры, а менавіта ў такі клуб, дзе дырэктар — і мастацкі кіраўнік, і касцюмер, і танцор!

Тут ёсць чаму павучыцца!

У. ЛЕЙН, артыст Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

У СІМ ВІДОМА, што Уладзіслаў Галубок быў артыстам і драматургам, арганізатарам «тэатра на колах», яго дырэктарам і рэжысёрам. Вядома нават, што ў вольны ад работы час ён пісаў краявіды. Але мала каму вядома, хто быў доўгі час у тэатры мастаком — хто пісаў «заднікі», хто рабіў эскізы водраткі, бутафорыю, хто першы грыв артыстам.

Нельга было убачыць на «афішах» таго часу і прозвішча мастака, якое звычайна ставіць побач з імем рэжысёра. Але мастак быў у кожным спектаклі.

Зразумела, самі артысты добра ведалі свайго мастака. Яны верылі, ніхто другі не можа лепш намаляваць заднік ці пакласці грыв артыстам у «прэмьеры», чым гэта зробіць сам дзядзька Галубок.

ліў рэк, ці крыгаход, ці буйны вецер — буралом, ці туманы Палесся.

Трэба казаць ён, шукаць упарты ў майстэрні, а ў жыцці. У самой прыродзе шукаць таго адзінства процілегласцей, без чаго не можа быць ніводнага мастацкага твора.

Мы бачым, што словы выходзілі з творчай практыкі мастака і былі надмацаваныя тымі палотнамі, што паслі назвы — «Разліў», «Буралом», «Туманы», «Раніца», «На рацэ Бяроза», «Верасы», «Плытагонны», «Першы снег», «Адліга», «Сакавік», «Нахмурны дзень» і г. д.

Цікава, што пейзажыст не паўтараў знаёмых матывы, а кожны раз знаходзіў новыя. Галубок на дэва ўдала абіраў «сюжэт» у пейзажы, ніколі не затрымліваючы сваю увагу на другарадных ці фрагментар-

ра, збор твораў якога меў у сваёй бібліятэцы.

Любіў Галубок наведваць Віцебскі мастацкі тэхнікум, а за час навучання ў ім яго сярэдняй дачкі Люсі — дык наведваў на два разы штогод. Наогул артыста цікавіла моладзь яшчэ і такіх навучальных устаноў, як Беларускі педагагічны тэхнікум і вчэрняя школы рабочай моладзі, адкуль з гурткаў мастацкай самадзейнасці часта выходзілі здольныя таленавітыя «кадры» для Галубковага тэатра.

З таго часу, калі вандруны тэатр Галубка атрымаў новую назву — БДТ-3, а кіраўнік яго стаў дырэктарам — усё стала мець тую саліднасць, што і ў іншых тэатрах: свой рэжысёр, свой мастак, свой памрэк, касцюмерная, бутафорная майстэрня, рабочыя сцэны, электрыкі, цырульнікі ды грывёры.

Штат работнікаў тэатра пашыраўся — ды было яму працаваць не цяжка, бо артысты па звычцы выконвалі самі тры работы, на якія зараз прыйшлі новыя людзі. Галубок, як і раней, але з большай адказнасцю ставіўся да новых абавязкаў.

Па традыцыі ў пачатку новага сезона выстаўляліся ў фазе тэатра творы жывапісу, зробленыя за час адпачынку Уладзіславам Галубком. Значэнне гэтых выставак перацаніць нельга. Яшчэ і зараз сустракаем людзей, якія кажуць, што першы твор жывапісу ўбачылі менавіта ў тэатры Галубка. Дарэчы, многія палотны Галубка засталіся пасля гастроліў там, дзе бываў тэатр.

Вядомасць артыста выклікала асабліва цікаваць да яго з боку беларускіх мастакоў. Яны малявалі або ляпілі яго партрэтны, а падчас рабілі і сярэбрыя шэрыя. Паўтараў для мастакоў Галубок не любіў, бо гэта прымушала яго падоўгу сядзець нерухома на адным месцы, а яго натура супраціўлялася ўсякай бяздзейнасці. А вось фатаграфаванца, як і ўсякі артыст, ён любіў і ніколі не адмаўляў фатаграфам.

Шкада, што не засталася ніводнага з тых партрэтаў. Засталіся толькі рэдкія сямейныя фатаграфіі ды ўспаміны тых, хто добра ведаў яго. І ўсё ж не сатраціцца з памяці яго аблічча.

Расхінаючы заслону пракрытых гадоў, бачу, як сёння, гэтага дзівоснага чалавека і дзеяча.

Сідзіць ён на складным крэсле ў сваім чорным капелюшы, заламаным на бакі, перад ім эцюднік, а навакол густа абступілі яго хланчкі, бо дзядзька саромеюцца і стаць воддаль. Адзін з хланчоў дык стаў зусім блізка перад вачыма мастака: відаць, хацелася яму папасці на палатно, на якое клаў фарбы гэты мілы дзядзька-чараўнік.

І вось ажывае ў памяці калісьці бачанае — з крутога берагу адгрываецца шырокі Сож, па якім ідзе ў далечыні невялічкі буксір цягне аграмадную баржу. А вузь з-за навароту з'явіўся і параход, лёгкі, белы, нібы чайка на вадзе. Віецца чорны дымок у блакітнае неба, а пліцы колаў быццам бы чэрпаюць ваду — так старання, хоць і марудна, бо цяжка ім змагацца з плыню шпаркае красуні-ракі. А па вадзе кладуцца крывыя палосы, якія пасля набягаюць на бераг дробнымі хвалямі і разбіваюцца аб яго.

Прыгожа і хораша — вачэй не адарваць! Гэты пейзаж Галубка пад назвай «Сож» я ўбачыў на Усебеларускай мастацкай выстаўцы ў памяшканні былой кірхі ў Мінску.

Многа, вельмі многа стварыў Галубок. У многіх выстаўках удзельнічаў. Не прайшло яго мастацтва бясследна — паўплывала на развіццё роднай культуры.

Яўген ЦІХАНОВІЧ

А ХТО БЫЎ МАСТАКОМ У «ГАЛУБКОЎЦАЎ»?..

Не было патрэбы запрашаць дзея гэтага абавязку каго-небудзь іншага. А прозвішча мастака на афішах не адзначалася, мабыць, таму, што пісаў іх сам Галубок.

Увогуле кожны артыст меў даволі многа абавязкаў апроч ігры. Так, напрыклад, артыст Бусел добра ведаў сталярную справу, артыст Чайлытка ўмеў добра вышываць беларускі арнамент на кашулях і ручніках, многія ўмелі ткаць, шпіль і вязаць. Былі майстры імітацыі гукаў розных жывёлін або звіроў, як, напрыклад, артысты Блажэвіч і Згіроўскі. Менавіта ў тэатры Галубка пачаў сваю дзейнасць музыкі і кампазітара славуты Нестар Сакалоўскі.

Краявіды роднай прыроды на задніках, якія ўпрыгожвалі ледзь не кожны спектакль, Уладзіслаў Галубок пісаў клеевымі фарбамі.

Галубок, акрамя работы для тэатра, займаўся яшчэ і пейзажным жывапісам, і трэба сказаць, так грунтоўна, што для каго іншага такая праца магла стаць асноўным заняткам, прафесіяй. Гэты чалавек заўсёды здзіўляў сваёй невычарпальнай энергіяй, якой хапіла б на добры дзесятак, а ён адзін знаходзіў час рабіць усё для тэатра і нават лшчэ займацца станковым жывапісам.

Прыгадаем больш падрабязна, што цікавіла Галубка-мастакана паза межамі тэатра, калі ён заставаўся сам-насам з прыродай, якую любіў бязмежна.

Галубок меў сваю «тэму». Ён, напрыклад, не раз казаў мне, што прыроду трэба назіраць штодзённа, але браць ад яе толькі тое, што здараецца не часта і не працягла час, а нейкае імгненне, як, скажам, — непаўторнае неба перад вальніцай, ці лірычны вяснавы раз-

ных «куточкаў», заўсёды даючы ландшафтны позірк на шырокія рэкі, палі, азёры. Эпічнасць, размах і манументальнасць добра спалучаліся ў мастака з лірычнасцю, цеплынёй і нават — пашчотнасцю. Усё залежала ад задумы.

Не відаць было ў яго пейзажах чалавечых постацей, але заўсёды адчуваўся прысутнасць людзей.

Мне пашчасціла бачыць гэтыя творы на шэрагу рэспубліканскіх выставак, якія ў той час праводзіў Наркамсветы, а таксама на асабістай выстаўцы Галубка ў зале даваеннага Дома пісьменнікаў на Саветскай вуліцы.

Нейкі час існавала думка, што Галубок быў мастаком-дылетантам. Але гэта не так. Бо не дыплом вызначае мастака, а яго работы і тая настойлівая студыя-школа, якую можна атрымаць пры жаданні і настойлівай працы.

Галубок вучыўся ў дарэвалюцыйны час у мастака-прафесіянала Пракоф'ева, а трохі пазней і пад кіраўніцтвам мастакоў Сухоўскага і Яроменкі.

Рука Галубка ўпаўнена трымала пэндзаль і мастыхін. Прыёмы змяшэння фарбаў, як мазаіка, з разлікам на адлегласць, майстэрскі «схоплены» эцюдны матэрыял і іншыя прыкметы прафесійнасці таксама гаварылі за сябе. Галубок вучыўся ва ўсіх і ўсюды, дзе толькі мог.

Ён ездзіў часта ў Маскву і Ленінград, дзе вечарамі наведваў тэатры, а ў дзень вучыўся ў музеях, падоўгу прастойваючы каля прац любімых мастакоў — Крыжыцкага, Левітана, Шышкіна.

Галубок многа чытаў. Першае месца тут займалі творы драматургіі і літаратура на выяўленчым мастацтве. Вельмі любіў Шэкспі-

Два пейзажы Уладзіслава Галубка, рэпрадукцыі якіх мы вам прапануем, зусім выпадкова захаваліся ў Гомельскім палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. Яны нідзё і ніколі не друкаваліся, нам, нават, невядома, як назваў іх сам аўтар.

Багатая жывапісная спадчына Ул. Галубка пакуль што зусім не даследавана. А, між тым, ёсць звесткі, што яго карціны захаваліся не толькі ў Гомелі, але і ў невялікіх іншых гарадах нашай краіны.

ПРЭМІЯ НА УСЕСАЮЗНЫМ КОНКУРСЕ

Прэзідыум ВЦСПС і сакратарыят праўлення Саюза пісьменнікаў СССР падвалі вынікі Усеаюзнага конкурсу на лепшы твор мастацкай прозы аб савецкім рабочым класе. Сярод узаагароджаных — беларускі пісьменнік Аляксей Савіцкі. Заахвочальнай прэмія ўдасцелена яго дакументальная апавесць «След пракладае першы».

ВЕЧАР СЯБРОЎ КНІГІ

На гэты раз гасцямі трактаразаводцаў былі пісьменнікі Аляксей Асіпенка, Уладзімір Карпаў, Еўдакія Лось і Раман Сабаленка. Да кніжных столікаў не прабіцца. Кнігалюбы ахвотна набывалі творы з аўтаграфамі гасцей-літаратараў. Амаль кожны набываў не менш чатырох кніг. Настаўніца 87-й сярэдняй школы Ф. Мясешка, інжынер Ул. Каламыцьёў, камсамольскі ваяка трактаразаводцаў Л. Васількова, сяброўкі-вучаніцы 11-й школы С. Каланіцкая і Т. Яцкевіч і многія, многія іншыя...

Што ж, такі пачатак вечара сяброў кнігі, які адбыўся 17 мая ў Палацы культуры трактарнага завода, аказаўся сапраўды шчаслівым. Поспеху вечара паспрыяла добрая выдумка яго арганізатараў. Уважліва слухала аўдыторыя расказы пісьменнікаў аб сваёй рабоце, творчых планах, іх творы.

Нечаканым і прыемным было знаёмства з літаратурнымі героямі любімых кніг. Тут ужо вызначыліся артысты народнага тэатра Палаца культуры. І ажыў славуты чэхавскі Ванька Жукаў, які пісаў пісьмо свайму дзядулю, гоголеўскія Фяўроня і Нікіфараўна і Апанас Іванавіч, чытаўся ўрываак з верша Якуба Коласа «Святы Ян»...

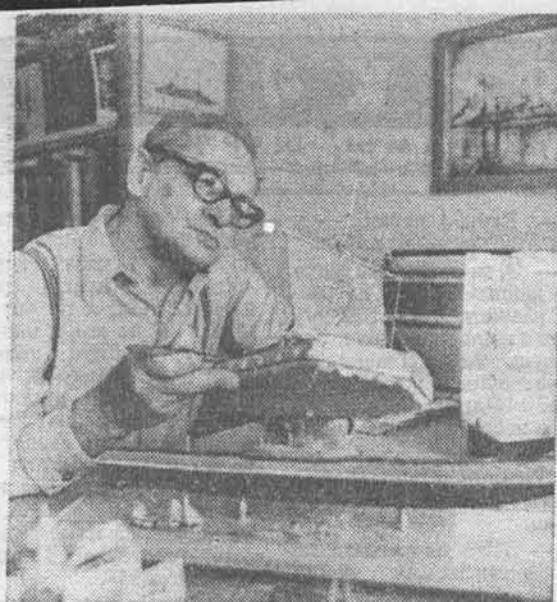
Цікавым і змястоўным было выступленне загадчыцы бібліятэкі Палаца культуры Ф. Цырлінай, якая расказала, як любяць і шануюць кнігу трактаразаводцы. А яшчэ на вечары выступілі старшыня літаратурнага аб'яднання пры газеце «Трактар» інжынер Мікола Варшынін і дэўні кнігалюб, член савета бібліятэкі Алена Созінава. Намеснік сакратара камітэта камсамола завода Лілія Васількова ўручыла падарункі лепшым грамадскім распаўсюджвальнікам кнігі.

На заводзе толькі што закончылася дэкада кнігі. Камсамольцы паказалі сябе ўмелымі яе прапагандыстамі. Літаратуру яны прадавалі на рабочых месцах — у дваццаць адным цэху прадпрыемства, у лабараторыях і інтэрнатах. Добры вынікі ў калектыве кавальскага корпусу, дзе гэтую справу ўзначаліў камсамолец Аляксандр Кібрусеў. Ініцыятыўнай работай вызначыліся камсамольскія арганізацыі механічнага цэха № 6, цэнтральнай даследнай лабараторыі, ліцейнага цэха № 4. Камсамолкі Зоя Сакольчык, Ганна Даўжонак, Людміла Нікіценка, Ганна Тунік любяць кнігу і нямала зрабілі, каб яна была ва ўсіх іх таварышах на рабоце.

З цікавасцю глядзелі ўдзельнікі вечара кінакадры, прысвечаныя Міжнароднаму году кнігі, шчыра віталі і пераможцаў літаратурнай віктарыны.

НАПІСАНЫ ЁНУКАМ ВІНЦЭСЯ КАРАТЫНСКАГА...

Неяк гады з два таму назад у мяне зазвінеў тэлефон: — З вамі хоча сустрэцца ўнук Вінцэся Каратынскага. Прыйжджайце ў гасцініцу «Юбілейная», пакой нумар... Спачатку ўзнікла сумненне: а можа гэта звычайны розыгрыш сяброў? Але ў той вечар я

Але тут з'явілася адна непрадбачаная пераходка. Ён не меў верагодных звестак, што ж менавіта ўяўляў бы сабой грынаўскі «Сакрэт», калі ён Ісмаваў на самай справе. Во ў «Пунсовых ветразях» Грына толькі адзін раз сказаў пра тэму судна, на якім плаваў капітан Грой: «трохмачтавы галіёт».

ФЛАТЫЛЯ ІГАРА МАЛЮЦІНА

У гэтай кватэры ўсё нагадвае аб моры, аб яго стыхі, аб караблях. Высокія да столі стэлажы запоўненыя кнігамі аб флоте. Многія з іх унікальныя. Гордасць калекцыі — «Марскі слоўнік», складзены адміралам Шышковым і выдадзены ў 1840 годзе, «Энцыклапедыя марскіх навук», таксама выдадзеная ў мінулым стагоддзі. Есць нават «Летапіс кружэнняў і пажараў суднаў рускага флоту, 1713 — 1853 гады». Калі 500 рэдкіх кніг тут.

Альбомы з пантоўкамі і фотаздымкамі, гравюрамі, малюнкамі суднаў усё часоў, пачынаючы ад старажытных рымскіх галер і яхты Клеапатры і канчаючы атамным леданосам «Ленін».

Пабачнаму чалавеку можа здацца, што гаспадар гэтай кватэры Ігар Пятровіч Малюцін — бывалы марак, стары падарожнік.

«Ён мог паверыць ва ўсё, што хоча, толькі не ў тое, што яго ночы дрэнна бачаць. Яшчэ хлопчыкам, жыўчы ў Крыме, ён беспамылкова адрозніваў сілуэты караблёў, іх клас і прызначэнне. Як зачараваны, лавіў імкліва ўзлёты часек, умеў угадваць настрой хвалі».

Аднак медыцынскай камісія правярала вочна Ігара Пятровіча зусім па іншых арыенцірах. Яна заключыла: нельга служыць на флоте. Але ўрачы забракавалі зрок, мару ж яго ніхто не мог стрымаць на беразе.

Лёс, быццам іранізуе, прывёў Ігара Пятровіча ў медыцыну. Ён закончыў інстытут, стаў урачом. Але ўсё-

роўна марыў пра мора. Малюцін захапіўся мадэляваннем марскіх суднаў.

Вялікія і маленькія, старажытныя і сучасныя — ён рабіў іх дакладна на чарцяжах.

У сорак першым годзе ў Ялце ўся калекцыя загінула, і Ігар Пятровіч пачаў ствараць яе нанова.

І ў Брэсце, далёка ад марскіх хваль, ужо будучы на пенсіі, Малюцін з захапленнем працягвае пачатае. Яго кватэра падобна на маленькі марскі музей. І калі наведвальнік хоць трохкі знаёмы з гісторыяй рускага флоту, ён абавязкова знае славутыя караблі.

Вось мадэль першага рускага браняносца з перадэкальнай назвай «На чапай мяне», вось «Петрапаўлаўск», на якім загінуў адмірал Макараў і мастак Верашчагін. «Князь Падёмкін Таўрычаскі» з чырвоным сцягам на флагштоку. Усе 15 мадэляў серыі рускіх браняносцаў выкананы ў маштабе адзін да тысячы.

Эскадра на далоні. А ў другім пакоі гаспадар паказвае «Санта-Марыю» Калумба, шлюп «Усход», на якім рускі мараплаўца Лазараў адкрыў Антарктыду, і славуты «Копіцькі» Тура Хеердала.

Ну, і нарэшце, «Сакрэт» Аляксандра Грына. Памятаеце такі галіёт у кнізе «Пунсовыя ветразы»?

Цікавая гісторыя гэтай мадэлі. Аднойчы сябры і прыдворны творца і пісьменніка напрасілі Ігара Пятровіча Малюціна зрабіць мадэль грынаўскага «Сакрэта».

Малюцін загарэўся,

для такога доні ў галіёна марской гісторыі, як Малюцін.

Нарэшце, нейкім чынам яму ўдалося дастаць кнігу Чапмена «Карабельная архітэктура», якая ўпершыню ўбачыла свет у XVII стагоддзі і толькі парэвалюцыйна знайшла перавыдадзена ў Заходняй Еўропе. І вось там Ігар Пятровіч наткнуўся на слова «галіёт».

Аднак радаваці, як хутка пераканаўся Малюцін, было рана. У «Карабельнай архітэктуры» пра галіёт сказана літаральна некалькі слоў. Ні чарцяжоў, без якіх Ігар Пятровіч ніколі не браўся ні за адну мадэль, ні наогула, ні больш-менш падрабязнага апісання канструкцыі судна. Усё ж з гэтай кнігі ён даведаўся, што галіёт адрозніваўся ад іншых паруснікаў вельмі своеасаблівай круглай формай. Канечне, гэтага вельмі мала. Да таго ж Чапмен меў на ўвазе двухмачтавы галіёт, а ў Грына «Сакрэт» — трохмачтавы.

Усё-такі Малюцін узяўся за мадэль, заклаўшы на далапоў ўсё сваё майстэрства і фантазію.

Асабліва яго бянтэжыла, што даводзілася на свой страх ставіць трэцюю мачту.

З вялікай асцярожнасцю «Сакрэт» з пунсовымі ветразямі завакавалі і паслалі ў Старае Крым у даве пісьменніка Ніне Мікалаеўне Грын.

Ігар Пятровіч вельмі хваляваўся за сваю мадэль. Але хутка з Крыма прыходзіць пакет. У ім — асобна выдадзеная феерыя Аляксандра Грына і пісьмо.

«Шматпаважаны Ігар Пятровіч, — звярталася яна да Малюціна. — З самай глыбокай і сардэчнай удзячнасцю прыняла ваш каштоўны падарунак — галіёт «Сакрэт». І далей такія радкі: «...Вас бянтэжыць разыходжанне карабельнай тэорыі з задумай аўтара. Не бянтэжцеся. Тут галоўнае было не ў колькасці мачт, а ў пунсовых ветразях, што былі на іх. Пунсовыя ветразы, якія неслі цуд, створаны рукамі і сэрцамі чалавека. Нездарма Аляксандр Сцяпанавіч назваў галіёт «Сакрэтам». Сакрэт рабіць цуды чалавечымі рукамі, даваць часам людзям і самому ад гэтага быць шчаслівым... Што можа быць лепш за гэта на Зямлі!»

...Я павесіла галіёт на белым фоне, вышэй добрага партрэта Аляксандра Сцяпанавіча Грына, наклеенага на мрамур. Заходжу ў пакой і адразу на сэрцы робіцца цёпла. Пунсовыя ветразі плывуць над аўтарам іх і, здаецца, што яны жывыя, што яны праходзяць міма берагоў, зарослых лесам. Гэта па другі бок партрэта Аляксандра Сцяпанавіча стаіць вялікі букет сасновых галінак... Я ніколі не думала, што галіёт такі высокародна прыгожы».

Цяпер у доміку Аляксандра Грына ў Старае Крым адкрыты музей пісьменніка. І там можна бачыць мадэль «Сакрэта» з пунсовымі ветразямі, створанага спачатку фантазіяй дзівоўскага пісьменніка Аляксандра Грына, а потым рукамі другога чараўніка — Малюціна.

Захапленне гэтага чалавека запаланіла і сына — дзесяцікласніка Лёню, хлопчыку ў двары, шматлікіх сяброў Малюціна ў Ленінградзе, Мінску, Уладзівастоку, Адэсе, Мурманску, Ялце... Я бачыў у яго кватэры грамату прэзідэнта Цэнтральнага камітэта ДТСаАФ, якой Ігар Пятровіч Малюцін — кіраўнік суднамадэльнага гуртка Брэсцкага гарадскога дома піянераў узнагароджаны за актыўны ўдзел у ваенна-марскай масавай рабоце.

Закончыць гэты расказ хочацца словамі, якія сказаў пра Малюціна яго сябра — добра і проста берагчы мару ў чатырнаццаць, у дзесяцінаццаць гадоў. Цікава пасля трыццаці. А паэзія? У пяцьдзесят? У шасцьдзесят з лішнім? Гэта трэба ўмець.

А. МАКАРАЎ.

Гомельскі абласны драматычны тэатр паказаў новую прэм'еру — спектакль «Хвалі над намі» па п'есе Л. Сінельнікава. Рэжысёр Г. Вагаў, мастацкае афармленне Л. Ганчаровай. На здымку — артысты А. Лапкіна і Ю. Шэфер у ролях Валерыя Васільева і Новікава.

Фота Ул. ТКАЧЭНКІ.

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАВНАЯ КАНСЕРВАТОРЫЯ ІМЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА АБ'ЯВЛЯЕ ПРЫЁМ НА ДВУХГАДОВАЕ ПАДРЫХТОУЧАЕ АДДЗЯЛЕННЕ СПЕВАЎ У 1972 ГОДЗЕ.

Прымаюцца асобы абодвух полаў, ва ўзросце да 23 гадоў, якія маюць закончаную сярэднюю адукацыю і маюць вакальныя і сцэнічныя дадзеныя.

Заявы аб прыёме падаюцца на імя рэктара з прыкладаннем дакументаў:

характарыстыкі з апошняга месца работы або вучобы,

дакумента аб сярэдняй адукацыі (у арыгінале),

4-х фотакартак (здымкі без галаўнога ўбору 3×4 см),

медыцынскай даведкі на форме № 286.

Пашпарт, ваенны білет (ваеннаабавязаныя запасы) або прыпісное пасведчанне (асобы прызыўнога ўзросту) прад'яўляюцца асабіста.

Заявы прымаюцца з 10 мая па 20 чэрвеня па адрасе: 220030, г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30.

Праслухоўванне з 20 па 30 чэрвеня.

ўсё ж паехаў у «Юбілейную». І не пашкадаваў. Гадзіны з дзве прайшлі ў цікавейшай гаворцы з унукам беларуска-польскага пісьменніка-дэмакрата XIX ст., дэпутатам сейма Польшкі Народнай Рэспублікай Генрыкам Каратынскім. Тады ён быў рэдактарам папулярнай газеты «Жыцце Варшавы», і, як журналіст, падарожнічаў па СССР. Насяўтра Генрык Каратынскі збіраўся наведаць зямлю сваіх продкаў — вёску Селішча на Навагрудчыне.

Потым, у час маёй камандзіроўкі ў Польшчу, былі новыя сустрэчы — у Варшаве. Генрык Каратынскі ласкава перадаў мне рукапісны ўспаміны свайго бацькі, Бруна Вінецэнта Каратынскага, дзе

ёсць многа цікавага пра Беларусь, пра беларускую літаратуру.

А селета Генрык Каратынскі выдаў том сваіх артыкулаў «Па-рознаму бывала...» У ім сабраныя п'яні дванаціццацігадовай журналісцкай працы таленавітага публіцыста. Перажытае ў фашысцкім канцэнтрацыйным лагэры, убачанае ў час шматлікіх замежных паездак, перадуманнае ў поведзе розумных унутраных і знешніх палітычных падзей — аб усім гэтым аўтар пісаў на старонках газет, пераважна «Жыцце Варшавы», гаварыў на тэлебачанні, а цяпер аб'яўнаў у адной кнізе. «Па-рознаму бывала...» — своеасаблівы летапіс жыцця Польскай Народнай Рэспублікі, створаны

чалавекам удумлівым і ўважлівым.

Адкрываецца ж кніга спецыяльна для яе напісаным раздзелам «Успаміны аб старой мінуўшчыне», у якім некалькі разоў беларуска-польскаму ласту Вінецэю Каратынскому. Як піша аўтар, сваяго бацькі, сям'я Каратынскіх, што ад вяхоў «арала на Навагрудчыне, за паходжанні несумненна з'яўляецца беларускай (таксама як Касцюшкаў, Чачотаў, Кандраговічаў, Пяткевічаў). Каратынскія ў тыя часы ўжывалі, нават у службовых дакументах, двойное прозвішча: апрача чыста беларускага Карата яшчэ і другое, якое гучала ўжо

крыху па-польску — Каратынскі...»

У кнізе гаворыцца, што бацька Вінецэя Каратынскага, Аляксандр, быў прыгонным уладальнікам Селішча Яна Залескага. Пан даў вольную прыгоннаму свайму толькі таму, што той вырашыў звязаць свой лёс са з'яўленнем шляхціцкай Юзафай Далідовіч. Рана асірацелы Вінецэ першапачатковую адукацыю атрымаў у мясцовага арганіста, які навучыў яго чытаць і пісаць на польскай і рускай мовах. Потым пачалася самаадукацыя. Пры свецкім Вінецэ перапісаў усю «Гісторыю Польшчы» І. Лелевеля, паэму М. Лермантава «Дэман». Днём злоччык пазвёў кнігу, а вечарам дапамагаў вучыцца ін-

шым дзецям.

Павартным момантам у жыцці Вінецэя Каратынскага была сустрэча з Уладзіславам Сыракомлем (па нашым меркаванні, гэта сустрэча адбылася не ў Барэйкаўшчыне, як піша Г. Каратынскі, а крыху раней — у Міры або ў Залуччы). Стаўшы сакратам выдатнага паэта, ён сам пачаў пісаць вершы на беларускай і польскай мовах. У канцы 50-х гадоў Каратынскі, які навучыў яго чытаць і пісаць на польскай і рускай мовах. Потым пачалася самаадукацыя. Пры свецкім Вінецэ перапісаў усю «Гісторыю Польшчы» І. Лелевеля, паэму М. Лермантава «Дэман». Днём злоччык пазвёў кнігу, а вечарам дапамагаў вучыцца ін-

да», якая прыпісваецца Каратынскому (тут зноў маленькая папраўка: «Гутарка» была выдадзена не ў Бракаве, а на Беластоцчыне), у доме паэта быў зроблены вопыт. Цікава ўспаміны аб «вэнэцыйскай» прышлоя перахата ў Варшаву. Астацкія гады жыцця нашага земляка звязаны ўжо з варшаўскай перыядыкай.

Такім чынам, кніга Г. Каратынскі — папулярны публіцыст, прызнаны эрудыт у галіне мовазнаўства і гісторыі літаратуры. У сувязі з «Гутаркай старога дзе-

А. М. ЛЕДЗІС.

У кожнага, хто бываў у Балгары альбо сустракаўся з балгарамі на нашай зямлі, першае ўражанне ад такой сустрэчы — шчырая, ветлівая ўсмішка. Балгары любяць смяяцца, любяць вясёлы дасціпны жарт, анекдот, любяць расказаць смешныя і забавныя гісторыі. Сёння, напярэдадні Дзён балгарскай літаратуры ў БССР, «Вясёлая трасянка» прапануе сваім чытачам гумарэсі і жарты розных балгарскіх пісьменнікаў, а таксама некалькі габраўскіх анекдотаў, якія друкуюцца ў нас упершыню.

Падабраў іх і пераклаў з балгарскай мовы Ванкарэм Нікіфаровіч.

Под агнём вялікай крытыкі.
Мал. Жыўка ЯНЧАВА.

Без слоў.
Мал. Славі МІЦЕВА.

МЫ ПРЫЕХАЛІ ў дом адпачынку крыху раней тэрміну, калі адна змена ад'язджала, а другая яшчэ не з'явілася. Два дні мы былі зусім адны. Усюды пуста і ціха, не чуваць ні дзіцячых галасоў, ні ажыўленых спрэчак на вечныя літаратурныя тэмы пра форму і змест. Ва ўсім доме адпачывалі цяпер толькі двое — я і мой калега па пярэбайкапісец Доца Дэкавілкаў. Стаялі

— Скажы мне некалькі рыфмаў да слова «бор», — звярнуўся да мяне Дэкавілкаў.

— А навошта табе? — запытаўся я.

— Я вырашыў напісаць байку «Мыш і бор».

— Двор, мор, мухамор, — пачаў я.

— Ён у адчаі пакруціў галавой.

— Я адмаўляюся адбору, браце!.. Няма адпаведных рыфмаў. Напішу

— Бабы і перац, — у тон яму прамармытаў я.

— Э, да раслін мы яшчэ не дайшлі! Але патрэба на разнастайнасць. Многа баек з'явілася, ведаеш. Усе пішуць байкі і маладыя, пачаткоўцы, і сталыя — усе. Калі не прыдумаеш чаго-небудзь, цябе абставяць.

— З гэтай хвіліны байкапісец хадзіў за мной, як ценя.

— Што ты скажаш, калі я так назаву байку: «Вецер і вятрак»?

— Назаві, хто ж табе перашкаджае?

— А што ў ёй высмеяць?

— Я сеў і пачаў думаць, што можна высмеяць у байцы з такой назвай.

ставлі бутэлекку адкало-ну. Адкалон зірнуў на шклянку і сказаў горда: «Хто ты, шэрая вадкасць?.. Калі я не памыляюся — не маеш ніякага водару, ніякага колеру. Ды і няма прыгожай этыкеткі на тваёй шклянцы. Каму ты патрэбна? Дзеля чаго жывеш на свеце?» А вада сціпла адказала «Я патрэбна людзям для жыцця, яны мяне п'юць. А варта дадаць да мяне араматычных рэчываў, і я стану адкалонам!».

— Ідэальна! — ускрыкнуў байкапісец. — Геніяльна!

— Яго аўтаручка ізноў пабегла па паперы. Праз паўгадзіны мой калега прыўзняў галаву і сказаў:

— Ужо дзве... Далей!

— Скажы я вам, сябры, што мой друг-байкапісец напісаў за гэтыя два дні восемдзесят тры байкі. Мой адпачынак ператварыўся ў пекла, але друг свяціўся радасцю. Кожную гадзіну ён паўтараў:

— Вось гэта адпачынак! Ствараць, а не сумаваць! Добрую справу робім, браце! Далей...

— З вялікай радасцю я сустракаў людзей, што прыехалі сюды на змену на трэці дзень, — мне трэба было неяк адчапіцца ад Доцы Дэкавілкава. Праўда, і пазней ён імкнуўся падысці бліжэй да мяне, але я хадзіў увесь час разам з Мішам Парушавым, другім вядомым байкапісецам. А побач са сваім канкурэнтам Дэкавілкаў не асмелваўся пытацца пра назвы і тэмы.

Цяпер я ўжо ў Сафіі. Літаратурны сезон пачаўся, і я з нецярплівасцю чакаю, калі ў нашым перыядычным друку пачнуць з'яўляцца знаёмыя мне байкі, кожная з якіх напісана за паўгадзіны ў тыя незабытыя дні, калі я адпачываў разам з байкапісецам Дэкавілкавым.

Барыс АПРЫЛАЎ

АДПАЧЫНАК З БАЙКАПІСЦАМ

цудоўныя дні, напоўненыя пахам сасновага бору, ціхім шумам ручая і шышак, якія мякка падалі з дрэў...

У першы дзень, раніцай, калі я збіраўся паспаць пазней, мяне разбудзіў байкапісец:

— Братачка, ведаеш, што здарылася? Я ўбачыў глушца!

— Ну і што з таго, — адказаў я. — Навошта ты мяне разбудзіў?

— Гэта ж глушэц, браце! Напісаў я дзве байкі пра глушцоў, а ніколі раней іх не бачыў.

— Можна, гэта быў не глушэц? — узніўся я, страціўшы надзею паспаць зноў. — Калі ты не бачыў іх раней, як жа ты пазнаў, што гэта глушэц?

— Ды як жа! Ён ляцеў вельмі глуха, і я зразумеў, што гэта глушэц.

— Я памыўся, перакусіў і выйшаў на тэрасу. Тут мой сябра сядзеў у крэсла-качалцы і грыз сваё сціло,

лепш байку «Мыш і сокал».

— Гэтак нельга, — сказаў я. — Трэба зыходзіць ад зместу. Пра што ты хочаш напісаць?

— Як пра што? Пра знайства, пра бюракратуў, пра валакітчыкаў... Ды розныя тэмы ёсць, д'ябал іх ведае...

Мой калега змоўк на хвіліну і заўважыў:

— Ведаеш, цяпер, калі мы тут адны, я раскрыў табе важную тайну. Разу-мееш, братачка, мы, байкапісецы, шукаем спачатку назву, а потым робім усё астатняе. Каб было ў назве нешта цікавае, нечаканае, разумееш? Такіх зьяроў, як леў, тыгр, слон, я ўжо разоў сто выкарыстаў. А пра асла і калянават і не пытайся. Цяпер шукаю нешта арыгінальнае.

— Напрыклад?

— Напрыклад, — сказаў ён, — павук і сонца...

— Пішы, — сказаў я. — Вятрак, як і кожны млын, круціўся і круціцца і зазнаўся. «Я высокі, — гаварыў ён, — я кручуся і ўсе мне заздросцяць». Тады вецер раптам перастаў дзьмуць, і крылы млына застылі на месцы. На крыло села сойка і сказала: «Не будзь фанабэрысты, млыне, не мялі дарэмна словы, таму што ты залежыш ад ветру».

— Бравал! Бравал! — узрадаваўся байкапісец. — Адзін момант! Цудоўная ідэя!

Яго сціло забегала па паперцы. Я пайшоў у свой пакой і лёг адпачыць. Некалькі разоў заходзіў да мяне байкапісец і пытаўся пра рыфмы. А роўна праз паўгадзіны ён сказаў:

— Гатова! Давай цяпер што-небудзь яшчэ.

— Што «гатова»? — здзіўляўся я.

— Байка закончана, вось што! Давай цяпер другую тэму.

Я задумаўся.

— Пішы! — сказаў я неўзабаве. — Дыкую назву: «Адэналон і вада»...

— Напісаў!

— Аднойчы побач са шклянкай чыстай вады па-

ГАБРАЎСКІЯ УСМЕШКІ

ХТО АКРАПЛЯЕ — ТОЙ І ПАДМЯТАЕ

У краму габраўца зайшоў поп і па звычцы акрапіў яе ў гонар нейкага свята. Габравец замест падзякі працягнуў яму мятлу:

— Тут такі парадак: хто акрапляе — той і падмятае!

РОЗНІЦА

— Якая розніца паміж адпачынкам на моры і ў гарах? — запыталі ў габраўца.

— У пабочных выдатках, — быў адказ.

УЗРАДАВАЎСЯ

Габравец пайшоў у бакалейную краму. Ідучы, думаў, — купляць яму паўкіло маслін альбо кілаграм.

— Кіло маслін, — сказаў ён, увайшоўшы.

— І палавіны не набярэцца, — адказаў гандляр.

Габравец уздыхнуў і сказаў сам сабе: «Добра, што я папрасіў цэлы кілаграм!»

ГАЛОУНАЕ

Габравец узлез на драбіны, аступіўся і пальцеў на зямлю. Ад удару самлеў. Апрытомнеўшы, адразу спытаў:

— Драбіны цэлыя?

НЕ АДДАЎ ПАЗЫКІ

Два габраўцы сустрэлі на вуліцы вядомага багацяя.

— Бачыш яго? — сказаў адзін. — Не аддаў мне некалькі мільёнаў лезаў.

— Калі ў цябе былі такія грошы яму пазычыць?

— Ён адмовіўся выдаць сваю дачку за мяне...

ЦЭЛАЕ ЯЙКА

Да габраўца прыйшоў госць. Гаспадыня зварыла яйка на пачастунак. Маленькі ўнучак прагнымі вачыма ўтаропіўся ў гэта яйка.

— Не глядзі так! — сказала гаспадыня. — Дзядзька не буйвал, каб з'есці ўсё яйка. Пакіне і табе.

БАЦЬКІ І ДЗЕЦІ

Сучасны малады габравец гаворыць сваю дзядулю:

— Дзеду, цяпер модна купляць сваім унучкам аўтамабілі, калі ўнукі носяць такія ж імёны, як і дзяды.

— Я старамодны чалавек, хлопца, — пачуўся адказ.

Іван ПАУНОЎСКИ

МІЖ ІНШЫМ

Некаторыя пісьменнікі не маюць нават замагільнага жыцця, бо ў любі-мых, урачыстасцях і ўшанаванні праходзіць і яно.

□
Бліскучая іронія, несумненна, — гэта свята ісціны, але вельмі своеасаблівае, як памінае набожчыкаў.

□
Добры рэдактар — гэта чалавек, які правіць слабыя рукапісы і крыху псуе выдатныя. Сярэднія ён здае ў набор такімі, як яны ёсць.

□
Сцярэтыя ідуць тое, на што ўжо ніхто не заўважвае прэтэнзій. Гэту ж карысць прыносяць і эпігоны.

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, уладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦН КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Захарэва, 19.

Тэлефоны: прыватнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака са-сратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-21-53, выдавецтва — 33-22-19, бухгалтэры — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКИ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сабратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.